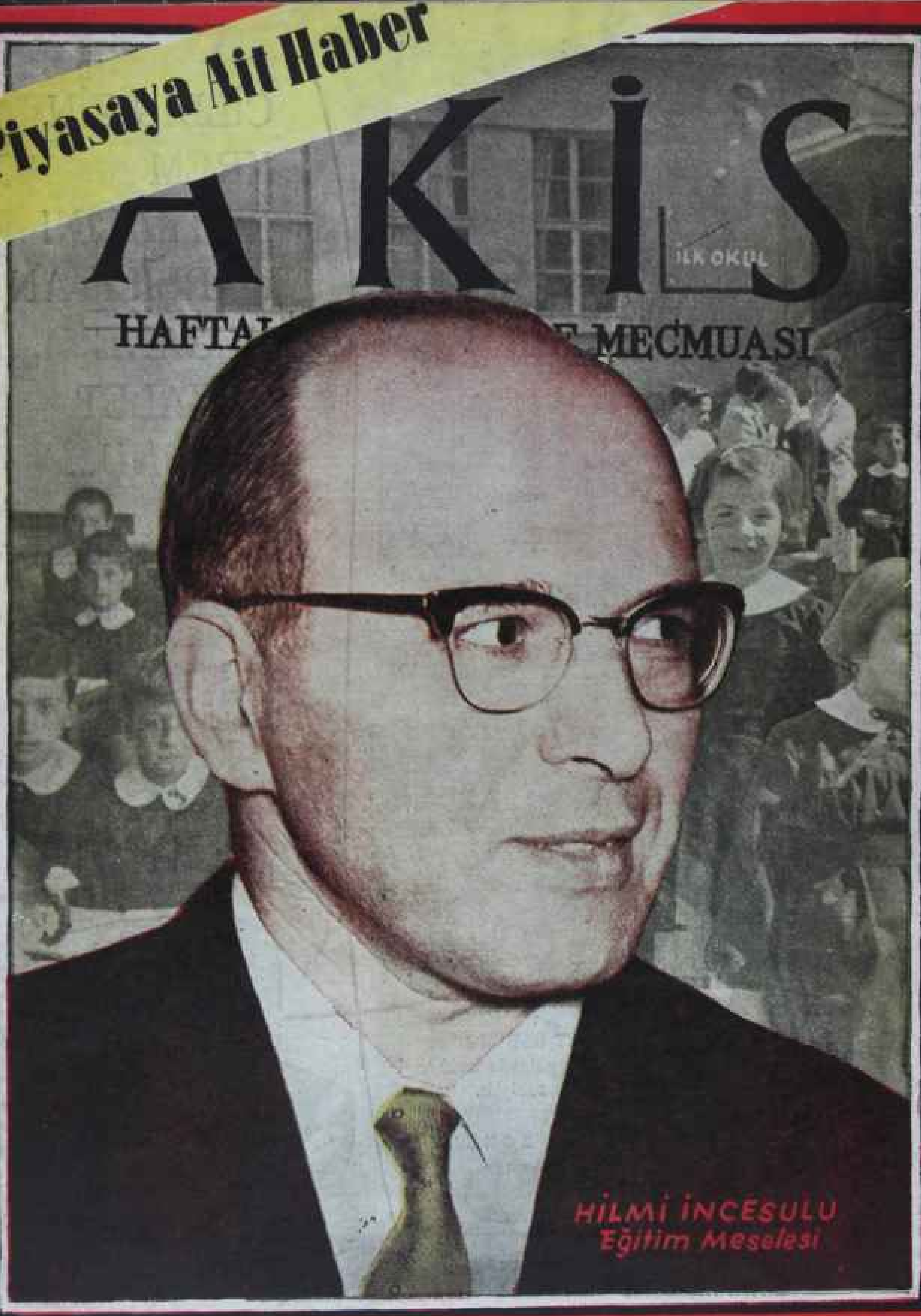

Piyasaya Ait Haber
AKİS
HAFTAL
E MECMUASI
İLK OKUL
HİLMİ İNCESULU
Eğitim Meselesi

FIATI: 1 LİRA

CİLDİNİZİN KREM İHTİYACINI KARŞILIYAN YEGÂNE TUVALET SABUNU...

Puro Tuvalet Sabununun terkibinde bulunan krem hassaları cildi besler... korur... kadife gibi yumuşak... çiçek gibi taze yapar. Siz de benim gibi Puro kullanınız. Çok istifade edersiniz.

FİLİM YILDIZI
Cavidan Dora

Yeni kalite PURO TUVALET SABUNU en üstün Amerikan sabunlarını gölgede bırakan bir kalite mükemmeliyetine sahiptir.

✱

BOL KÖPÜKLÜ - NEFİS KOKULU

PURO

cildinizin gizli kalan güzelliğini meydana çıkaran yegâne tuvalet sabunudur

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXIII, Sayı: 3 9 8

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No: 15
Tel: 11 89 92
P. *K 582 Ankara*

*

İdare:
Rüzgârlı Sokak No: 15
Rûzgarlı Matbaa
Tel: 10 61 96

*

Başyazar
Metin Toker

*

***AKİS** Neşriyat **Ltd. Şirketi** adına imtiyaz sahibi* ve *Müessese Müdürü*
MübinTOKER

*

Tam talerini fiilen idare edan Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURFAN

Fotoğraf:
Hüseyin EZER

Associated Press

Türk Haberler Ajans

*

Klişe.
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Anlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
***1* senelik (52 nüsha) :40.00 lira**

İlân Şartları:
Santimi; 20 lira
***3* renkli arka kapak: 1.500 TL.**
***İlan** işleri:*
Telefon: 10 61 96
*Dizildiği **yer:***
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih: 11-2-1962

Kapak Resmimiz
Hilmi İncesulu
Çapalayan kaptan

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Ama biz, daha haftalarca evvel hatırlatmıştık. Demiştik ki: AKİS bir şeydir, Başbakan başka şeydir. AKİS'in başyazarıyla Hükümet Başkanı arasındaki ailevi münasebet, birinin ötekiyle karıştırılmasını gerektirmez. Hayır, biz sanki oyla Söylememişiz de demişiz ki: AKİS demek Başbakan demektir.

Aklı **sıra** arabozuculuk yapmak için böyle bir yakıştırmaya kalkı**şan Zafer,** Başbakanlıktan ilk dersi umumî efkâr önünde almıştır. Şimdi, feryat edip duruyor. **Bağırsın** bağırabildiği kadar. Akılsız **başın** cezasını, her za**man ayak çekmez. İşte, bazen de hançere çekiyor.**

Başbakanlık bildirisi

"Zafer Gazetesinin 5 Şubat 1962 tarihli nüshasının birinci sayfasında, Sayın Cumhurbaşkanının Parti liderleriyle görüşmesi üzerine, bu teması Başbakanın beğenmediğine dair yapılan neşriyat, tamamiyle asılsızdır ve gerçeğe uymamaktadır, ve Akis Dergisinin neşriyatı ile Başbakan arasında kurulmak istenen fikir münasebeti varit değildir."

Siz, kafaya bakınız. AKİS bir toplantıdan müstehzi mi bahsetmiş? Bu demekmiş ki, Başbakan İsmet İnönü o toplantıdan memnun kalmamış!. Hani, AKİS demiş olsa ki: "Başbakan İsmet İnönü toplantıyı müstehzi karşıladı ve memnun olmadı", haydi istismar gayretini bir dereceye kadar zekice bulmak kabil olsun. Öyle ya, "AKİS, Başbakan hakkında doğru haber alır", "AKİS Başbakanla temas kolaylığına sahiptir", "AKİS bilir" demek belki inandırıcıdır. Ama, hakikaten insaf. Sadece AKİS bir hâdise karşısında şu vaziyeti aldı diye, Başbakan İsmet İnönünün vaziyetinin de o olduğunu ileri sürebilmek yalnız aşırı muhayyeleye değil, hayli de kötü niyete ihtiyaç gösteren bir davranıştır. AKİS bir teşebbüsü beğenir, ya da beğenmez. Bu, ancak AKİS'i ilzam eder. Başkaları da ilzam edilmeye kalkışıldı mı, adamı böyle umumi efkâr önünde bozuverirler. Bakalım ders, D. P. devrinde edindiği milyonlar olduğu için o milyonlara dayanıp, kendisine yeni milyonlar edinmek İmkânının kapatan 27 Mayısın intikamını almaya kalkışan hayalperest Muammer Kıranerin Zaferine faydalı olacak mı? Her halde, Cervantes'in meşhur romanında yalın mızrak yeldeğirmenlerine saldıran adam yeldeğirmenine bir zarar vermemiştir ama, kendi kemikleri aylarla sızlamıştır.

Gürsel'in parti lider...
görüşmesi akisler ya...
bakan bu teması beğenm...

Zafer gazetesindeki AKİS'le ilgili haber

Saygılarımızla AKİS

XXIII, Sayı : 398

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

12 ŞUBAT 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

İsmet İnönü Kabinesi Mecliste
İyi niyetli basınla elele

Millet

İki ahbap çavuşlar

Şu anda Türkiyede, bir yarış devam ediyor. Bu yarışın neticesi, yakın kaderimizi tayin edecektir. Yarış sahası, denilebilir ki gazetelerin birinci sayfasıdır. Zira yarış, umumî efkârın alâkasını toplama yarışıdır. Manşetlerde "politika dedikoduları" 'iktisadi ve sosyal haberler"i altettikçe rahat yüzü görmemize imkân yoktur, "İktisadî ve sosyal haberler" "politika dedikoduları" nı manşetlerden uzaklaştırdığı gün derin bir nefes alabiliriz. Bitirdiğimiz haftanın sonunda, Başbakan İnönünün İstanbul seyahatiyle birlikte başlayan "iktisadî ve sosyal haberler taarruzu" bir kaç mevzii daha ele geçirmiş ve rakibini kısmen geriletmiş bulunuyordu. Ancak rakibin de sıkı durduğu Ve kendisini pençe pençe savunduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

İnsana öyle gelir ki, yarış gazete sayfalarında cereyan ettiğine göre bunun neticesi üzerinde Basının tesiri büyüktür. Bu, çok mübalâğalı bir görüştür, demokrasilerin Dördüncü Kuvvetinin, hadiselere istikâmet verdiği bir gerçektir. Ama başka bir gerçek de, hâdiselerin Başına istikamet verdiğidir. Manşetler hâdiselere ne derece tesir ederse, hâdiseler de manşetlere o nisbette tesir yapar. Görülüyor ki esas rol, gene, hadiseleri yazanlarda değil, hâdiseleri yaratanlardadır.

Bitirdiğimiz hafta görülen bir husus, Hükümetin kendisini "politika dedikodularından mümkün nisbetinde çekmiş olduğu veya çekmeye çalıştığıdır. Tabii, bir koalisyon hükümetinin bu sahada yüzdeyüz bir başarı kazanmasına imkân yoktur. Kabinenin durumu ve kuvveti siyasî hayattaki dalgalanışlarla sıkı sıkıya ilgili bulunduğuna göre, Hükümetin o tarafa tamamen sırt çevirmesini beklemek caiz değildir. Ancak İnönü kabinesi bir süredir toplum hayatına iktisadî ve sosyal faktörlerin hakim olması için çalışmaktadır ve elinden geleni yapmaktadır. Hükümet, iyi niyetli Basından bu konuda yardım da görmektedir. Nitekim memleketin büyük ve tesirli gazeteleri herkesin şikâyetçi olduğu havayı değiştirmek için Başbakanla elele görünmektedir. Hükümet, o sahada manşet olabilecek hâdiseleri yarattıkça bu gazeteler manşetlerde o hadiseyi kullanmaktan kaçınmamaktadırlar. Onu tercih etmektedirler.

Bitirdiğimiz haftanın sonunda, göze çarpan bir tuhaf manzara şudur: Tarafsız Basın, Hükümete o sahada yardımcıyken İktidarın bir kanadı olan A. P. ye yakın -veya onun namına icra-i lûbiyat eden- gazeteler her gün ortaya yeni bir fesat atmayı marifet saymakta, iktisadî ve sosyal hayâttaki başarılı tasarrufları adeta sütunların arasına gizlemek için gayret göstermektedirler. Bunların İstanbulda çıkanları da, Ankarada çıkanları da sanki bir yıkıcı muhalefetin organıymışlar gibi davranmakta, havanın tansiyonunu muhafazada fayda ummaktadırlar.

Eğer bununla Kayseri kapılarını zorlayacakları ümidindeyseler, niçin saklamalı, alınlarını karışlamak lâzımdır. Zira yıkıcılıkları, başatı ha-

" Basite İrca"

Metin TOKER

Evvelâ bir gerçek: Eğer bütün iktisadî meseleleri malî tedbirlerle halletmek kabil olsaydı ve eğer sosyal hâdiseler siyasî tasarruflarla istenilen istikameti alsaydı dünyanın en kolay işi hükümet etmek olurdu.

Bu elbette demek değildir ki mail tedbirlerin iktisadi meseleler, siyasî tasarrufların sosyal hâdiseler üzerinde bir tesiri yoktur. Tesir, üstelik büyüktür de.. Ama, sadece ona bel bağlandı ve İktisadi Meseleler gibi sosyal hâdiselerin de çok daha kompleks başka unsurları gözden uzak tutuldu mu, hüsran muhakkaktır.

İhtilâl ile Seçim arasındaki devrin başarısızlık sebebini araştıracakların, bu nokta üzerinde durmamaları imkânı yoktur. Askerlik ve hükümet etme, birbirinden en ziyade orada ayrılır. Birincisinde, her durumun bir tedbiri vardır. Halbuki ikincisinde, bazen bir durumun tedbiri tedbir almamaktır. Bunun takdiri bir seziş, tecrübe ve meharet işidir. İhtilâl ile Seçim arasındaki devrede bu takdir çok kere hatalı kullanıldığından, hatta ölçüsüzlük zaman zaman "Karar verdik, icra ettik, bitti"lere veya "Şuradan da geçeriz, buradan da geçeriz"lere kadar götürüldüğünden 27 Mayısın havası kısa zamanda dağılmış, onun yerini başka cereyanlar, başka hisler, başka düşünüşler almıştır. Dikkatsiz beyanlar, ihtiyatsız tehditler, müeyyidesiz zorlamalar, sonu çıkmadığı, »onu çıkmasına imkân olmadığı için geri tepen silâh tepkisi yapan ve azgınlığı durduracak yerde azgınlığı teşvik eden, ona cesaret veren tahkikatlar, takibatlar 15 Ekim gününün iktisadi ve sosyal şartlarını meydana getirmiştir.

Meşhur Yuvarlak Masa Konferansı lâflarının ortalarda ilk dolaştığı sırada bu sütunlarda ve bu mecmuada alınan vaziyet hatırlardadır. Böyle bir konferansın hiç fayda vermeyeceği, belirli bir kütlenin oyunu almak için ortaya çıkmış partilerin, hangi taahhütte bulunurlarsa bulunsunlar o kütleye hakim hisleri, temayülü, endişe ve arzuyu mutlaka birinci plânda tutacakları, ortamı müsait bulurlarsa taahhütlerini dahi inkârdan çekinmeyecekleri çok söylenmiştir, çok yazılmıştır. Bunun yerine, o kütleye hakim hislerin, temayüllerin, endişe ve arzuların istikametinin değiştirilmesine çalışılması tavsiye olunmuştur. Ama bu yapılmamış, hatta o hisler, temayüller, endişe ve arzular bazen iyi niyetli, bazen maksatlı davranışlarla körüklenmiş, neticede 15 Ekim sürprizi -seçmen de, gündelik faktörlere inanılmaz nisbette önem verince- memleketi idare edenlerin ve onların arkasındaki Türk Silâhlı Kuvvetlerinin karşısına çıkıvermiştir. Liderleri bir masanın etrafına toplayıp gösterişli cümlelerin altına imza bastıracaksın, böylece siyaset hayatı senin istediğin mecraya girecek, artık dırıltı, sızıltı kalmayacak! Millî Birlik idaresi bu çocukça düşünceye kapılacak yerde hiç olmazsa seçimler arefesinde vatandaşın gündelik hayat dertleri üzerine eğilseydi ve meselâ ekmeği pahalılaştıracağına ucuzlatsaydı, tohumluğu keseceğine arttırsaydı, kaşlarını çatacağına dudaklarına bir tebessüm yerleştirseydi seçim sonrası kuvvetler müvazenesi, bugününkünden hayli farklı olurdu.

Şimdi, tıpkı seçimlerden önce olduğu gibi gene iki devle, Huzur ve Piyasa meseleleri ile karşıkarşıyayız. İnsaf ile düşünmek gerekirse iki konuda 15 Ekime nazaran çok mesafe aldığımızı, bu mesafenin kâfi olup olmadığı hususu bizlere unutturamaz. Bundan sadece dört ay önce Parlâmentonun açılıp açılamayacağı düşünülürken ve Devlet Başkanlığı için en inanılmaz isimler pervasızca ileri sürülebilirken bugün bir kuvvetli hükümet, vaziyete hakim görünmektedir. Daha iyisi, yaşamakta devam edeceğinin bütün belirtilerini vermektedir. Aynı şekilde, piyasanın da canlanmakta olduğu sezilmekte, ilk ferahlık alâmetleri hissedilmektedir. Sihirli değnek, sadece masallarda vardır. Bu yüzden, bir toplumda mühim olan, hâdiselerin mahiyetinden ziyade istikametidir. İyi İstikamet bir defa tutulabildi mi, neticeye gidişin hızı mütemadiyen artar ve bir gün bakılır ki arzulanan ortam gerçekleşmiştir. Bu hızı zorlamalarla, suni tedbirlerle, hele ve hele memleketin dikkatini bir defa daha sadece politika üzerine çekecek gösterişli toplantılarla arttırmanın imkânı yoktur. Normal hayatın ameliyatla sağlanma devri geçmiştir. Böyle bir ameliyat, hem de en başarılısı 27 Mayıs sabahı yapılmıştır. O yandan bu yana, 27 Mayıs günü radyolarda ilân edildiği gibi, bir "yeniden tanzim devri"ne değil de kısa bir "nekahat devri"ne iltifat edilseydi memleketin ve rejimin kaderi bugün başka olurdu. Bari, tren raya girer gibiyken yeni ve aynı derecede boş, hatta çocukça gayretler, teşebbüslerle iktisadi meselelerin ve sosyal hâdiselerin seyrini gene bozmasak, karıştırmasak.

Hani, bazen tiyatrolarda gürültü olur. Seyirciler, bu yüzden sahnede söylenenleri iyi duyamazlar. Hatta kabak çekirdeği çıtırtıları bile kulakları tırmalar. Öksürükler vardır. Tıksırıklar vardır. Ama herkes birden, "Sus!" diye bağırmaya başladı mı ve bunu devam ettirdi mi, işte asıl patırdının âlâsı o zaman kopar. Ne kimse bir şey duyar, ne sükûnet avdet eder.

Her şey gösteriyor ki, huzuru en çok bozan huzur lâfının ta kendisidir. Su lâfı bir bırakabilsek. Şu lâfı bir bırakabilsek ve gündelik hayatımıza başlayabilsek. Bu, siyasî tasarruf olarak hiç bir tedbir alınmasın demek değildir. Hükümetin Başkam, gerekli gördüğü zaman tesirli müdahaleyi zaten yapmaktadır. Onun, bir takım ciddi temaslardan sonra ne bir ihtilâle, ne bir intikama asla müsaade etmeyeceğini söylemesinin amme vicdanında bıraktığı huzur, bin tane "Huzur Toplantısı"ndan kuvvetli olmuştur. Bunu, tabii görmek lâzımdır. Yuvarlak Masa Konferansı diye şöhret yapmış toplantılar, şu anda toplumumuzda dejenere olmuş haldedir. Şimdiye kadar yapılanlardaki taahhütlere onu bunu riayet ettirebildik mi ki, yemlerine hevesleniyoruz?

Normal devirler, anormallikler üzerinde mümkün olduğu kadar az durmakla geri getirilir. Onları büyülttükçe, onlar birinci plânda yaşar ve tesirini hissettirir. Halbuki kendi hallerine bırakıldıkları takdirde kırık plâklar gibi bıkkınlık verir ve hayatımızdan çekilip gider. Bu elbette ki bir sabır, kültür, irade ve cesaret işidir. Bu elbette ki bir tecrübedir. Ama, şart bir tecrübe!

tinde tek bir netice verir: Dünya başlarına yıkılır. Hem de bu sefer, altından pek kurtulamamacasına!

Akıl mıdır, bu?

Hükümet

Bırakılacak pabuç yok!

Bitirdiğimiz hafta içinde Hükümet, üç önemli toplantı yaptı. Toplantıların bir kısmında, Başbakanın İstanbul temasları "Kabine Kararları" olarak neticelendirildi (Bk. İKTİSADİ ve MALI SAHADA) Ama toplantılar, daha ziyade, Bakanların bir takım prensip meselelerinde aynı politikanın etrafında birleşmeleri neti cesini verdi. Hükümet, kendisi aleyhinde A. P. Grubunda kaypak bir ekalliyet tarafından tuzaklar hazırlanırken meselelerden kaçmak değil, meselelerin üzerine yürümek ve ciddi tasarruflarda bulunmak kararını verdi. Bu arada, icap ederse bizzat İsmet İnönü tartışmalarda ağırlığını ortaya koyacak ve Meclisi, mesuliyetiyle karşıkarşıya bırakacaktır. Bu, elbette ki bazı küçük meselelerde oyların şöyle veya böyle istikamet alması üzerine vuku bulmayacaktır. Ama, Hükümet için memleketin bugünkü menfaatleri icabı sayılan, o gözle görülen hususlarda, hiç bir politik tavlı verilmemesi esası gerek C. H. P. 11. gerekse A. P. li Bakanlar tarafından kabul edilmiştir. Koalisyonun iki kanadına mensup Bakanlar, böyle durumlarda hem kendi, hem de komşu partinin Grubunu uyarmaya onlara istikamet vermeye çalışacaklardır.

Doğrusu istenilirse, Hükümet için güçlük sadece ve sadece A.P. Grubun dan gelmektedir. İki Muhalefet Grubu, Y.T.P. ve C,K,M,P, liderleri Alican la Bölükbaşının anlayışlı davranışları sayesinde iktidara fazla bir dert çıkarmamaktadırlar. Hatta aksine, zaman zaman olgunluk örneği vermekte, ilk bakışta aleyhinde sanıldıkları temayüllerde dahi Hükümete itimat edip onu takip etmektedirler. Diter taraftan Hükümet Başkanıyla Muhalefet liderleri arasındaki münasebet de sıkı ve dostanedir. Muhalefet liderleri arzularım Başbakana açıkça duyurmakta, İnönü de onları dikkatle takip etmekte ve neticelendirmektedir.

Koalisyon kanatlarından C. H. P. hırçın, ama en sonda yola gelen ve bir derini -söylene söylene de olsa- takip adan bir Gruptur. Onun bir çatlak vermesi asla bahis konusu değildir. Grupta, huzursuzlar yok değildir. Bun ların bir kısmı Bakanlık heveslileridir ki onların İlk günlerde görülen sinirlilikleri kısmen geçmiştir. Başka bir Kısım, Koalisyonun parti menfaati bakımından C. H. P. ye zarar verdiğine, A. P. li Bakanlar kendi adamlarını korurlarken C.H.P. nin bikes kaldığına samimiyetle inananlar ve üzülenlerdir. Bir üçüncü kısım ise, memleket meseleleri konusunda değişik görüşlere sahip olanlardır. Ancak bu cereyanlar sadece Grup toplantılarında su yüzüne çıkmakta ve Meclis içi bir siyasî mesele halini almamaktadır.

Halbuki, A. P. Grubu değişik bir ruh haleti içindedir. Bu Grubun ekseriyeti Koalisyonun vazgeçilmezliği hususunda müttefiktir. Ama, kendini bir türlü "D, P. nin devamı" kompleksinden kurtaramamaktadır. Bilhassa A. P. yi tutan Basın sanki Hükümete güçlük çıkarmayı, etrafa ümitsizlik havası vermeyi, iyi - olanı sütunlar arasına gizleyip sadece zorlukları, aksaklıkları belirtmeyi marifet saymaktadır. Gerçi A. P. Grubu, gökte tehlike bulutları belirir belirmez bir istikamette hemen toparlanmaktadır. Meselâ Nuri Beşer hadisesinde bu böyle olmuştur. Ama fırtınanın geçiştirildiği zehabı uyanır uyanmaz kıpırdanmalar, sabotaj gayretleri, kulis faaliyeti başlamaktadır. A. P. içindeki ırkçı ekalliyet hâlâ, İnönü Kabinesi alaşağı edildiği tak dirde Mecliste A. P. nin etrafında, Y. T. P. ve C. K. M. P. den gelecek olanların teşkil edecekleri bir ekseriyetin belireceğine, bu ekseriyete Alpaslan Türkeşin askeri destek sağlayacağına, bu suretle iktidarın alınabileceğine inanmaktadırlar. Havadaki tehlike bulutlan eksilince, Grubun bir muayyen kısmı bu safdil görüşü tecrübe etmeye kalkışmakta, fakat ilk dönemeçte ayılıp yeniden Gümüşpalanın yoluna, yani basiret ve mantık, realizm yoluna dönmektedir. Ancak bu kaypaklık, Koalisyonun zaman zaman A. P. Grubu Ut başının derde girmesi tehlikesini, hiç olmazsa endişesini doğurmaktadır. Bunun dışında, memlekette ne kadar uygunsuz temayül varsa, bunların hemen hepsinin A.P. Grubu içinde bir veya bir kaç sözcü bulması topyekûn Grubu umumi efkar önünde şaibeli hale getirmektedir.

İsme t İnönü
Emniyet subabı

İki mesele

Bitirdiğimiz hafta. Hükümet iki konuda İsmet İnönünün görüşünü oenimsedi. Bunların birincisi, 147'ler meselesidir. Başbakan, Bakan arkadaşlarına 147'lerin kayıtsız şartsız Üniversiteye dönmelerinin mahzurlarım, yaratacağı tepkiyi, sebep olacağı huzursuzluğu ve daha mühimi, başka çevrelerde yol açacağı endişeyi açık açık, etraflı bir şekilde anlattı. Buna mukabil, meselenin askıda bırakılmasının aleyhinde olduğunu mevcut fiili durumun tedavi edilmesi gerektiğine inandığını bildirdi. En iyi yolun, gene Hükümet teklifi olduğunu yeniden belirtti. Yani, bütün 147'ierin dönmesine yeter sayıda kadro Üniversiteye verilecektir, fakat takdir hakkı Senatolara bırakılacaktır. 147'lerin müracaat mecburiyeti de kaldırıldığından bir izzeti nefis ve itibar meselesi de ortada, kalmamaktadır. Ama Senato isterse, meselâ bir Ali Fuat Başgili veya bir Bülent Nuri yi almama hakkına sahip olacak ve mesuliyetini müdrik olarak kararını verecektir.

İşin başında azamiyi elde etmek İsteyen 147'ler, şu anda mübalâğa ettiklerim ve ısrar ederlerse hiç bir şey elde edemeyeceklerinin farkındadırlar. Hükümet teklifinin mucip sebeplerini de artık kavramış haldedirler. Şimdi zorluk, kraldan fazla kral taraftarlarından gelmektedir ve bunlar meseleyi Hükümete karşı bir yıpratma vasıtası olarak kullanmak istemektedirler. Ancak, Hükümet çevrelerinden açıkça belirtilen görüş, bu Hükümetin, tehlikeli gördüğü bir tasarrufu tatbikat sahasına koymaktansa Meclisi mesuliyetiyle karşıkarşıya bırakmaya kararlı olduğudur.

İkinci bir dikenli mesele, Servet Beyannamesi işidir. Hükümet, Servet Beyannamelerinin kalması ve bu yıl da alınması yolunda prensip karan

üzerinde ittifak etmiştir. Hele vergi konusundaki açıklamalar, bu beyannamelerin kaldırılmasına yanaşacak bîr hükümeti umumi efkar önünde derhal itibarsız hale getirecek tepkiyi doğurmuştur. Bir yandan servet, diğer taraftan demokrasi düşmanlığı propaganda edilirken Hükümetin zengin sınıfın tesiri altında bulunduğu şüphesini yaratacak herhangi bir harekete, İnönü Kabinesi katılmama kararındadır.

Halbuki A. P. Grubunda, bilhassa eski Demokrat iş adamlarının, sabık karaborsacıların, liberal ekonomi etiketi altında vurguncu ticaretin savunmasını yapan zümrenin tesiriyle bir hava estirilmektedir. Muammer Kıranerin Zaferi, Servet Beyannar melerine her gün ateş püskürmektedir. Bir çok A. P. milletvekili ve senatörü de bu oyuna gelmektedir. Bu bakımdan, meselenin A. P. Grubu ırkçılarının harp taktikleri arasına ithâl edilmesi hiç kimseyi şaşırtmayacaktır. Ancak, 147 ler konusunda olduğu gibi Servet Beyannamesi bahsinde de Hükümet sıkı duracaktır.

Buna mukabil, mesela 27 Mayıs 1960da feshedilmiş Meclisin üyelerinden ödeneklerinin geri alınması veya alınmaması meselesinde, tıpkı bugünkü Meclisin ödenekleri konusunda olduğu gibi Hükümet Meclisin göstereceği aklıselime uymaya niyetlidir. O meselede, Meclis, umumi efkarın nabzını yoklayarak kararını salacaktır. Bu kararın, akıl ve izan yolunda bir karar olması ve A, P. Grubu ile C. H. P. Grubu arasında bir anlaşmanın tahakkuku imkansız değildir. Her halde Hükümet, kendisinin gerçekleştireceği tasarruflarda Meclise görüşünü ciddiyetle duyuracak, buna mukabil öteki konularda Meclisin ışığından faydalanacaktır.

iyi bir işaret

Bitirdiğimiz haftanın sonunda, durum buyken Senatoda 1962 Bütçesi inanılmayacak kadar parlak bir şekilde kabul edildi. "Okumuşlar Meclisinin A. P. ve C. H. P. Grupları ittifakla beyaz oy verdiler. Muhalefetin yeşil oylarına ban kırmızılıklar karıştı ama bu, havayı bozmadı. Hele A, P. adına Ferit Alpiskenderin yaptığı konuşmada af konusunun parti işi olmaktan çıkarıldığının resmen ve alenen beyan edilmesi her şeyden çok af için yeni ışıklar getirdi. Buna mukabil, Hükümetin bir çetin imtihandan başarıyla geçmesi piyasadaki canlılık belirtilerini hızlandırdı, kuvvetlendirdi.

Kulağa Küpe

Huydur, çeker..

Bizim *takım, Senatoda A. P. li bir kısım senatörlerin Hüseyin Nail Kübalıya karşı takındıkları tavırdan dolayı* ta-

Allah, Allah! Ne var, şaşacak ?

Mart içeri, pire d işarı...

Zaten, aslına bakılırsa Millet Meclisinde, Hükümeti devirmeye yetecek 226 sayıda kırmızı oyu devşirmek hayaldir ve eşyanın tabiatına uyan bugünkü Koalisyon Kabinesi kuvvetle yaşamakta devam edecektir.

A.P.

Baş belâları

İri yapılı kontenjan senatörü Enver Kök söze şöyle başladı:

"— İnsan beşer, bazan şaşar. Nuri Beşer her an şaşar."

Daha birşeyler söylemeğe niyetleniyordu ki yanında bulunan, C. K. M. P. nin birinci sınıf silahendazlarından Nurettin Ardıçoğlu söze karıştı:

"— Yahu, insanın aklı almıyor, nasıl iştir, anlayamıyorum? Adamlar, dokunulmazlığını kaldıralım ama, tevkif yetkisi vermeyelim diye tutturdular. Saatlerce bunun tartışmasını yaptık" dedi.

Sonra başım iki yana sallayarak devam etti!

"— Ortada bir mesele var. Mesele öyle çabucak savuşturulacak neviden değil. Bir politik hikâye. Ona göre bir karar vermek, durumu daha vahim hale getirmemek gerek."

Ardıçoğlunun sözleri, evvelki haftanın içinde patlak veren meşhur Beşer hâdisesinin A.P. içinde yarattığı dalgalanmanın bir teşhisinden ibaretti.

Bitirdiğimiz haftanın ikinci yansında, perşembe günü saat 18 sıralarında Meclis koridorlarında cereyan eden mükâmele, birkaç saat evvel yapılan bir komisyon toplantısının

Aksal - Alican - Gümüşpala; - Bölükbaşı

"Gelin.laf *EDELIM*

kulisiydi.

Hikâye saat 14'de, Adalet ve Anayasa komisyonlarından müteşekkil karma komisyonun Anayasa Komisyonu salonunda yapılan toplantısıyla başladı. Komisyona Burhan Apaydın başkanlık ediyordu. CHP. üyelerinin tamamı, Y. T. P. lilerin büyük bir ekseriyeti, A. P. lilerin ise bazıları komisyon toplantısında hazır bulunuyorlardı. Komisyon, çalışmalarına, daha evvel teşkil acilen bir alt-komisyonun hazırladığı raporu ele alarak başladı. Alt komisyon, Zonguldak milletvekili Nuri Beşerin dokunulmazlığının kaldırılmasını raporunda kabul etmişti. Karma komisyonun bu konuda hazırlanan rapora fazlaca itirazı yoktu. Hele C. H. P. liler hiç mi hiç konuşmak istemiyor görünüyorlardı. Sadece, bir ara söz alan Manisa Milletvekili Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu dokunulmazlık müessesesinin uzun usun tarifini yaptı, ne işe yaradığını, niçin ihdas edildiğini anlattıktan sonra, Beşerin işlediği suçtan dolayı böyle bir zırhın arkasına saklanmasının doğru olmayacağını belirtti.

Kahramanlar geçiyor

Komisyonda mesele tartışılmaya başlayınca, bazı milletvekillerinin heyecanla söz istediklerini görenler, bu konuda ne söyleyeceklerini doğrusu pek merak ettiler. Ancak söz alan Refet Sezgin -Yassıada mahkûmlarından Servet Sezginin kardeşidir- konuşunca, şöyle bir yerlerinde doğruldular. Sezgin, yeni bir silâhla taarruza girişmişti. Silâhı, T.B.M.M. nin bir üyesinin işlediği suç henüz sabit olmamışken muhakemenin mevkufen görülmesinin hatalı olduğu gerekçesiyle doldurulmuştu. Üstelik Sezgin, Beşerin sarfettiği sözlerde orduya hakaret mânası bulunduğu iddialarını da reddediyordu. Sezgini başka kahramanlar takip etti. Bunların başında meşhur yılbaşıcı Y.T.P. milletvekili Esat Kemal Aybar bulunuyordu. Bir başka Y.T.P. li-Nihat Diler - ve bir A. P. li- Halim Aras- Sezgini hararetle desteklediler.

Komisyonun havası bu desteksiz atışlarla birden elektriklendi. Beşerin hareketinin suç olup olmadığının komisyonda tartışılmaya başlanması, aklı selîm sahibi milletvekillerini telâşa düşürdü, önlerinde ittifakla alınmış bir alt-komisyon kararı bulunuyordu ve komisyonların görevi bu rapor üzerinde imali fikr edecek Beşerin kaderini çizmekti. Sezginin konuyu başka bir mecraya sürüklemek istemesi, bu yüzden infiali karşılandı. Nitekim C. K. M. P. nin anlayışlı Ardıçoğlusu hemen söz aldı ve durumun nezaketini belirten bir konuşma yaparak, üyelere, yapılacak işin ne olduğunu bir kere daha hatırlattı.

İşte bu sırada komisyon odasının sağ tarafında, kenarda oturmakta olan zayıf nahif yapılı, kahverengi elbiseli, şık ve genç bir milletvekili söz istedi. Bu zat, A. P. nin meşhur Apaydın kardeşlerinin küçüğüydü. Orhan Apaydın, meseleyi tamamen başka yönden ele aldı. Söze şöyle başladı:

"— Ünlü hukukçular, dokunulmazlık müessesesi için muhtelif şeyler söylemişlerdir. Bir noktada pek çoğu birleşir. Bu nokta, parlâmento üyesinin vazifesinin aksamaması için muhakemesi sırasında mevkuf tutulmadan dâvanın yürütülmesidir."

Beşerin dokunulmazlığını kaldıran Karma Komisyon
Eğri bacanın dumanı düz çıktı

Apaydınların küçüğü bu yönden hareketle T. B. M. M. Genel Kuruluna ışık tutmak üzere karma komisyonun vereceği karara bir şerh konulması gerektiğini savundu. Daha sonra tahkikat evrakının tamam olmadığım ileri sürdü ve bu yüzden dokunulmazlığın kaldırılması kararına çekimser oy kullanacağım açıkladı. Apaydının usûl meselelerine müteallik konuşması diğer milletvekillerini hızlandırdı. Bunun üzerine Esat Kemal Aybar ve Sezgin tekrar konuştular. Hâdisedeki şahitlerin . Kars milletvekili Kemal Kaya ile Adana Senatörü Galip Avşar- savcılık tarafından ifadelerinin alınmadığını iddia ettiler. Ayrıca İçişleri Bakanlığı tarafından bu konu ile ilgili tahkikatın yürütülmesinin hatalı olduğunu belirttiler. Hatiplere, Komisyon Başkam Burhan Apaydın cevap verdi ve meseleni» bu yönden ele alınmaması gerektiğini söyledi.

Karar!

Dört saate yakın devam eden müzakerelerin sonunda oylamaya geçildiğinde Karma Komisyonun mevcudu, çoğunluğu kıtı kıtına temin edebilecek kadardı. Komisyonda ancak 23 kişi kalmıştı. 18 kişi, altkomisyon raporunda derpiş edilen sebeplere dayanarak Beşerîn dokunulmazlığının kaldırılmasına müsbet oy verdi. Geriye kalan 5 kişi ise çekimser kalmakta ısrar ettiler. Bunlar A. P. den Orhan Apaydın, Halim Araş Y.T.P. den Refet Sezgin, Esat Kemal Aybar ve C.K.M.P. den Nihat Dilerdi.

Karma Komisyon toplantısı sona erdiğinde ilk çıkan üye, Başkan Burhan Apaydın oldu. Apaydın süratle aşağıya indi ve Meclis koridorlarında gazetecileri aramağa başladı. Bu sırada gazeteciler de Karma Komisyon Başkanım aramakla meşguldüler. Onlar üst katta Burhan Apaydını ararlarken Apaydın çıkış kapısının bulunduğu mermer salonda nöbete geçmişti. Nihayet gazetecilerle Burhan Apaydın karşılaştılar. Her iki taraf da, ellerini iki yana açarak:

"— İnsaf yahu, biz de sizi arıyorduk" dediler.

Sonra hep birlikte basın odasına yöneldiler. Apaydın basın odasındaki uzun, beyzî masanın ortasında bir yere oturdu ve açıklamasına başladı. Evvelâ Karma Komisyonda cereyan eden müzakerelerin kısa bir açıklamasını yaptıktan sonra, teferruata girdi. Bu arada da 50 kadar Jet subayı hakkında tahkikat talebinde bulunduklarını bildirdi. Basın mensupları dikkatle dinlemeğe başladılar. Apaydının izahatına göre 50'ye yakın

Jet subayı Beşer hadisesiyle ilgili telgraflarını Karma Komisyon Başkanlığına göndermişler ve adeta tehdit etmişlerdi. Apaydın bu tip telgrafların Meclis Başkanlığına havale edildiğini bildirdi.

Sonra izahatını kâfi görmüş olacak ki bir AKİS muhabirinin koluna girerek basın odasını terketti. Fakat kolunda bulunan muhabirle de dertleşmekten kendini alamadı. Apaydın, gazeteci dostuna:

"— Jet pilotlarıyla ilgili tahkikat talebimiz hakkında izahat vermek isterim" diyerek söze bağladı ve Ha reketinin sebebini izah etti.

Karma Komisyon Başkanının başına dert açan jet pilotlarıyla ilgili tahkikat talebinin arkasında Burhan Apaydına göre son derece masum bir niyet yaptmaktaydı. Apaydın istiyordu ki Karma Komisyonun kararının umumi efkârda tesiri müspet olsun ve hiç kimse komisyonun tesir altında kaldığını iddia edemesin. Fakat talep ne derece masum olursa olsun, gene de Apaydınların büyüğü Jet pilotlarının yıldırımlarını üzerine çeken bir paratoner oldu,

Beşer meselesinden dolayı Apaydının başına gelen tek dert jet pilotlan meselesi olmadı. Karma Komi* yonun ilk toplantısında bir alt-komisyon kurulmasıyla ilgili karar alındığında bunun bir tebliğle yayınlanması uygun görülmüştü. Tebliğ kaleme alınıp. Basın • Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü Haberler Dairesine gönderildi, Tebliğin altında komisyon başkanı Apaydının imzam vardı. O gün saat 10 ajansında tebliğ okunup altındaki imza okunmayınca, radyoyu ilgi ile takip eden yeni politikacının nevri döndü, Derhal telefona sarılıp adının neden okunmadığını sordu, Aldığı cevap, bunun bir prensip kararı olduğu, radyodaki haberlerde siyasi reklam yapumasının kaldırılmış bulunduğu şeklindeydi. Apaydın talebinde ısrar edince, dunun Basın . Yayın Umum Müdürü Bekir Tünaya bildirildi. Tünay Apaydının talebini reddetmekte tereddüt göstermedi. Karma Komisyonun diğer tebliği de aynı minval üzre okununca A.P. *li* milletvekilî küplere bindi. Telefona sarılıp Haberler Dairesindeki memurları bir güzel haşladı. Ellerindeki yetki mahdut olan vazifeliler durumdan gene Basın - Yayın Umum Müdürünü haberdar ettiler. Bekir Tünay bu defa, nedendir bilinmez, Apaydının isteğini yerine getirdi. 19 Ajansında Karma Komisyonun tebliği okunduktan sonra, imza yarinde Burhan Apaydının ismi spiker tarafından üzerine basıla basıla söylenildi, işin garip tarafı, Beşer hadisesiyle ilgili haberde C. H. P. Grup Başkan Vekili İbrahim Öktemin demeci. Basın - Yayın

Yeter! bıktık artık!

İhsan Ataöv

Bir söz, Meclis koridorlarında cereyan eden bu tartışma vesile siyle gazete sütünlarına aksetmiş bulunuyor. Sözün sahibi bir A.P. temsilcisi, İhsan Ataöydür. İzmirdeki, artık meşhur olan "Telefon Memuresi Hâdisesi" dolayrsiyle Lebit Yurdoğlunun İthamlarına Ulaştırma Bakanı Cahit Akyar hedef olunca, onun yanında bulunan Ataöv dayanamamış ve "Yeter! Bıktık artık bu tehditlerden.. Ne olacakta olsun da, kurtulalım" diye İsyan etmiştir.

Bu isyan, aslında sadece bir tek A.P. temsilcisinin Uyanı değildir. Pek çok kimse, pek çok A. P. li veya Y.T.P. İlden, daha doğrusu onların siyaset hayatına D. P. den müdevver olanlarından bu çeşit bir söz, tamimi ve açık bir feryat duymuştur. Nitekim, zaman; zaman karamsar aynı sınıf mensubu yazarlar da, kendi gazetelerinde bunu söylemişlerdir. Gerçekten, bir Damokles Kılıcının altında yaşamanın hiç bir zevki, en ufak rahatlığı yoktur. Meclisteki A.P. ve Y.T.P. temsilcilerinden bir çoğunun, onların yazar takımının, şu yahut bu sebepten eski D. P. İla alakalı, ama suçsuz görülmüş kimselerin başları üstünde böyle bir kılıem varlığını İnkar da dürüstlüğe sığmaz.

Hadisenin buraya kadar Olan kısmında, Ataövün İsyanına hak vermemek imkansızdır. Onlar da İnsandırlar, onlar da vatandaştırlar, anlar da kar hakka sahiptirler. Bir manevî işkence, asla tasvip göremez.

Ama, Ataövün İsyanında, Nuri Beşerin gene gazetelere geçmiş (ayanını andıran bir taraf yok mudur? Ev ev saklanan Zonguldak mületvekili, gerçekten perişan nalda "Vuracaklarsa vursunlar.. Bıktım artık!" diye feryat etmiştir. Ancak bu perişanlık bir sadizmin neticeni midir, yoksa bizzat Beşerin davranışının icabı mıdır? Bir toplumun içinde, ona hakim kaideleri hiçe sayarak yaşamaya kalkıştın mı, yapamayacağın, sana yaptırtmayacakları, kudretinin asla yetmeyeceği işlere kalkıştın mı kafanda Damoklesin kılıcını bulmandan daha tabii ne olabir ki?

Bu memlekette bir ihtilâl olmuştur. D. P. den yeni siyaset hayatına müdevver temsilciler kalplerinin ve beyinlerinin içinde bu ihtilâlin sebeplerini teslim etmedikçe, onların haklılığını samimiyetle anlamadıkça, "Canım, ne kusurumuz vardı, bizim?" dedikçe ve o ihtilâlde devrilmiş zalimlerle uğraşanları vazifesini yapmış kimseler saymadıkça bu toprakları onların her birine, kendileri gibi düşünen bütün sülâlelerine zehir etmek her Lebit Vurduğumun, sadece hakkı değil, aynı samanda vazifesidir de.. Tasvip edilmeyen, durup dururken tehditler savurmak, hakaretler yağdırmak, mazinin defterlerini karıştırmaktır. İnsanlıkla, telif edilemeyecek olan budur. O defterin kapatılması lazımdır, tarttır. Ama, ihtilâli yapanlara kim kin kusarsa, kim, bir Başola, bir Kübalıya, bir Onara dahi devirde zalimlerin karşısında cephe aldı diye tahammül edememe hakkına kendini sahip sanarsa, kim ihtilâlcileri zalim, zalimleri mazlum saymaya teşebbüs ederse şimdi asılı duran a kılıom ipi mutlaka kopacaktır. "Yeter! Bıktık artık!" diye ieryat etmemenin tek yolu, hislerin alevi üzerine su serpmek ve gerçeği kabul ötmek, pak basit alaturka kurnazlıklara, küçük intikam heveslerine İltifat etmemekten ibarettir.

Bu da, madalyonun öteki yarısıdır. Bay Ataöv !

Genel Müdürlüğünce, üzeri yeşil kalemle çizilmek suretiyle iptal edilmişti. Yeşil kalem aynı bültende C. C. M. P. adına demeç veren Ahmet Oğuzun üzerinden de geçirilmişti.

Çat orada, çat burada

A . P. nin iyiniyetli bazı idarecilerini ziyadesiyle üzen Beşer meselesi, iç politika olaylarında birinci derecede önem kazandığı günlerde olayın kahramanı Bahçelievlerde, Emek mahallesinde üç odalı bir evin mütevazi döşenmiş salonunda günlük gazeteleri okuma şampiyonluğuna girişmiş bulunuyordu. Saçları hafifçe dökülmüş ve kırlaşmış, kısa boylu, kısa bıyıklı bu adamın üç günde okuduğu gazete adedi, ömrünce okuduklarından muhakkak ki fazlaydı.

Hakikaten başına bu iş geldikten bu yana Nuri Beşer, kendisiyle ilgili haberleri A dan Z ye kadar günde birkaç defa okuyor, bu arada tam üç paket Yeni Harman sigarası içiyordu. Beşer geride bıraktığımız haftanın başında sak günü, Ulucanlardaki evinin keşfedilmesinden sonra pilisini pırtısını toplayıp bir dostunun evine yerleşmişti. İzi gazeteciler tarafından kısa zamanda bulununca Beşer kaçmaktan vazgeçip, ihtiyatlı hareket etmeyi uygun buldu. Kendisini ziyaret edebilmek için, herşeyden evvel bir randevu almak gerekiyordu. Kapının zili çaldıktan sonra en az üç dakika beklemek mecburiyeti vardı. Bu zaman içerisinde misafir Beşer tarafından gizlice ve adamakıllı tetkik ediliyor ve ondan sonra arka kapıdan içeriye alınıyordu. Bordo renkli dört koltukla küçük bir orta masasının süslediği mütevazi salon, Beşerin misafir kabul yeriydi. Küçük orta masasının üzerinde bütün günlük gazeteler yığın halinde duruyordu. Beşer misafirlerine karşı neşeli görünmeğe çalışıyor, nükteler yapıyor, Herşey sezinlenmemesi için gayret sarfediyordu. Nitekim bir gazeteciye, salı günü meşhur esprisini yapmaktan geri kalmadı. Beşer olayın İçyüzünü soran basın mensubuna gülerek:

"— Yüz kâğıt var, sen de şirkete dahil ol" demiş ve küçük ta olsa bir çam daha devirmişti.

Haftanın ortasında, çarşamba günü, mütevazi salonun sakini, sarı bir kaptıkaçtı ile Meclise götürülmek üzere davet edildi. Beşer, daveti son derece heyecanlı bir şekilde karşıladı ve hemen pijamasını, sigara paketlerini ve diş fırçasını bir paket yaparak yolculuğa hazırlandı. Korku içinde bindiği kaptıkaçtı ile ve sivil mamurların nezaretinde Meclis binasına getirildi. Doğruca alt-komisyonun huzuruna çıkarıldı ve orada ifadesine müracaat edildi. Zonguldak milletvekili buradaki ifadesinde suçu inkâr ederek, kendisinin bir tertiple karşıkarşıya kaldığım bildirdi. Fakat çalımlı Beşerin hali görülecek şeydi. Sapsarı bir çehre ile ifadesini verdikten sonra, T.B.M.M. Sekreterliğine getirildi. Bu arada Senato Başkam Suat Hayrı Ürgüplü ile de görüştürüldü. Dışarda gazetecilerin nöbete geçtiğini gören ilgililer, Beşeri kaçırmakta fayda mülâhaza ettiler. Bunun için, Beşeri getiren kaptıkaçtı boş giderken, Beşerin her zaman çalımla girdiği ön kapı boşaltıldı ve arka kapıdan bir başka jeep'le Beşer yerine gönderildi. Alt - komisyon Beşeri dinledikten sonra kararını ittifakla verdir Zonguldak milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması gerekiyordu.

Kurtlar ve kuzular

Beşer hadisesiyle ilgili müzakerelerin ait - komisyonda olumlu bir sonuca bağlanması ve dokunulmazlık meselesinde Karma Komisyonu teşkil eden Üyelerin çoğunluğunun alt - komisyon raporuyla mutabakat arzetmesi, A. P. kulisinde yeni cereyanların doğmasına sebep oldu. Müfrit A. P. lilerle ırkçı ekalliyet Beşer meselesini ekmek üzerine sürülen yağ mesabesinde kabul ederek hemen faaliyete geçtiler.

Aslında ırkçı ekalliyet üç aydır kesif bir faaliyet gösteriyordu. Faaliyeti, tabiatıyla, Evliyazadelerin küçüğü Gökhan Evliyaoglu ve iş ortağı Hami Tezkan idare ediyordu. Taraftarları, rakam olarak , Grup içinde 48 kişiydiler. Bu 48 kişi, Gruptaki, ne yapacağım henüz kestirememiş milletvekilleri üzerinde türlü şekillerde tesire başladılar. Tek tek isim tesbit edip yemeğe, eğlenceye davet ettikleri A. P. milletvekilleri üzerinde uzun uzun durdular. Olaylar kendilerine yardım da etti. Grup Başkan Vekili Kadri Eroğan müfritlerin bir nevi liderliğini yapıyor, ancak koalisyonun şimdilik devamında fayda görüyordu. Irkçı ekalliyet derhal Eroğanın ve arkadaşlarının üzerine oklarım tevcih ettiler. İlk hamlede müfrit Eroğan ve arkadaşları C. H. P. sempatizanı olarak suçlandırıldılar. işin farkına varıldığı zaman Eroğan ve grubu, A P. içinde adamakıllı hırpalanmıştı. İkinci salvo Genel İdare Kurulu üzerine tevcih edildi. Bu defa hedef doğrudan doğruya lider Gümüşpalaydı. Irkçı ekalliyetin, Gümüşpalayı suçlandırması aynı sistem içerisinde oldu. lider seçimden evvel söylediklerinin bir tekini dahi yerine getirmemiş, âdeta bir İnönü muhibbi haline gelmişti. Doğrusu istenirse A. P. li milletvekillerinin pek çoğu kolaylıkla bu oyunun çemberine giriverdi.

Taktiğin ve stratejinin son derece iyi organize edilmesi bir bakıma harekâtın çok evvelden hazırlandığını ortaya koyuyordu. Üstelik bir emekli kurmay albay çok uzaklardan ırkçı ekalliyete pek faydalı oluyordu. Albay Türkeş ile ırkçı ekalliyet ara-

Burhan ve Orhan Apaydın
Garip taktisyenler

sında bol miktarda mektup teati edilmekteydi. Türkeşin Yeni Delhideki maceraları, düşünülenin ikinci kısmı olarak Yeni İstanbul gazetesinde büyük bir röportaj serisi halinde yayınlanacaktı. Gökhan ve Hami ikilisi Yeni Delhiye iki hafta evvel bîr muhabir yollamışlar ve müstakbel liderin geri dönebilmesi için lüzumlu havayı hazırlama faaliyetine > girişmişlerdi.

Grubun içindeki ırkçı ekalliyetin, Apaydın kardeşlen bertaraf etmesi çok kolay oldu. lider Gümüşpala ile Apaydın grubunun yaptığı mücadele her iki tarafı ziyadesiyle yıpratmıştı. Küçük bir fiske Apaydınları saf dışı etmeğe kafi geldi.

Sistemli çalışma, haftanın ilk yarısında salı günü yapılan Grup toplantısında meyvesini verdi. 48 kişi Grup salonunda muhtelif yerlere sistemli şekilde dağıldı. Herbirinin tesir sahası muayyendi. O gün bir tek mutedil milletvekili konuşturulmadı. Esasen zaman dardı, acele seçimlere geçildi. Irkçı ekalliyet iki liste tanzim etmişti. Listelerin biri karma listeydi ve küçük bir baskıyla, henüz karar vermemiş milletvekillerine kullandırılabilirdi. O listenin basma, Menderes devrinin ikinci sınıf müfrit politikacısı Elâzığ milletvekili Ömer Faruk Sanaç oturtulmuştu. Diğer listenin başında ise Tahkikat Komisyonunun meşhur üyesi Sait Bilgi-in kardeşi Saadettin Bilgiç vardı. Nihal seçimlere gidilince bir taktik icabı Ömer Sanaç adaylıktan feragat etti. Bunun üzerine ırkçı ekalliyetin esasen sağlam 48 oyunun tesiriyle Saadettin Bilgicin başında bulunduğu liste büyük çoğunluk sağladı. Gümüşpala ve beraberindekiler oyuna geldiklerini anladıklarında atı alan Üsküdarı çoktan geçmişti.

İstim arkadan gelsin

Irkçı ekalliyetin şimdi tatbik etmeğe kararlı okluğu tutum, tok kelime ile ifade edilebilir: Karışıklık çıkarmak!..

A. P. içindeki durumlarını sağlam kazığa bağlayan müfritler ilk iş olarak koalisyonun dağılması için gerekli faaliyete geçeceklerdir. Nitekim seçimden hemen sonra Grup başkam Saadettin Bilgiç, Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Apaydına masumane bir ricada bulunmuştur:

"— Aman Burhan, su 1471er meselesini bir an evvel komisyona getir. Müzakerelerini tamamlat. Bütçeden evvel Hükümetle bir karşılaşalım."

147'ler meselesinde A. P. Grubunun ırkçı ekalliyetle beraber olan kanadı, Hükümetin savunduğu fikrin

Nurettin Ardıçoğlu
Akıllı silâhşör

tamamen aksini savunmağa kararlıdır. Böylece koalisyona karşı ilk tepkilerini Anayasa Komisyonunda gösterecekler ve adım adım Hükümeti yıpratma yoluna gideceklerdir. Onların bu fikirlerini gayet iyi bilen Apaydın, Bütçe müzakerelerinde A. P. Grubunun mesuliyetini taşımaktan imtina etmeğe kararlıdır. Apaydının, şayet fikrini değiştirmezse, bir kaç gün içinde A. P. Grubu Bütçe sözcülüğünden vazgeçmesi beklenmektedir. Irkçı ekalliyet ikinci atağını önümüzdeki haftanın başında Beşer olayıyla yapacaktır. Beşerin dokunulmazlığının kaldırılması ile ilgili

Nuri Beşer
Silinen adam

komisyon raporu Genel Kurula geldiğinde çatlak sesler bu gruptan çıkmağa hazırdır. Üstelik ırkçı ekalliyetin işine yarayan bir olay, haftanın sonunda cuma günü Karma Komisyonda başgöstermiştir. Komisyon sözcülüğüne seçilen Cevat Otyakmaz istifa edince, yerine C. H. P. li Coşkın Kırca getirilmiştir. Kırca, A. P. nın sevmediği ve psikolojik sebeplerden ötürü Meclise sempatik gelmeyen bir milletvekilidir. Onun ak dediğine, Meclis ekseriyeti kara demektedir.

Bu satırların okunduğu sıralarda, yâni pazartesi günü Genel Kurulda görüşülecek olan Beşer meselesi, A. P. deki ırkçı ekalliyetin huruç hareketi olacaktır.

Dış İşleri

Dönme dolap

Bitirdiğimiz hafta içinde, Türkiye Cumhuriyeti bir Büyük Elçi tayin etti. Daha doğrusu, usun zamandır lâfı edilen "Yem Tayinler "den biri gerçekleşti. Belçika Krallığı, kendisinden Hasan Işık İçin istenilen agremanı verdi. Böylece, dünyanın elçisiz dış politika yapan -daha doğrusu, yaptığım sanan- tek Hariciyesi, Türkiye Dışişleri Bakanlığı sadece 14 başkentte elçisiz kaldı. Bu, 15 başkentte elçisizlikten 14 başkentte elçisizliğe geçiş Bakanlıkta heyecanla kutlandı.

Hakikaten şu anda, bazıları son derece mühim -Paris gibi- 14 başkentte Türkiye Cumhuriyetinin oldukça usun süredir -meselâ, CENTO'da müttefikimiz Pakistan başkentindeki temsilcimiz 21 Mayıs 1960'dan bu yana namevcuttur- elçisi yoktur. Bu 14 boş yerden ikisinin "meşru mazereti" vardır. Kahireyle diplomatik münasebetimiz kesiktir. Tel-Aviv'de ise, dünyanın en münasebetsiz sebebinden dolayı elçiliğimizi bir elçi değil, Allahtan yakında Orta Elçi payesi kazanmış bir maslahatgüzar tedvir etmektedir. Ama boş yerlerin geri kalan 12 tanesi, sadece "Dış işlerinin iç politikası" yüzünden doldurulamamaktadır. Temsilci bulundurmadığımız başkentler, son Türk elçilerinin oradan ayrıldıkları tarihle birlikte, şunlardır: Avrupada Paris (25 Şubat 1961), Roma (25 Ekim 1961), Varşova (25 Şubat 1961), Bükreş (25 Şubat 1961), Tiran (25 Şubat 1961); Amerikada Rio de Janeiro (14 Temmuz 1960), Santiyago (14 Temmuz 1960); Afrikada Akra (19 Haziran 1961), Hartum (26 Ağustos 1960); Asyada Bangkok (26 Ağustos 1960), Karaçi (21 Mayıs 1960). Lagostaki elciliğimiz de 1960'ın belirsiz bir ayın-

dan beri boştur. Suna, mukabil, Türkiye Cumhuriyetinin 87 başkentte Ve iki teşkilât nezdinde -Birleşmiş Milletler ile NATO Büyük Elçisi, 4 başkentte Elçisi vardır. 39 Büyük Elçinin 6 tanesi meslekten değildir, 30 tanesi Dışişleri kademelerini geçerek bugünkü mevkilerine Ulaşmışlardır.

Elçiliklerin kaderi

Elçi tayini, aslında devletin üç şahsiyeti arasında halledilmesi gereken bir iştir. Bu üç şahsiyet Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Baka nıdır. Ancak, Elçilikler son derece cazip mevkiler okluğundan ve pek çok kimsenin gönlünde "Bir elçilik alıp gitmek" aslanı yattığından her tayin kolaylıkla bir mesele halim al maktadır.

Dışişleri Bakanlığı 27 Mayıstan sonra devlet dairelerinin yüksek kademelerinde yapılan "temizlik "ten muaf tutulmadı. Ancak, bilhassa Dışişleri Bakanının diplomatik meziyetlerini iç sahada kullanması ve zaman zaman tavşana kaç, tazıya tut demesi yüzünden bu temizlik ne deve oldu, ne kuş. Bir takım kimseler, yaş ları veya hizmet yılları müsait olduğundan emekliye sevkedildi, bir kaçı istifa zorunda bırakıldı, daha genç yahut daha fazla direnme gücüne sa hip olanlar hakkında dosyalar açıldı. Buna mukabil, bazıları bir zarar görmeksizin işlerine devam ettiler. Tahkikatlar, haklarında o kadar lâf söylenen "Genç Umum Müdürler"den çoğunun "Bakana şirin görünme marifetinden başka bir kusurları olmadığını gösterdi. Sadece bir tek dosya, bazı kimselerin "Bakan emrine boyun eğme" suçunu işlediklerini belirtti Ve "Yüksel Menderes Dosyası" âdını aldı, Dışişlerinin baş belâsı Yüksel Menderes dosyasında üç çeşit suç vardır ; Başkâtiplik imtihanını Bakanın emri üzerine vaktinden evvel açmak, Yüksel Menderesin iktisat imtihanında aldığı kırık notu Bakanın emri üzerine düzeltmek - mümeyyiz olan sat sadece Yüksel Menderesin notunu yükseltmeyi reddetmiş, bunun üzerine bütün talebelerin o imtihanda aldıkları höt aynı mabette yüksel tilmiştir. İhtilâlden sonra bir takım evrakı yakarak yok etmek. Bu dosyadan iki "Genç Umum Müdür' yakayı sıyırdı i Hasan Işık ve Semih Günver. Gene Bakanın idare-i maslahâtçı meziyetleri gayesinde, aslında incir çekirdeği doldurmayan bu tah kikatın bir takım telâfi edilmez neti celer vermesi önlendi ve iş bugün kadar getirildi.

İki ok

Hemen her memlekette olduğu gibi Türkiyede de, Dışişleri Bakanlığı

Oğuz Gökmen
Segapo!

mensuplarının iki handikabı vardır. Evvelâ, diplomatlık bir meslek sayılmaz. Herkes, dışişlerinden mükemmel anladığı kanaatindedir Ve bunu Çocuk oyuncağı saymaktadır. Çok kimse, hayalhanesinde Türkiyenin dış politikasını idare etmekle yetinmez, dünyaya da nizam verir.

İkincisi, diplomat ve bilhassa Elçi denilen adamlar gittikleri yerde böl para alan, sırt üstü yatan, vakitleri kokteyllerde, yemek davetlerinde geçen bir takım sevimsiz, kuş beyinli züppelerdir, Bunlar bir kaç yıllarını başkentte geçirmekte, hayat

Selim Sarper
Dertli başın sahibi

larının geri kalan kısmında dışarlarda sefa sürmektedirler.

Bu iki telâkki, Türkiyeye mahsus değildir. Hiç bir milletin umumi efkârı, bilhassa devletin iç hizmetlerinde görev sahibi olanlar Dışişleri mensuplarına tahammül etmemektedirler. Bunda, bir allerji kadar, Dışişleri mensuplarının içinde gerçekten alay konusu edilen neviden tiplerin az veya çok sayıda bulunması ballıca sebebi teşkil etmektedir.

Bu iki sebep, bilhassa İhtilâlden bu yana elçiliklerin doldurulması için girişilen her teşebbüste Bakanın karşısına çıktı. O tarihlerde, memlekette "kudret sahibi adam" da fazlaca miktarda olduğundan her başkent için düşünülen her aday bir başka çeşitli itiraz çekti. Ahbaplıklar, dostluklar, bedava düşmanlıklar da bunda rol oynadı. Û kadar ki. çekişmeler hareketsizliğe yol açtı Ve başkentlerin elçisiz bırakılması tercih edildi. Bakan, zorlama çok sıkı Olduğu zaman, meslek dışı bir kaç kişiyi oraya buraya yerleştirmekle yetindi, itirazlar, temsilcilerin gittik. leri yerde itibar görmelerini önleyecek seviyeye sık sık yükseldi. Eğer o tarihlerde meslekten Büyük Elçilerin tayinleri çıkarılsaydı, üstelik bunlar devlet otoritelerinden gelen itibar zedelemelerine maruz kalacaklardı.

.. Elçi tayini işi, ancak ihtilâlden sonra daha ciddiyetle ele alındı.

Bir liste ve sonrası

Vaktin geldiğini gören Selim Sarper, günün birinde Kabinede bir listeyle belirdi. Bu, pek ihtiyatlı ve şimşek çekmeyecek sanılan bir listeydi. "Genç Umum Müdürler"den Sâdece bir tanesi, iktisadi sahadaki vasıflan bilinen Hasan Işık Ortak Pazar çalışmaları için Brüksele plase olunuyordu. Selim Sarper başka değişiklikler de düşünmüştü. Meselâ Parise Washington'dan Bülent Uşaklıgil getirilecekti. Fakat Washington için bir ısrarlı talibin, bütün şahsi handikabına rağmen ortaya çıkması işleri karıştırdı. 27 Mayıs İhtilâli üzerine Amerikadan alınan Melih Esenbel, illâ gene Amerikaya gitmek istiyordu! Bunun ifade edeceği mâna üzerinde duran Dışişleri Bakanlığı, Esenbeli, önemi gittikçe artan ve Ortak Pazara alınmamıza karşı yumuşatılması gereken katı bir Vaziyet takınan Romaya göndermek istedi, Esenbel, şahsi prestij meselesi yüzünden ihtilat yarattı. Bunun üzerine Roma adayı olarak, Hükümete Atina Büyük Elçisi Adnan Kural -Hariciyenin en değerli bir kaç Büyük Elçisinden biri - gösterildi. Atinaya bir "Genç Umum Müdür" gönderile-

cekti: Oğuz Gökmen. Buna mukabil, sacayağının üçüncüsü, üstelik meşhur dosyayla da alâkası görülmemiş, ancak şahsî düşmanı çok Semih Günverin adı ortaya çıkarılmadı. Zaten işe karışan gene fazlalaşınca, sâdece Hasan Işık için ağreman istendi ve ötekiler uyutuldu. Bakan, tekrar "vakt-i zaman" beklemeye koyuldu.

Ancak bitirdiğimiz hafta, boş bekleyen başkentlerden bazılarından gelen haberler meselâ De Gaulle, bir yıldır Pariste Türkiye temsilcisi bulunmamasından şikâyetçidir- bütün Dışişleri yüksek kademelerinde süratli ve cessur tayinlerin yapılması zaruretini ortaya çıkardı. Hakikaten, Türkiyeye ait meselelerin iyi duyurulması ve iyi savunulması gereken şu günlerde, hele müttefik başkentlerinle savunması, bazı hususi durumları Devlet Başkanına da, Başbakana da anlatması lâzımdır.

Bazı Büyük Elçilerin yer değiştirmesiyle takviyeli bir "yeni tayinler listesi" üç devlet büyüğünün prensip tasdikinden geçtikten sonra daha kolay ve süratli şekilde tatbik sahasına konacak, böylece de uzun zamandır lafı edilen bir yılan hikâyesi son bulmuş olacaktır. Dışişlerinin en iyi, tecrübeli ve kıymetli Büyük Elçileri -Feridun Cemal Erkinler, Muharrem Nuri Birgiler, Turgut Menemencioğlular, Adnan Kurallar gibi..- kilit mevkilerinde olacaklar, ciddi çalışma isteyen başkentlere vasıflarım göstermiş elemanlar getirilecekler, diğer elciliklerde de değer esasına göre bazı nakiller yapılacaktır.

Semih Günver-Hasan Işık
Günahsız günahkârlar

de elçiliklerin boş durması ve başkentteki özel kavgaların bitmesini beklemesi akla da, mantığa da, millî menfaatlere de aykırıdır. Bu yüzden Devlet Başkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanının kabil olduğu takdir, de bir araya gelmeleri, şahıslar üzerinde realiteleri ve ciddi zaruretleri göz önünde tutarak, şahsi tesirleri veya endişeleri bir tarafa iterek prensip mutabakatına varmaları şart haldedir. Tabii böyle bir toplantıya, Selim Sarperin, iç politika kanaviçesini bir yana bırakıp herkese mavi boncuk dağıtan adam olmaktan çıkarak -bu tutum insana kısa vadede dost sağlar ama, mübalağaya kaçıldı mı geri tepen silah tesiri yaparbütün boşlukları dolduran bir aday listesiyle gitmesi ve fikirlerini önem-

Tabii postlar, kurtların elinden kurtarılabilirse.. Ancak bitirdiğimiz haftanın sonunda, devletin üç büyüğünün elçiliklerin süratle ve ciddiyet ölçüleri içinde doldurulması gerektiği kanaatine varmış olmaları işi büyük nisbette kolaylaştırmış bulunuyordu.

C.K.M.P.

Sökmen ve kitabı

Üzeri kesme cam kaplı masanın başında oturmakta olan, seyrek kirpikli, orta yaşlı sarışın adam, elinde tuttuğu kitabı kızgınlıkla yukarıya kaldırarak başının üstünde tuttu ve:

"— Bir de bize, 'Atatürkçü değil, gerici bunlar' diyorlar. Bendeniz Erkânı Harbiye tarafından bizzat, bu kitabın hazırlanması için vazîfelendirilmiştim" diye öfke ile söylendi.

Olay, geçirdiğimiz haftanın ortalarında, çarşamba günü, İstanbulda Cemalnadir Sokakta C. K. M. P. İl Merkezinde geçiyordu. Adamın adı Enver Sökmendi. Elinde tutarak, muhatabına gösterdiği kitabın adi da "Atatürk'tü. Kitap, 1939 yılında basılmıştı. Erkânı Harbiyyei Umumiye Riyaseti Harp Tarihi Enstitüsü Yayınları arasında çıkmıştı. Kirpikleri dökülmüş gibi görünen adam, hırsla:

"— Bir de bize 'Atatürkçü değil" derler. Biz bu işe hayatımızı vakfettik" diye tekrar mırıldandı.

Enver Sökmen, C.K.M.P. Genel Merkezi -daha doğrusu Genel Başkan Osman Bölükbaşı- tarafından, bir süreden beri C.K.M.P. İstanbul İl Teşkilâtında Genel Merkeze başkaldıran "âsi" lerin yerine, yeni bir geçici heyet kurmakla görevlendirilerek, selâhiyetle İstanbula gönderilmişti. EMİNSU'cu General Enver Sökmen, geçirdiğimiz haftanın başlarında İstanbula geldi ve derhal temaslara başladı. Ancak, "âsi"lerin öyle kolay kolay pabucu ucuza bırakmayacakları anlaşıldı. C.K.M.P. İstanbul İl Teşkilatındaki huzursuzluğun sebeplerinin daha derinlere gittiği ortadaydı. Bu, doğrudan doğruya, C.K.M.P. Genel Merkezindeki "kardinaller"te tutumuna bağlanıyordu. C.K.M:P. İstanbul Teşkilatındaki son anlaşmazlık da, Bölükbaşı - Ahmed Oğuz kliğinin İstanbuldaki mûtemed adamları vasıtasıyla yarattıkları bir durumdan ibaretti.

Bölüğün isyanı

Herşey, Taksimde, 300 kadar gerici Üniversite öğrencisinin "komünizmi tel'in" adı altında yaptığı sözde ve tertipli mitingle başladı. Mitingin, A.P. nin fanatikleri tarafından düzenlendiği biliniyordu. Miting büyük dalgalanmalar meydana getirdi. Bu arada C.KM.P. İstanbul İl Başkanına da gazeteciler fikrini sordular. Eski D. P. Tokat milletvekili olan Sıtkı Atanç, miting hakkındaki düşüncelerini söyledi: Bu, tamamen gericilerin tertiplediği bir mitingdi. Atanç, bu gibi davranışları tasvip etmediğini de kesin olarak ifade etti. C.K.M. P. İl Başkanının bu demeci, ertesi gün Cumhuriyette, Cevat Fehmi Başkutun "Zaferin C.K.M.P İl Başkanına" başlıklı küçük bir fıkrası île yayınlanınca, Ankaradaki kardinallerin tepesi attı. Tepesi atanların başında C.K.M.P. nin muteber Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Oğuz ge-

liyordu. Derhâl İstanbul arandı ve Atançtan izahat istendi. Atanç da, telefonun başında, bu beyanatın İl İdare Kurulunun tasvibinden geçtiğini, kanaatinin de bu merkezde olduğunu belirtti. Bu arada, C.K.M.P. İl Gençlik Kolu da, Ankaradakî kardinallere uyarak Sıtkı Atançа kafa tutmaya başlayınca, ihtiyatlı Atanç, C.K.M.P. İl Gençlik Kolu İdare Heyetini feshetti. Bu, resmen Bölükbaşıya isyan demekti.

İl İdare Kurulunun 7 üyesi toplu halde, Genel Merkeze -yâni Osman Bölükbaşıya- isyan bayrağını açınca, İl İdare Heyetinde Bölükbaşı Oğuz kliğinin gedikli İl İdare Kurulu üyesi Nuri Leflef ortaya çıktı. C.K.M.P. İstanbul İl Kongresinde seçilmiş İl İdare Kurulunun Başkanla birlikte 8 üyesinin aldığı kararların tüzüğe aykırı olduğunu, İl idare Kurulunun münfesih sayılması gerektiğini ileri sürdü. Kundura cilaları ima lâtçısı ve Bölükbaşının İstanbul patentli gölgesi Nuri Leflef, Genel Başkanından aldığı talimatla, ilçeleri karıştırmaya başlayınca, işler büsbütün arap saçına döndü, İl İdare Kurulu T uya île tam bir birlik halinde Atançı destekliyordu. C.K.M.P. İstanbul İl Teşkilâtı, Genel Merkezin "Kâtangâ"sı haline gelmişti.

Paşa olmak veya olmamak.»

İşte bu sırada, İstanbuldaki gelişmeleri takip eden Kardinaller, Emin su'cu General Enver Sökmeni İstanbulâ gönderdiler. Sökmenin seçilmesine, daha çok, Bölükbaşıya olan merbutiyeti ile, Eminsu'culuk vasfı âmîl oldu. Sökmen, temaslara İlçe Başkanları ile görüşerek başladı ve İlçe Başkanlarının çoğundan bir güzel papara yedi. Enver Sökmen Paşa -Enver bey denilmesine müthiş kızmakta Ve "ben bey değil Paşayım" diyerek gazetecilere çıkışmaktadır- Genel Merkezin bu İdare Kurulunu feshederek, yeni bir İdare Kurulu teşkil etmesi ihtimalinden bahsedince, kızılca kıyamet koptu. İlçe başkanları, İstanbulun, geçici İl idare Heyetleri vasıtasıyla idare edilmesinden bıkmışlardı. Bir zamanlar Bölükbaşının havarileri olan Suat Uluğ Turgut Altınbaşak ikilisinin, C. K. M. P. teşkilâtını karıştırarak ayağını kaydırdıkları, saf ve iyiniyetli Münim Mustafa Pekselekin başkanlığından bu yana iki geçici İl İdare Heyeti teşkil." ettirilmişti. Bir İlçe Başkam Sökmene:

" —Nedir bu yaptığınız? Teşkilâtın istediği adamları Kongre seçerek işbaşına getirdi. Siz bunları atıp, partiyi yıkıyorsunuz..." diye bağırdı.

Ahmet Oğuz
"Efendim söyler, *ben yaparı*m..."

Geçici Kurullar, Bölükbaşı ve Oğuzun istediği, C.K.M.P. teşkilâtının istemediği adamlardan teşekkül ettiriliyordu. Nitekim, Pekseleki "ah maklık"la suçlayıp, Bölükbaşıya tesir ederek işbaşından uzaklaştıran eski Mükerrem Sarolcu Suat Uluğ ile Turgut Altınbaşak, çift yıldızlı Eminsu'cu General Zekâi Dermanın İl Başkanlığında kongrece seçilen İl idare Kuruluna girememişlerdi. Buna karşılık, iyiniyetli ve saf Pekselek.

Dermanın başkanlığındaki İl İdare Kuruluna, teşkilât tarafından seçilerek getirilmişti. C.K.M.P. İlçe Başkanları, simdi de Leflefin işleri karıştırmasından şikâyet ettiler. Leflef, mûtemed adam olarak, Suat Uluğ - Turgut Altınbaşak yapışık biraderlerinin rolünü benimsemişti ve eski düşmanları olan bu ikili ile işbirliği yapıyordu.

Sökmenin, teşkilâtın temayülü hakkında, Parkotelde kalmakta olan Bölükbaşıya -Büyük Başkan, karısının bir hastalığı dolayısıyla İstanbula gelmişti- verdiği bilgiye rağmen, Bölükbaşı, Atançın işbaşından uzaklaştırılmasında inat ediyordu. Zira Atanç, Genel Merkezi de "gericilik" le itham eden beyenatlar vermeye başlamıştı. Bölükbaşı, Sökmene bir liste vererek, bu zevatla temas edilmesini ve İl İdare Heyetinin bu kimselerden teşkil ettirilmesini istedi. Sökmen, askerlikten kalma alışkanlıkla "emredersiniz" dedi.

Hazırlanan liste, geçirdiğimiz haftanın ortalarında, çarşamba günü Sökmen tarafından ilân edildi. İl Başkanlığına, Zekâi Dormanın partiye alınmasını tavsiye ettiği adam, bir başka Eminsu'cu olan Naim Tan, getirildi. Ötekiler ise boş durmuyorlar ve feshin, Anayasanın 67. maddesine göre antidemokratik olduğunu ileri sürüyorlardı. Ayrıca gerekçesini avukat Pekselekle Atançın hazırladıkları bir dâva dosyası da yakında Asliye Ceza Mahkemelerinden birine verilecektir,

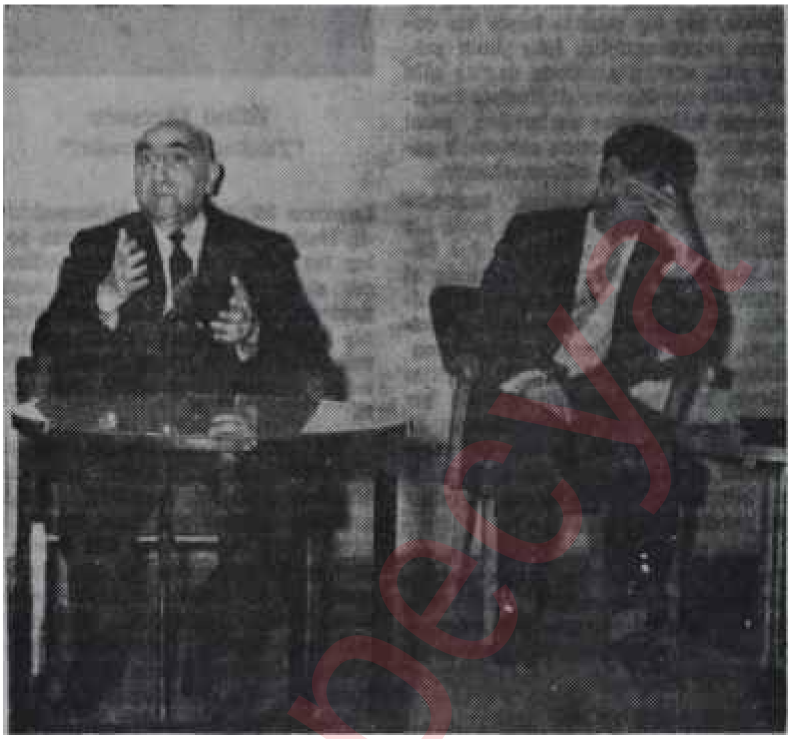
Cumhurbaşkanlığı

Meselenin esası

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Çankayada parti liderleriyle yaptığı toplantı konusundaki bir suale cevap verirken "Bazı gazeteler, bunun hakkında 'Bayram değil, seyran değil' dediler ve 'Eniştem beni neden öptü?' diye sordular" deyince küçük salonu dolduranlar, başta Cumhurbaşkanının sağında oturan adam, gülmeye başladılar. Hâdise, bitirdiğimiz haftanın tam son günü, sabahleyin Ankara Gazeteciler Cemiyetinin merkezinde cereyan etti. Salonu dolduranlar başkent gazetecileriydi. Cumhurbaşkanının sağında, Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanı sıfatıyla Metin Toker oturuyordu. Cemal Gürselin bahis konusu ettiği "Bayram değil, seyran değil; eniştem beni neden öptü?" tefsiri AKİS'te çıkmıştır. (Bk. AKİS — Sayı: 397)

Faat O gün, Cumhurbaşkanı Ankara Gazeteciler Cemiyetine yaptığı ziyaret Birasında bir sohbet mahiyetinde konuşulanlar "Çankaya Toplantıları"nın bazı gazetelerdeki manâlandırmalârdân uzak mana taşıdığını ortaya koydu. Cemal Gürsel bunun, bir Cumhurbaşkanıyla partiler liderlerinin son derece, tabii bir karşılaşmasından ibaret olduğunu açıkladı, yoksa her hangi bir Yuvarlak Masa Konferansının veya tebliğli, imzalı, nutuklu törenlerin bahis konusu bulunmadığını belirtti. Gürsel, memleket meselelerini partilerin liderleriyle görüşmeyi arzulamış, onları davet etmişti. Beraberce oturulmuş men akabinde, tıpkı talihsiz -ve ömürsüz- Yuvarlak Masa Konferansından sonra olduğu gibi bazı parti liderlerinin birbirine girmesi, birbiri aleyhinde atıp tutmaya başlaması ve birbirinden adam transferine girişmesi hiç hoş karşılanmamıştır. Tecrübe iyi netice vermediği halde buna devam edileceği ve gene bir takım vesikaların imzalanmasıyla huzurun sağlanacağı yolunda bir inancın geri geldiği endişeleri rahatsızlık vermiştir. Böyle bir ihtimalin varit olmadığı, temasların normal "Cumhurbaşkanı - Parti liderleri teması" olduğu tabii sevinilecek haberlerdir.

Zaten, bugünkü rejimin bir hayırlı tarafı memleketin yüksek seviyedeki idarecileri arasında bilhassa Celâl Bayatın tabiatının doğurduğu tahtaperdelerin yıkılmış olmasıdır. Şimdi Gürsel, İnönü, Gümüşpala, Bölükbaşı, Alican, Aksal yanyana gelip konuşmakta, tartışmaktadırlar ve bu hepimize son derece tabii gelmektedir. Bu tarz temasların mutlaka resmî, tantanalı hava içinde yapılman gerekmediği gittikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanının Gazeteciler Cemiyetinde yaptığı küçük, sade açıklama bulutların dağılmasına yardım etmiş ve her şeyin tabii mecrasında olduğu inancım takviye etmiştir.

Cumhurbaşkanı Gürsel Ankara Gazeteciler Cemiyetinde

İade-i ziyaret

konuşulmuştu. Cumhurbaşkanı, aynı mahiyetteki toplantıların gene yapılacağım tekrarladı. Bunlara Hükümet temsilcilerinin katılmasının da fayda vereceğini bildirdi. "Bunlar benim için tabii vazifelerdir" dedi. Böylece, bir mesele aydınlığa kavuşmuş oldu.

Hakikaten, geçen hafta içindeki o toplantıya verilen mahiyet -ki, toplantının öyle bir manası olmadığı şimdi açıklanmıştır- siyasi hayatta bir karışıklık yaratmamış değildir. Evvelâ, "Huzur Toplantısı" lâfının ta kendisi bir huzursuzluk şüphesi uyandırmış ve etraf tedirgin olmuştur. Bundan başka, toplantının he-

Okuyucu Mektupları

Mecmuanızın son sayılarında liberalizm, sosyalizm ve sosyal adalet mefhumlarının doğru anlaşılması için neşrettiğiniz başyazı ve çerçeveli yazıların çek faydalı olduğuna ve bu nevi neşriyata devam edeceğinize yürekten inanmak iste--im!

Çünkü bu mefhumların delâlet ettiği mânaları ve sınırlarını değil büyük kütleler, Avrupada doktora yapmış -sosyal ilim dallarında kimselerimiz dâhi bazen kavrayamıyorlar.

Avrupanın gelenekçi sosyalist partileri artık ihtihsal vasıtalarını devletleştirmek ve sınıf tezatları ile bütün cemiyet hâdiselerini izah etmek yolunu bırakmışlardır. Misal: Avusturya ve Alman Sosyalist Partileri.

Avrupa ve İngilterenin liberalist partileri kontrolsuz bir liberalizmi terketmişler, müterakki gelir vergisi, servet beyannameleri, para ve kredi müesseselerini tanzim ederek zayıf ve milli gelirden az hisse alan kütleleri refaha kavuşturmak yolunu bulmuşlardır.

Hem sosyalistler, hem liberalistler milli gelirin adalet dairesinde dağılımı hususunda mutabıktırlar. Bunun adına sosyal adalet denmektedir. Terim, pratik mânası bakımından garbın malıdır. Ama bizde sosyal adalet tâbirini Sosyal müsavat veya komünizm diye anlayan az mı insan var?

Hudutsuz liberalist geçinenler bir noktayı unutuyorlar: Geniş kütlelerin kazancı, yâni alım kudreti yükselirse kendi kazanç ve servetlerinin de yükseleceği noktasını...

Nüfus artışını yavaşlatmak çok zordur. Halkın bir kısmım paraşütle teçhiz edip aya göndermek imkânı da olmadığına göre, istihsali arttırmaktan, yani deha fazla çalışmak, daha az yemekten başka çâre yok.

Daha fazla tasarruf, daha fazla yatırım meselesi de AKİS'in bütün güzel yazılarına rağmen hiç bir geri kalmış memlekette demokrasiyle halloimuyor. Kısa zaman içinde demek istiyoruz.

Bu meseleyi Türkiye çözebilirse muhakkak ki tarihi bir hâdise olacaktır.

Kamaran Kadıoğlu - Freiburg

E Ğ İ T İ M

Şûra

Eski hastalık

Orta büyüklükteki salonda boş tek yer yoktu. Arkada bir çok kişi ayakta duruyordu. Kürsüde orta boylu, saçları dökülmüş, sıhhatli görünüşlü, gözlüklü bir adam elindeki yazılı metni okuyordu.

Olay, geride bıraktığımız haftanın başlarında, salı günü, Gazi Eğitim Enstitüsünün konferans salonunda geçiyordu. Konuşan Millî Eğitim Bakanı **Hilmi** İncesuluydu. Dinleyenler de, başta Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel olmak üzere Başbakan İsmet İnönü, eski Milli Eğitim Bakanları, Üniversite rektör ve profesörleri, bakanlıklar temsilcileri, Milli Eğitim Bakanlığı müsteşar ve genel müdürleriyle daire ve şube başkanları ve diğer üyelerle basın temsilcileriydi. Toplantı VII. Millî Eğitim Şûrası dolayisiyle düzenlenmişti ve Millî Eğitim Bakanı açış konuşmasını yapıyordu. Doğrusu istenirse, ön sıralardakiler hariç, arkadakilerin konuşmayı dikkatle dinlediği söylenemezdi. Görülen genel manzara, açış konuşmasının delegelerden büyük bir kısmını pek de memnun etmediğiydi.

İncesulunun ilgi çeken açıklamalarından en önemlisi şu cümlelerdeydi Bakan diyordu ki:

"— 1960 yılının başında 2185 şehir ve kasaba ilkokulu ve 19862 köy o kulu vardı. 15477 köyümüz de okul ve öğretmenden mahrumdu. 2388 şehir ve kasabada ve 17702 köyde okul binası yapmaya muhtaçtık. Öğrenim çağında bulunan 46 milyon 137 bin 144 çocuktan 965 bin 174'ü şehir ve kasabalarda, 1 milyon 583 bin 753'ü de köylerde olmak üzere 2 milyon **548 bin** 927 öğrenci okutuyorduk. Birbuçuk milyondan fazla çocuk, öğretimden mahrumdu."

Türkiyenin geniş, büyük, çetrefil bir eğitim problemi vardır. Bu ilk, or-3a, yüksek ve teknik öğretimiyle çok *yanlı bi*r dâvadır. Bu dâvaya yıllardan beri gereken önem verilmemiş, o ilgiye dayalı sağduyunun sesi dinlenilmemiş, kulak ardına atılmış, politik kaygılar ön plâna alınmış, Türkiyenin ilerki yıllardaki gelişimi hiç de dikkate alınmadan sâdece günü gün etmek heves ve düşüncesiyle hareket edilmiş, oy toplamak için her isteğe evet denilip ortaokullar, liseler açılmış, öğretmen bulunamamış, Türkiyenin en kısa süre içinde çözmek zorunda olduğu ilköğretim seferberliği dâvası bir kıyıya itilmiştir. Türkiyenin nüfusu görülmemiş bir hızla çoğalmaktadır. Yılda % 3 gibi büyük bir nüfus artışı vardır. Bu artışın beraberinde getirdiği problemleri şimdiden düşünmek, tedbir almak gerekmektedir. Bu tedbirler iktisadî ziraî, ticarî ve mali alanlarda olduğu gibi, eğitim alanında da alınması gereken tedbirlerdir. Daha doğrusu ortada tek dâva vardır. Bu, Türkiyenin çağdaş medeniyet seviyesine erişip, müreffeh yaşaması davasıdır. Dâvayı bütün olarak ele almak, her dalını bilginin, plânın, sağduyunun ışığında inceleyerek çö*züm* yollarını bulmak, en pratik çârelere yönelmek ve bunları hızla uygulamak gerekmektedir. Geçen on yıl içinde hiç bir alanda, hiç bir şekilde böyle bir çalışma yapılmamıştır. İşte şimdi yalnız millî eğitim alanında dağlar gibi büyümüş bir dâvalar silsilesiyle karşı-karşıya kalınmıştır ve içinden nasıl çıkılacağını -doğrusunu söylemek gerekirse- çok kimse bilmemektedir.

Millî Eğitim Şûrasının hazırlıkları aşağı yukarı bir yıldan fazla bir süredir devam etmekteydi. İşe önce Millî Birlik İdaresi zamanında el atılmış, çeşitli komisyonlar kurulmuş, ilk hazırlık çalışmaları yapılmıştı. Yıllardan sonra yeniden toplantıya çağrılan VII. Milli Eğitim Şûrası işte bu bir yıldan fazla bir süredir devam eden çalışmaların ürünlerini, plânlarını, tekliflerini inceleyecek, millî eğitim meselelerimizi bir bütün halinde ele alacak ve çıkar bir yol bulmaya çalışacaktı.

Ana yapısı ve amacı bu olan çalışmaların yerindeliğini kabul ve teslim etmemek mümkün değildi. Ne var ki, yapılan çalışmalarla Şûranın çalışmaları gerçekten derde deva olacak mıydı?

Umut, şu dağın ardında

Milli Eğitim Şûrası daha ilk günden birçok ümitleri söndürdü. Şûraya katılanlar, İlk nazarda göreceklerini zannettikleri pek çok kimseye rastlayamayınca doğrusu hayli şaşırdılar. Şûrayı hazırlayan Millî Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Dairesi, delege seçimini kendi ölçülerine göre yapmıştı. Şûra Kanununda belirtildiği gibi, her ilden seçilen delegeler daha önceden Bakanlığa bildirilir, Bakanlık bu adayları Şûra toplantısına davet ederdi. Fakat bu defa, illerden Bakanlığa bildirilen delegeler den pek çoğu Bakanlık tarafından davet edilmemiş, buna mukabil Bakan İlk Teşkilâtında, Şûraya katılması gereksiz görülen pek çok kişi delege olarak davet edilmişti. Bunlar arasında Evrak Müdürleri, Muhasebe Müdürleri, Özel Kalem Müdürleri ve

Hilmi İncesulu
"Yardım Tanrıdandır!"

Levazım Müdürleri de bulunmaktaydı. Halbuki, meselâ Antalyadan seçilen iki delege Şûraya davet edilmemiş, delegelerinin davet edilmemesini protesto için Antalyadan beş kişilik bir öğretmen heyeti Ankaraya gelerek Bakanla görüşmek istemiş, fakat buna bir türlü muvaffak olamamıştı.

Bakanlık Teşkilâtından Eğitim Şûrasına katılan 55 kişilik grup arasında, çoğunluğu, Şûradaki gençler grubuna muarız olanların teşkil etmesi daha toplantının ilk gününde suratların asılmasına sebep oldu. Bu grup içinde Talim Terbiye Dairesi Reisi Kadri Yörükoğlu, üyelerden Ali Rıza Özgüç, Selahattin Tansel Yüksek Öğretim Genel Müdürü Ziya Karamuk, İlk öğretim Genel Müdür Yardımcısı Necip Aşkın ve Mustafa Curanın bulunması Köy Enstitüsü taraftarlarının ilk günden bellerinin bu za dönmesine sebep oldu.

Şûra Toplantısını hazırlayanların bir başka tutumları, Şura delegelerinin pek çoğunun dişlerinin sıkılmasına yol açtı. Meselâ bir Menderes devri Yüksek Öğretim Genel Müdürü Faik Binal, İlk Öğretim Genel Müdürü Halit Berk, Müzeler Genel Müdürü M. **Kâmil** Su, Öğretmen Okulları Genel Müdürü Osman Dener bilhassa davet edilmişlerdi de. 27 Mayıs Devrim Hükümetinde görev alan ve Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarlığı yapan Nuri Kodamanoğlu, Dış Münasebetler Genel Müdürlüğü yapan Seha Meray, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü yapan Nurettin Baç, Özel Okullar Genel Müdürlüyü yapan İsmet Konuk Bakanlık

tarafından davet edilmemişlerdi!.. Fakat bunlardan bir kısmı, başka çevreler tarafından seçilip Şûraya yollanmıştı.

Şaşılacak -ama şaşılacak ne var ki?- bir nokta, Şûraya gelen üyelerden bir çoğunun kendilerine bir ay önce gönderilen teklifleri ye tasarıları okumadan, konular ve teklifler üzerinde düşünmeden toplantıya geldikleriydi, komisyonlar seçildikten ve uzun saatleri usûl tartışmaları aldıktan sonra ancak ve güç hâlle çalışmaya başlayan komisyonlar, gündemleri tesbit edip işe koyulduklarında bu gerçek kendisini iyiden iyiye hissettirdi.

Uzun günler ve aylar boyunca çalışarak hazırlanıp Şûraya getirilen raporlar, teklifler, tasarılar yığını ortasında üyelerin birçoğu şaşırıp kalmıştı. Meseleye bütünüyle eğili nince ortaya çıkan gerçek şu oldu: Türkiyenin millî eğitim dâvası, kalkınma dâvasından ayrı, bağımsız bir dâva değildir. Eğitim Şûrası kalkınma dâvasının vazgeçilmez bir parçasıdır. Böyle olunca, bütün hazırlıklara hâkim olacak düşüncenin ve bu düşüncenin ışığında hazırlanacak tasarıların, plânların Kalkınma dâvasına yaslanan bir yön kazanması gerek inektedir. Bunun kadar önemli bir me sele de şudur: Türkiyenin herşeyden önce bir eğitim felsefesine ihtiyacı vardır.

Şûraya getirilen teklif ve tasarılar yığınının bir temel eğitim felsefesinin ilkelerinden gıdalandığı söylenemezdi. Yani herseyden önce yapılma sı gereken yapılmamış, Türkiyenin eğitim sistemine verilmesi gereken yön çizilmemişti. Böyle olunsa da, günlerce sürecek tartışmalardan ve hattâ varılacak kararlardan müsbet sonuçlar beklemek, olsa olsa hayali fazla geniş kişileri memnun edebilecekti.

Teklif ve tasarıların bütününü bir başka yönden de ele almak gerekiyordu. Bu teklif ve tasanlar, devletin maddî ve manevî imkân ve kaynakları gözönünde tutularak hazırlan mamıştı. Ne yapılması lâzımdı? Bunun cevabını aramak kadar, "Ne yapabiliriz?" ve "Ne kadarını, nasıl yapabiliriz?" sorularına, esvap aramak, bulmak ve gerçekleşmesi, uygulanması mümkün tedbirleri içine alan teklif ve taşanlarla gelmek gerekiyordu. Çalışmalar ancak böyle mâna kazanabilirdi. Teklifler ve taşanlarda ileri sürülen hususların gerçekleşmesi için önümüzdeki on yıl içinde Türkiye bütçesinden 30 milyar ayırmak gerekeceği anlaşılıyordu. 80 milyar! Türkiye bu parayı on yıl içinde eğitim alanına ayırabilecek miydi? Ayırmasına imkân var mıydı? 30 milyarlık bir harcamaya göre hesap edilmiş, düzenlenmiş plânların, tekliflerin ve tasarıların uygulama şansı ne olabilirdi? Bunun hiç düşünülmediği anlaşılıyordu. Gerçekleştirilme ve uygulanma şansı böylesine az plânlar üzerinde konuşmanın havanda su dövmekten daha farklı olabileceğini iddia etmek ise, en iyimserler için de kolay olmasa gerekti.

Rakamların dedikleri

Türkiyenin önümüzdeki on yıl içinde 92 bini bulan ilköğretmene ihtiyacı vardır. Bu nasıl karşılanacaktır? Şûraya getirilen "öğretmen Yetiştirme Plânı", bu büyük ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Geçen yıl üç sınıflı öğretmen okullarına 7650 kişi başvurmuş,, bunun ancak 1800 kadarı okullara kabul edilebilmiştir. Altı sınıflı öğretmen okullarına müracaat edenlerin sayısı 18 bini geçtiği hâlde, sâdece ve sâdece 1700'e yakın sayıda öğrenci kabul edilebilmiştir. Bu yalnız İlköğretim bakımından görülen acıklı durumdur. Orta Öğretimin durumu bundan parlak değildir. Önümüzdeki on yıl içinde yılda ortalama 3300 ortaokul öğretmenine ihtiyaç vardın Oysa bugün 5 eğitim enstitüsünden ortalama 800 kadar Öğretmen çıkabilmektedir.

özellikle ilköğretmen yetiştirmede izlenecek yol da açık ve seçik değildir. Şûraya getirilen teklifte Köy Enstitülerinden vebadan kaçılır gibi kaçılmıştır. Akıl hocalıklannı İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden Mümtaz Turnanın, A. P. ile aracılıklarını ve destekleyiciliklerini de A. P. li senatör Cahit Okurerin yaptığı grubun ekmeğine bu husus tereyağı sürdü. Okurer ve avenesi, memlekette ilköğretim dâvasının hâlledilmemesi için ne yapmak mümkünse yapıyorlardı! Yâni bu millet en kısa zamanda hiç olmazsa ilköğretimden geçmesin de, ne Olursa olsun! Bunu sağlamak için, artık işlemez bir silâh hâline gelmiş olan malûm taktiklerle hücuma geçmekten geri kalmıyorlardı. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu mücadelelerinde yer yer başarı kazandıkları da oluyordu. Bakanlık teşkilâtında kafa dengi kimseler de bulmuşlardı.

VII. Eğitim Şûrası çalışıyor

Havanda su dövülüyor

Memleketin istediği neydi? Bu önemli değildi. Köy enstitüleri dendi mi, Okurerlerin akıllan başlarından çıkıyordu. Ama bir de memleket gerçekleri vardı. Bu gerçeklere uygun adam yetiştirmek gerekiyordu. Şûranın alacağı kararlar, bu kararların uygulanması ne olacaktı? Bu şimdiden kesin olarak bilinemezdi ama, memleket bünyesine ve gerçeklerine uygun düşmiyecek hiç bir kararın ne uygulama imkânı olacaktı, ne de bir yaran dokunacaktı. Bu da gün kadar açık bir gerçekti.

Şûradaki üyeler, "yeniler" ve "eskiler" olmak üzere ikiye ayrılmış durumdaydı. Yeniler, devrimci ve genç eğitimcilerdi. Eskiler, alışılmış düzeni bozmak istemiyenlerle Okurerler tarifesiydi. öğretmen Yetiştirme Ko-

Yılanların Öcü

Hangi yılanınki ?

Fakir Baykurt bu sıralarda zengin olursa, hiç kimse şaşmasın. Zira, pek az roman yazarına onun nail olduğu bedava reklâm nasip olmuştur. Mecliste eseri tartışılıyor, Senatoda eseri tartışılıyor, gazetelerde eseri tartışılıyor, salonlarda eseri tartışılıyor. Bugün Fakir Baykurt ve Yılanların Öcü, günün konusudur.

Yılanların Öcünü okudunuz mu? Herkesin ağzındaki bu suale müsbet cevap verenlerin, roman etrafında koparılan gürültüyü -bir noktayı dikkat nazarından kaçırdıkları takdirde- anlamalarına imkân yoktur. Yılanların öcü şüphesiz ki güzel, cazip, alâka çekici bir eserdir. İyi yazılmıştır. Meziyetleri çoktur. Bir sıra romanı sayılmaz. Ama, gerek konusu, gerekse onun ele almış tarzı itibariyle bir fevkalâdeliği de yoktur. Okumaya meraklı olanlar, gözlerini şöyle bir kapasalar, beş aşağı beş yukarı Yılanların Öcü tipinde asgari bir düzine eseri hafızalarında canlandırabilirler. O halde, patırdı neden?

Patırdı, Yılanların Öcü etrafında değildir. Patırdı, yüzlerine itibarlı milliyetçilik maskesini takmış olarak ileri her hamlenin karşısına çıkan, onu daha beşiğinde ezmek isteyen, fena manasıyla muhafazakâr, inkılâplarımızı birer felâket sayan zümrenin, adına pek âlâ "Yobaz" denilebilecek takımın bir harp taktiğidir. Bunlar, Milli Mücadelede vardı. Bunlar Birinci Cumhuriyetin kapalı rejim devresinde vardı. Bunlar, demokratik hayatın ilk yanışında vardı. Bunlar, Milli Birlik İdaresi devrinde vardı. Bunlar bugün vardırlar. Devrin müsaadesi nisbetinde seslerini pes veya yüksek perdeden akort etmişlerdir. Ama her devirde, faaliyette bulunmuşlardır. Seslerinin pes perdeden çıktığı devirlerde, faaliyetlerinin daha az zararlı olduğu sanılmamalıdır. Zarar derecesi hep aynıdır. Sadece, bunun tezahürleri farklı olmuştur.

İşin esef edilecek tarafı, onların yüzlerindeki milliyetçilik maskesinin, toplumdaki bir çok iyi niyetli kimseyi yanıltmaya, şaşırtmaya muvaffak olmasıdır. Gerçi bu, öteki uç için de varittir. Bir takım komünistlerin, bolşevik edebiyatı şampiyonlarının ilerici ve ülkücü geçindiklerini, genç aydınlar nezdinde itibar sahibi olduklarını saklamak doğru değildir. Zaten, bir toplumun seviyesi iyi niyetli aydınların kara yılanların öcüne âlet olmasına imkân verirse kızıl yılanların taraftar bulmaması elbette ki düşünülemez.

Şimdi mesele, bu gerçeğin hatırda tutulması ve koparılan gürültünün o istikamette değerlendirilmesinden ibarettir. Yılanların öcünü okuyan aklı başında kimselerin bunu bir komünist eser saymalarına imkân ve ihtimal yoktur. Bolşevik edebiyatı, ıstırapların ve sefaletin gözler önüne serilmesi değildir. Bolşevik edebiyatı bu lüzumlu, faydalı İşin bir belirli şekilde yapılmasıdır.

Eğer yobaz sınıfı bu konuda bir zafer kazanırsa ve roman olarak okunan Yılanların öcünün piyes olarak seyredilmesini engellerse yazık olsun bizlere!

misyonunda Alman Prof. Hauzmann'ın, sınırlanan beş dakikalık konuşma dışında bırakılması teklifi bile, bir Okurerci olduğu anlaşılan İmam Hatip Okulu öğretmeni Zeki Sofuoğlunun diliyle en sert şekilde karşılanmıştı. Çünkü Prof. Hauzmann Köy Enstitüleri fikrinden yanayda. Bu, biliniyordu. Hauzmann, köy enstitülerinin birçok ülkeler için örnek kurum olduğunu söylüyordu. En iyi sonucu Türkiyenin aldığım da, özel konuşmalarında belirtmişti. Almanca konuşacak olan Profesörün sözleri bir de türkçeye çevrilecekti. İki işin birden beş dakikaya sığdırılmasını İstemek demek, Alman Profesörün konuşmamasını istemek demekti. Okurerciler elbette Profesörün konuşmasını istemiyeceklerdi. Zeki Sofuoğlu hışımla kürsüye fırladı:

"— Olmaz! Bunlar bir takım gizli maksatlarını bize empoze etmek istiyorlar. Buna çalışıyorlar. Banlara meydan vermemeliyiz" diye bağırdı.

Sofuoğlunun bu hışımlı çıkışı, Alman Profesörün köy enstitüleri lehinde konuşacağı zannına dayanıyordu.

Beri tarafta, Halk Eğitimi Komisyonu Başkanlığım da bu arada ele geçiriveren, pek malûm ve meşhur Fahreddin Kerim Gökay ise:

"— Tahsil mecburi olsun, ama beleş olmasın!" gibi dâhiyane bir fikir ile ortaya çıktı, sıkıntıdan bunalan komisyon üyelerinin hiç olmazsa bu vesile ile gülmelerini sağladı. Ama orta öğretimde başarısızlık yüzdesi 60-80 arasındaymış, bunun çâresi nedir, sorusuna F. K. G. cevap aramıyordu. Güzel Sanatlar Komisyonunda ise Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçer, üyelerin "affına sığınarak" söylediği başlıca derdi "tuvalet kâğıdına alt ihtiyaçların bile kendi imzasından geçtiğinden ibaretti. Devlet Konservatuvarımn bir Akademi hâline gelmesini isteyen ve böylece adlarının başına birer "Prof." eklemek amacını güden Necil Kâzım Akses, Ulvi Cemal Erkin, Fuat Turkay, Cevat Memduh Altar, Halil Bedii Yönetken, Cemal Tollu ise bu fikirlerini komisyona kabul ettirebilmenin mutluluğunu duyuyorlardı.

Haftanın sonunda Şûra çalışmaları henüz devam etmekteydi. Ama umutları, doğrusu istenirse, solgundu.

Başı dertte bir adam

T3ütün bu meseleleri, dâvaları ve çatışmaları belli bir açıdan yürütmek, çözmek zorunda kalan bir adam vardı. Bu, Millî Eğitim Bekanı Hilmi İncesuluydu. Kabine içinde en dertli yerlerden birine getirilmişti.

Başarıya ulaşırsa, Türk eğitim tarihine adını altın harflerle yazdırabilecekti.

Hilmi İncesulu bir Orta Anadolu çocuğudur 1917'de Sungurluda doğ muştur. Babası da, annesi de Sungurlunun yerlisidir. Babası Mehmet Kâmil bey Mal Müdürüdür. Orta halli bir ailenin çocuğudur. Ailenin, ziraî hüviyeti ağır basan bir dayanağı vardır. Alta kardeştirler, Hilmi, 1928 de, adı önce Lozan, sonra İsmetpaşa olan İlkokulu 22 arkadaşıyla birlikte bitirdi. 22 kişiden orta ve yüksek öğrenimini yapabilen sâdece Hilmi incesulu olmuştur. Öbürleri günlük yasamanın içinde dağılmışlardır. 1934 de Konya Lisesini bitiren genç İncesulu, Mülkiye Mektebinin imtihanlarım kazanarak yüksek öğrenimine başladı. 1937 yılında Mülkiyenin İdarî şubesinden mezun oldu ve okul İdaresinin tavsiyesi üzerine Başbakanlığa memur vekili olarak tâyin edildi. 1940 yılı Ağustosuna kadar maiyet memurluğu devresini geçirdi. Sonra Kastamonu ilinin Daday ilçesine kaymakam tâyin edildi. Bu tâyinle, Hilmi İncesulunun fiilen idare hayatı başlamış oluyordu. Dadayda iki yıldan biraz fazla kaldı. Sonra kısmen cezalı olarak Erzurumun Karayazı Kaymakamlığına tâyin edildi.. Karayazı ilçesi denen yer, o zaman sâdece modern stilde yapılmış bir hükümet konağından ibaretti.

Hilmi İncesulu, yıllardan sonra o günleri zevkle hatırlamaktadır. Hiç şikâyetçi olmamıştır. O yıllardan, oralardan çok şeyler öğrendiğini söylemektedir. En büyük kazancı, yokluk içinde yaşamak ve alışkanlıklarından vazgeçmemek olmuştur. O yıllarda Karayazıda İncesulunun tek zevki, beraberinde götürdüğü 51 adet Millî Eğitim Bakanlığı klâsiğini -ki çoğu Yunan, Lâtin ve Hind klâsikleridir- tekrar tekrar âdeta ezberlercesine okumaktı.

Karayazıda Kasım 1943'e kadar kalan Hilmi İncesulu, bir gün Başbakanlık Bakanlar Kurulu Raportörlüğüne tâyin edildiği emrini alınca ilkin gözlerine inanamadı. Ama İncesulu, "o yıllarda teşkilât daha düzenli çalışıyordu" demekten de kendini alamamaktadır. Beş ay Bakanlar Kurulu Raportörlüğü yaptıktan sonra Erzurumda 3. Umumî Müfettişlik Yazı İşleri Müdürlüğüne tâyin edilen İncesulu, 1946 Eylününde. Mülkiye Müfettişliğine getirilinceye -kadar bu vazifede kaldı. Dört yıllık Mülkiye müfettişliğinden sonra 1950 yılı Temmuzunda Bursa Vali vekilliğine tâyin edildi. Bundan sonra sırasıyla 1951 Kasımında Kırklareli Valiliğine, 1953 Nisanında Afyon Valiliğine, 1954 Ağustosunda Erzurum Valiliğine, 1956 Martında Balıkesir Valiliğine, 1957 Martında Adana Valiliğine, 1959 Ekiminde de Aydın Valiliğine tâyin edildi. 27 Mayıs, Hilmi İncesuluyu Aydın Valisi olarak buldu, İhtilâlden

R ö p o r t a j

Konservatuvar ve Kitap Meselesi

AKİS, Milli Eğitim Şûrasının toplandığı şu günlerde Konservatuar meselelerinin de ele alınacağım hesaba katarak müzik eğitimi gören gençlerin en büyük derdi üzerine ışık tutmayı kararlaştırmış ve bir muhabirini Konservatuar öğretmenlerinden besteci İlhan Usmanbaş ile röportaj yapmıya göndermiştir. İlgi çekici konuşmayı aynen yayınlıyoruz.

"— Türkiyede kaç kişi, okuduğu kitabı anlıyacak kadar yabancı dil bilir? Hele Konservatuar öğrencileri... Bu çocuklar müzik tarihîni, formları ve armoniyi, kısaca, meslekleriyle ilgili her çeşit bilgiyi derste tuttukları nottan öğrenmek zorundadırlar. Kendimizi aldatmayalım: Bugün Konservatuar Öğretmen kadrosu aydın bir kişiyi telâşa düşürecek kadar zayıftır. Tatminkâr bir müzik kitaplığımız da olmadığı için Konservatuar, er geç, cahil çalgıcılar yetiştiren bir fabrika durumuna düşecektir. Hattâ çoktan düştü bile... Ba sebepten, sizin bir "Musiki Tarihi" çevirisi üzerinde çalıştığınızı duyunca çok sevindik. Yalnız, bestecilik nerede, mütercimlik nerede! Acaba vaktinizi israf etmiş olmuyor musunuz?

"— Elbet de!.- Derslerimin dışındaki bütün zamanımı buna veriyorum. Ama belki de kimsenin sorup aramadığı bir takım besteler yapmaktansa, bomboş kitap raflarına bir iki önemli kitap kazandırmak daha iyi. Türkçe müzik kitaplarını iki elinizin on parmağıyla sayabilirsiniz. Üstelik kimi eski, kimi yanlış, kimi yetersiz... Demek ki biz yıllardan beri kitap desteğinden, aydınlanma, öğrenme yollarından yoksun çocuklarımızı Konservatuardan mezat ediyor, böylece Batı Müziğini, memleketimizde sözde sağlam temeller üzerinde kurmaya çalışıyorduk. Ders hazırlamak, ders vermek için sarf ettiğim bütün emeğin bir hiçle birleştiğini görünce çok korktum ve meseleye bir ucundan el atayım dedim. İstiyorum ki, dil bilen bütün hocalarım ve arkadaşlarım da benim gibi düşünsün, kısa zamanda bu boşluk hiç olmazsa birazcık doldurulsun."

"— Ama, mesele bukadar basit değil. Kitaplar çevrildi, yazıldı diyelim. Nasıl basılacak acaba? Devlet Konservatuarı, yasası çıkmadığı için kendi basıp satamaz. Millî Eğitim Bakanlığında da bu işlerin nekadar yavaş yürüdüğünü siz benden iyi bilirsiniz. Kimbilir yıllardan beri yayınlanmak için sıra bekliyen kaç müzik kitabı var!.. Eğitime önem verdiğini iddia eden bir memleket için doğrusu yüz kızartıcı bir durum... Acaba çaresi ne?"

"— İnanmak! Bakanlıktaki yetkililer bu işin lüzumuna inanacak, bu konuda parayı esirgemiyecek, elini çabuk tutacak. Otomobil sanayii kurmaktan daha mı güç, daha mı önemsiz, bu iş? Hep yatırımdan söz açıyoruz. Kitaba da yatırım yapsak zarar mı ederiz, başımız mı ağrır?"

"___Siz çevirin kitaplarınızı ilhan Bey. Biz de günün birinde aklımızın başımıza gelmesini, yaraların üstüne parmak basılmasını dileyelim.. Eğitimcilik oynamaktan vazgeçsek de sadede gelsek artık..?

on-onbeş gün kadar sonra İncesulu İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına, aynı yılın Ağustos ayında da içişleri Bakanlığı Müsteşar Vekilliğine getirildi. Bir ay kadar sonra da Başbakanlık Müsteşarlığına verildi. 15 Ekim seçimlerine kadar Müsteşar sıfatile hizmet eden İncesulu, C.H.P. nin Çorum adayı olarak -kendi memleketi- seçimlere girdi Ve kazandı. İlk Karma hükümette de Milli Eğitim Bakanlığı gibi güç ve çetin bir işin başına getirildi.

İncesulu 1953'de evlendi. İki oğlu vardır. Evine bağlı bir aile babasıdır. Altı kardeşinin hepsi de erkektir ve hepsi de yüksek öğrenimlerini tamamlamışlardır.

İnönü ve Gürsel Eğitim Şûrasından çıkıyorlar

Bir dava izleniyor

Neler düşünüyor?

Hilmi İncesulu VII. Milli Eğitim Şûrasının bütün milli eğitim, problemlerini, uygulanabilecek bir çözüme bağlıyabileceğine inanmaktadır. Çeşitli millî eğitim konuları üzerinde kendisiyle görüşen bir AKİS muhabirine:

"—Milli eğitime kesin yönünü, bu Şûranın çalışmalarının verilebileceği ümidindeyim" demiş ve:

"— Şûrayı planlı devreye geçiş bakımından çok önemli sayıyorum. Milli eğitimi ana istikametinde geliştirmek için buna zaruret vardı, samimi inancım, milli eğitimin, siyasi partilerin müşterek anlayışıyla politikanın üstünde tutulmamasıdır" seklinde konuşmuştur.

İncesulu, köy enstitüleri meselesini "bir- isim olarak anlamak doğru değildir" inancındadır. Bunu herşeyden önce bir eğitim programı ve esprisi olarak ele almak doğru olur. Bakan, "Öğretmen topluluğumuzu menşe münakaşalarına yer vermeyen bir topluluk haline getirmeyi çok arzu" etmektedir. İncesulu bu konuda şöyle demektedir:

"— İnancıma göre, mühim olan, menşe değildir. Öğretmenlik idesi ve iyi formasyondur. Bugün, Köy Enstüsü mezunu öğretmenlerimiz, bütün canlılıklarıyla vazife başındadırlar."

İncesuluya göre, köyler kadar önemli bir problem olarak ortaya çıkan kasaba ve şehirlerdeki okul ihtiyaçlarının karşılanması ve yeter sayıda öğretmen temini işi 222 sayılı İlköğretimi Kanunuyla hal yoluna girmiştir. Bakan, yeter sayıda Öğretmen sağlanmasını "çetin problem olarak" görmekte, öğretmen okullarındaki öğrenci sayısının buna göre ayarlanması gerektiğini ileri sürmektedir. "Mühim olan, yeni öğretmenler mezun oluncaya kadar geçen zaman içindeki boşluğun doldurulmasıdır" demekte ve "bazı fevkalâde tedbirler alınması için hazırlık yapılmadığım" belirtmektedir. Öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesi ve bu mesleğe ilginin artmasını sağlamayı "Şûrada varılacak sonuçları, Bakan olarak gerçekleştirmeye çalışmak" suretiyle çözüme bağlamaktadır. Köylerde çalışan öğretmenlerin bilgi yönünden sürekli olarak beslenmesi, öğretmenin okul dışında köyün genel kalkınması ve kültürel gelişimi için verimli olarak ve bir öncü niteliğinde çalışması konusunda alınması düşünülen tedbirler için de İncelusu görüşlerini şu sözlerle açıklamaktadır:

"— Bu çok önemli bir meseledir. Sâdece öğretmen için değil, ilkokulu bitirmiş ve daha yüksek öğrenime devam edememiş vatandaş için de çok önemlidir. Halk Eğitimi Kanunu çerçevesi içinde bu konu geniş yor almaktadır. Bu konuda Devlet Plânlama Teşkilâtıyla yapılan toplantılar ve konuşmalar devam ediyor. Müsbet ve pratik sonuçlar elde etmeye çalışıyoruz."

Demokrasi ilkelerinin ülkemizde gereği gibi yerleşmesi konusunda eğitim yoluyla çalışmaya yönelmenin gerekliliği üzerinde de duran Sakan:

"—Müstakbel seçmeni ve siyaset adamım eğitim sıralarında bu işin tabiiliğine alıştırmak ve bilhassa karşı fikirlere toleransı telkin etmek milli eğitimin yeni öğretim programlarının ana fikri" olduğunu belirterek konuşmuştur. Bunun da çözüm yolu Şûradan geçecektir.

Doğu Anadolunun çeşitli yönlerden gösterdiği özellikler dikkate alınarak Ve bu bölgede okul sayısının arttırılması başta gelmek üzere, plâna bağlanan 55 bölge Okulu kurulmati yoluna girildiğini belirten Bakan:

"— Bu okullar önce beş sınıflı, sonra sekiz sınıflı olarak gelişecektir. Yatılı olacaktır. Orta ve teknik Öğretim İhtiyaçlarına cevap verecek şekilde öğretim yapacaktır. Pratik bilgiler öne alınacaktır" demektedir.

Türkiyenin genel eğitim ve öğretim sisteminin daha çok teknik öğretime yöneltilmesinin çok yararlı olacağına inanmakta olan İncesulu, "meslek okulları istikametinde bir gelişmenin milli eğitimimiz için de yerinde olacağı kanaati"ni ileri sürmektedir.

Kısa zamanda milli eğitim meselelerini ana çizgileriyle kavramış, dâvanın memleketimiz bakımından büyük önemine inanmış olan Hilmi İncesulu, VII. Milli Eğitim Şurasının çalışmalarına da büyük umut bağlamış görünmektedir. Bu umudunun gerçekleşmesi, bütün karamsar düşünenleri de sevindirecektir. Fakat, İncesulu, acaba kendi iyiniyet ve güvenini çevresinde de yeterince bulabilecek midir? Bu Önemli bir sorudur ve galiba İncesulunun başarısını, ya da başarısızlığını Bakanlıktaki Kurmay heyetinin zihniyeti ve tutumu tayin edecektir. İncesulunun, tecrübeli bir idare adamı olarak, kurmay heyetini seçimde isabet göstermesi gerekmektedir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Piyasa

Yüz görümlüğü

Bitirdiğimiz haftanın ortasında, iş adamlarını bir sürpriz bekliyordu. Sürpriz olarak ekseriya yeni bir vergi, bir sıkıcı tedbir, makable şamil tutulan kontrollerle karşılaşan tüccar ve sanayici için bu, bir tatlı sürpriz oldu.

Başbakan İsmet İnönü, salı günkü Kabine Toplantısına çantasında bazı notlar ve listelerle girdi, İstanbuldan bir evvelki cuma sabahı dönmüştü. Pazar akşamı, İstanbulda kendisine aksettirilen dilekler, verilen çeşitli muhtıralar üzerinde çalıştı, bir tasnif yaptı. Bunlardan hangilerinin kabili tatbik olduğunu, hangilerinin ise yapılmayacağını zaten kaba hatlarıyla meşhur İstanbul Nutkunda açık açık söylemişti. (Bk. AKİS - Sayı : 397) İnönü Ankarada, yapılabilecekler arasından derhal ilân edilecekleri, hazırlıklarına derhal girişilecekleri ve daha uzun vadeli işleri üç sınıfta topladı, alakalı Bakanlara ve bilhassa İhsan Gürsan ile Fethi Çelikbaşa hemen gerekli direktifleri verdi. Bu suretle, salı günkü Kabine toplantısına sâdece Başbakan değil, Bakanları da çalışmış, hazırlanmış ve kararlarım vermiş halde geldiler.

O sabah, toplantı 10'daydı. Ancak A. P. İllerin bir önemli Gruplar olduğundan koalisyonun o kanadına mensup Bakanlar müsaade isteyerek ayrıldılar. C. H. P. li Bakanlar kendi aralarında biraz görüştüler, işlerinin başına döndüler. Kabine öğleden sonra toplantı ve özel teşebbüsü alâkalandıran ilk kararları aldı. Önce niyet, bunları Başbakanın bir demeçle açıklamasıydı. Fakat sonradan, bir Başbakanlık tebliği tercih edildi. Tebliğin esaslarını gene İnönü verdi ve iş adamlarını hayrete düşüren tebliğ çarşamba günü öğle vakti yani Başbakanın İstanbul Nutkunun üzerinden bir hafta dahi geçmeden Basına verildi.

Ertesi gün, İstanbulun tanınmış iş adamlarından biri kendisiyle görüşen AKİS yazarına şöyle dedi:

"___Yüzümüz güldü!"

Bu, piyasanın ilk reaksiyonu oldu.

Ferahlığın sebebi

İş adamları arasında memnuniyet uyandıran ve pek çok kimsenin yüzünün gülmesine sebep olan, Hükümet tebliğindeki icra ve İflâs Kanununun gereken şekilde tâdili cihetine gidileceği yolundaki teminattır. İstanbulda Ticaret Odası temsilcileri ile Belediye Sarayında yapılan toplantıda, Başbakana verilen muhtırada, bu mesele, önemli bir talep olarak ileri sürülüyordu. Zira, son aylarda çok kullanılan bir deyimle, "piyasadaki durgunluk"un bellibaşlı sebeplerinden birini de, İcra ve iflâs Kanununun, alacaklının hakkını yeterli ve sağlam bir şekilde korumayan hükümlerinin teşkil ettiği biliniyordu. Bu sebeple, bilhassa, veresiye iş yapan toptancı tüccarlar, İcra İflâs Kanununun müphem ve kaypak hükümleri karşısında, borçla iş göremez hale düşmüşler ve ancak peşin para ile muamele yapmak durumunda kalmışlardı. Pek çok toptancının, milyonlarca lirayı bulan alacakları, kanunun zayıf hükümleri dolayisiyle tahsil edilemiyor ve bu, ister istemez toptancı piyasasını, sun'i olarak, daraltan bir durum meydana getiriyordu. Hükümetin bu kararının, tâdil tasarısının biran önce Meclisten çıkarılıp yürürlüğe konması ile birlikte, piyasada bir 'ferahlık" yaratması beklenmektedir.

İhsan Gürsan

Direktifi aldı

Bu arada, Hükümet tebliğinde, "Servet Beyannamelerinin kaldırılması" ile ilgili bir açıklamanın yer almamış olması, pek çok aklıevvel iş adamının tepesini attırdı ise de, meselenin içyüzünü bilenler tarafından, serinkanlı bir gülümseme ile karşılandı. Bilinen şey, Servet Beyannamelerinin, piyasadaki durgunluğa doğrudan doğruya tesir eden bir faktör olmadığıydı. Hükümetin de beyannameleri kaldırmaya pek yanaşmadığım, İnönünün İstanbulda yaptığı temaslardan çıkarmak kolaylıkla mümkün olmuştu. Hele Şefik İnanın, beyannamelerin kaldırılmasını isteyenlere verdiği sert cevap, Hükümetin temayülünü suyun yüzüne çıkardı: Beyannamelerin kaldırılması söz konusu değildi. Ayrıca, Vergi Reform Komisyonunun vergi kaçakçılığının önlenmesi için yaptığı tavsiye' de, Hükümetin bu konudaki temayülünü perçinliyordu.

Tafsilât isteyenler

piyasanın, tebliğe tek itirazı kısalığı ve tafsilat taşımaması oldu. Aslında Başbakanlık, o tebliğle sâdece haber veriyor, teferruata inmiyordu. Ama iş adamları durumun nasıl gelişeceğini hemen öğrenmek istediler. Zira, bazı tereddütleri devam ediyordu. Meselâ, Gelir vergisi ile Kurumlar vergisinin taksitlere bağlanması mükemmeldi. Fakat, vergi borçlarının takside bağlanması işinin Maliye Bakanlığının yetkisine bırakılması, pek çok iş adamım tereddüde şevketti. Acaba Maliye Bakanlığı bunu ne şekilde "formüle" edecekti? iş adamları, Maliye Bakanlığının, bu konuda derhal bir açıklamada bulunmasının zaruri bulunduğunu ihsas etmekten geri kalmadılar.

Bizim, dünyadan pek az haberli ve başkentte olup bitenleri takip zahmetine dahi katlanmayan iş adamlarımızı tereddüte sevkeden başka bir konu, Kalkınma ve Yatırım Bankalarının kuruluşunu mümkün kılacak bir kanunla alâkalı açıklama oldu.

İKTİSADİ VE MALİ SAH AD A

Piyasada bu, bir Kalkınma ve Yatırım Bankasının kurulacağı tartında yorumlandı, Bu yüzden böyle bir bankanın kurulmasına neden lüzum olduğu meselesi, zihinlerde istifham uyandırdı. Bilindiği gibi, bir sınaj Kalkınma Bankası mevcuttu. Banka Milletlerarası imar ve Kalkınma Bankasının Türkiyedeki "komisyonculuğunu" yapmaktaydı ve bu ban kadan sağlanan kredilerin Türkiye de gereken yatırım alanlarına kanalize edilmesini sağlıyordu. Sınai Kalkınma Bankası ayrıca, İşletme sermayesi olarak özel teşebbüse gereken krediyi de -yeter-1i olmasa bile-, belirli ölçüde sağlamaktaydı. Kurulması mutasavver, Kalkınma ve Yatırım Bankasının, Sınai Kalkınma Bankasının fonksiyonları dışında ne gibi bir "strüktür"e sahip olacağı meselesi, İstanbul Sanayi Odası temsilcileri arasında tartışma konusu oldu.

Haber başkente geldiğinde, dudaklarda tebessüm uyandırdı, Zira, çıkarılacak olan kanunla bir Kalkın ma ve Yatırım Bankası kurulmayacaktır. Bu kanun Maden Gelişme Bankası, Turizm Gelişme Bankacı gibi özel sahalara ait bankaların kurulmasını mümkün hale sokacak ve o sahalarda iş görenler bu bankalardan müsait şartlarla kredi alabileceklerdir. Bugünkü mevzuat, bu çeşit bankaların kurulmasını gayrı - mümkün kılmaktadır.

Fethi Çelikbaş
Kambur üstüne kambur

Vergiler

Linç, ya!

Bitirdiğimiz haftanın ortasında, İstanbul zenginlerinin arasına sanki bir bomba düştü. Bombayı fitilleyen Maliye Bakanı Şefik İnan oldu. Evvelâ gazetelere Şefik İnanın, vergi ödemeyen zenginlerle alâkalı bir demeçi aksetti. Bu zevatın Servet Beyannamesinin munis kontrolundan dahî kaçmak için sarfetmekte oldukları gayret Maliye Bakanının tepesini attırmıştı. Bir hususi konulmada "Beni söyletmesinler, ödedikleri verginin miktarını açıklasam halk onları linç eder" demesi, gazetelerde yer buldu. Bu söz önce, iş adamlarının temsilcileri tarafından cakalı bir tarzda cevaplandırıldı. Efendim, Maliyenin teşkilâtı vardı, vergi kaçırılıyorsa pek âlâ önleyebilirdi, Linçten filân bahsetmek ne oluyordu? Aslında, toplumdaki cereyanlar bugünkü bilinen halindeyken böyle sözlerin bir mesul hükümet adamının ağzından çıkması doğru değildi ama, işte, anlaşılan Şefik İnan fena kızmıştı. Bitirdiğimiz haftanın içinde, Maliye Bakanlığınca bastırılmış olan 1662 Mali Yılı Bütçe Tasarısına Ait Gerekçenin 130-102, sayfalarına

İyi niyetliler, birleşiniz!

Türkiyenin saadeti, iktisadi hayatta devlet sektörüyle özel sektörün elele, yahut yanyana başarıyla çalışmasına bağlıdır. Zira, bugünkü rejimin bir bakıma teminatı, bir bakıma sosyal temeli budur, iki uçta aşırılık ta, rejimin manasım ve mahiyetini değiştirecektir. XIX. Asırdaki telâkki ediliş tanıyla bir "Bırakınız yapsınlar, bırakımı geçsinler" liberalizmi ancak bir Dominik faşizmiyle ayakta tutulabilir. Devlete, batı anlayışının hudutları dışına taşan, ona normal Refah Devleti, Sosyal Devlet görevlerinin üstünde görev yükleyen bir devletçilik, insanı ezen bir totaliter idare doğurur Türkiye, bu iki ucun arasında gelişmeye, kalkınmaya çalışmalıdır. Ancak bunun bir şartı vardır: devlet sektörüyle özel sektör, itibar içinde yaşamakta devam etmelidirler. Bunların biri itibarını yitirip te toplum hayatından silindi mi öteki derhal tekelini kurar ve rejim, toplumun arzusu hilâfına tehlikeli istikamete kendiliğinden sürüklenir.

Böyle bir kabağın, devlet sektörünün başında patlaması bugün için bahis konusu değildir. Devletçilik, grafikte en alt noktaya, uzun C.H. P, devrinin sonunda ulaşmış ve tize! sektör D. P. devrinin başında "hayatının şansı' na kavuşmuştur. Ancak, bir bakıma Özel sektörün o tarihte kâfi hazırlığı olmaması, bir bakıma bezirgan itiyadlarından ve kısa vadeli görüşlerden kurtulamamam bu şansın başarıyla kullanılmasını önlemiştir. On yıl içinde öze' sektör, hemen bütün İtibarım kaybetmiş ve devlet sektörü tekrar kavuşulmuş bir sevgilinin cazibesiyle memleket idarecilerinin karşısına çıkmıştır. Allahtan o idarecilerin â cemilikleri ve mübalâğaları da akisi tesir yaratmış ve kısmen bir denge şu anda kurulmuştur. Şimdi, devletçilik ile özel teşebbüse memleket hayatında eşit hak tanıma temayülü, İnönü Hükümetinin resmî, ciddi ve azimli kararıdır. Devlet sektörü, Devlet Plânlama Dairesinin yardımları sayesinde kendini toparlayacağa ve organize olacağa benzemektedir. Ama, doğrusu iste nilirse, mümtaz bir kaç mensubunun dışında özel sektör henüz dorumun icabını pek anlamış görünmemektedir. Bu sektörde hâlâ "avantacılık zihniyeti" hükümranlığını devam ettirmektedir ve demokrasilerde bu sektöre düşen görevler kavranmış değildir.

İsmet İnönü İstanbulda, özel sektör temsilcileriyle görüşürken kendilerine bir prensip söylemiştir t Özel teşebbüse hayat hakkı vardır. İsmet İnönü, tatbikatla alâkalı bir de taahhütte bulunmuştur: Lüzumsuz bütün zorluklar kaldırılacaktır. Nitekim, Başbakan kabinesini başkente döner dönmez toplamış ve sözünü yerine getirmiştir. Ama İsmet İnönü, İstanbulda bir de şart koşmuştur: Özel sektör vergi ödeyecektir. Bu bir. Özel sektör, sosyal adaletin sağlanmasında devlete yardımcı olacaktır. Bu, iki. Özel sek» tür, kendisini toplum önünde de itibarlı kılacak Servet Beyannamesi tarzındaki kontrol müeyyidelerini hulûs ile, iyi niyetle kabul edecektir. Bu, üç. Bu, Özel teşebbüsünün Türkiyede "sine qua non=olmazsa olmaz" beka şartıdır.

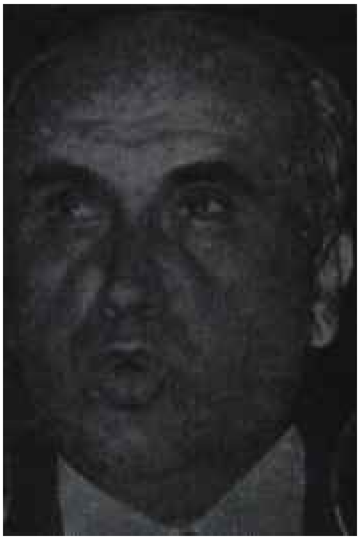
Şimdi, özel sektör bunu anlamamazlığa geldi, küçük ve geçicii, kapkaç menfaatlerini gene her şeyin üstünde tuttu, bunları muhafaza için denenmiş silâhlarıyla mücadeleye girdi mi, önüne acılan imkân bir defa daha kaybedecektir.

İş adamları, kendi aranızda vazife başına!

bakanlar Şefik İnanın hiddetini hem anladılar, hem makul karşıladılar, hem de toplumda gerçekten linç edil meye lâyık kimselerin bulunduğu neticesine vardılar. Gerekçenin 139-142. sayfaları "Beyannameli mükellefler tarafından beyan edilen vasati gelir ve tarh olunan ortalama vergiler" e tahsis olunmuştur ve cetveller 1953-1960 yıllarını kapsamaktadır. Burada, bir korkunç vergi kaçakçılığı bütün çıplaklığıyla gözler önüne serilmektedir. Gerçi ilk nazarda, şimdi iş adamlarını ve özel teşebbüs sahiplerini topa tutmak moda olduğundan salvolar onlara tahsis edildi a* ma, mantık çalıştığında büyük doktorlarımızın, büyük avukatlarımızın, büyük terzilerimizin, hatta büyük berberlerimizin, yani aylıklı, ücretli veya yevmiyeli memur, işçi olmadıklarından dolayı gelirleri devlet tarafından kolaylıkla hesaplanamayan bir kocaman sınıfın dununu ayan beyan ortaya çıktı.

1960 yılı için, beyannamen mükelleflenn adedi 212.699'dur. Bunlardan 78.910 tantal yılda topu topu 31S lira vergi ödemektedirler, 71.910,212. 699'un yüzde 37,09'dur. Yılda, 315 lira vergi! Akılların durmamasına imkân yoktur. Ama, bunu takip eden ra kamlar daha da hayret verecektir. Mükelleflerin 61.987 tanesi pek cömerttir. Yılda devlete 763 lira ödemeyi lütfen kabul etmişlerdir! 88.897 mükellef ise 2487 lira ödemektedir. 19.653 kişinin vergisi 5418 liradır. 9314 lira veren, 7038 kişi vardır. 8891 kist, 15.560 liraya kıymaktadır. 2607 mükellefin vergisi 28 134 liradır. 1870 kişi de 57 644 Ura vergi vermektedir. 100 bin liranın üstünde Vergi verenlerin bütün Türkiye için yekûnu 1048 kişiden ibarettir, 818 kişi 168 779, 818 kişi 249 583, nihayet 110 kişi de 631 746 liralık yıllık vasati gelir vergisi ödemektedir. Bu suretle,

Şefik İnan
Bombayı fitilleyince-

gelir kaynağı devletin elinde bulun* mayan bizim "mutlu azmlık"ın devlete gelir vergisi olarak 1960 yılı içinde ödediği para 1 milyar bile değildir, topu topu 829 milyon 403 bin 633 liradan ibarettir. Mükellef başına düşen yıllık vergi 3899 liradır!

Şimdi denilecek ki "Sanım, 1960 yılında pek çok kimse zarar etti, işler sıkıştı, piyasa canlı değildi." Ama 1959 yılında bu sınıf mükellefin ödediği vergi daha da azdır ve Sadece 663 milyon 822 bin 289 liradır. Haydi diyelim, o tarihte enflasyona karşı meşhur stabilizasyon tedbirleri alınmıştı. Peki, 1957 için ne denilecek? "Mutlu Azınlık" o yıl devlet masraflarına 4S9 milyon 475 bin 334 lirayla katılmıştır.

Bu iştiraklerin pek "mütevazi" iştirakler olduğunu görmemek imkânı var mıdır ?

Daha başka rakamlar

Ama, Maliye Bakanının Özel sektöre azizliği bundan ibaret kalmadı. Şefik İnan Bütçenin gerekçe kısmında hususi sektörle amme sektörünün sağladığı vergi hasılatını da bir cetvel halinde topladı. Bu cetvele nazaran meselâ 1860 yılında sadece Sümerbank, Etibank, Çimento Sanayii, Demir Çelik ve Sellüloz (Seka dahil) 146 688 716 liralık istihsal vergisi ödemişlerdir. Buna mukabili husuŝi teşebbüsün tamamının ödediği istihsal vergisi 281 967 535 liradır. Halbuki, iş Kurumlar Vergisine gelince, durum tersine dönmektedir. Sermaye şirketleri ve Kooperatifler 135,7 milyon lira, iktisadî kamu müesseseleri ise tam 274,1 milyon lira Kurumlar Vergisi ödemişlerdir.

Bu hesaplat, ortaya bir gerçek daha çıkarmıştır ki Özel sektörü devlet sektörüne karşı korumak, onun üstünlüğünü kabul ettirmek isteyenlerin ekmeğine nehir sürmüştür. Devlet iktisadî Teşekkülleri iyi organize değildir, fusuli masraflar yapmaktadırlar, tasarrufa riayet etmemektedirler, bu yüzden de özel teşebbüs memleket için daha karlıdır! İyi ama, özel teşebbüs vergi öderken hiç kazanç sağlamışa benzememektedir ki.. Öyle ya, adeta beyannameli mükeneflerin yüzde 95'i Maliye nezdinde sefalet içindedirler ve cüz'i kârlarla yetinmektedirler, üstelik, bunların sosyal hizmet bakımından durumları, işçilerine sağladıkları faydalar ve avantajlar, sıhhi tesisatları devlet sektöründeki müesseselerin yanında pek iptidaidir, gülünçtür. Demek ki, özel teşebbüsün sağladığı bir kâr varsa bu, doğru dürüst vergi ödememenin neticesidir, Eee, böyle kan ise herkes sağlayabilir, Peki nerede kaldı, rasyonalizasyon? Nerede kaldı, şahsi teşebbüsün avantajı?

Bitirdiğimiz haftanın sonunda, bu çıplak gerçek, pek çok kimsenin ağzındaki tükürüğü kuruttu ve mesela servet Beyannamesi konusundaki itirazlar daha pes perdeden çıkmaya başladı.

Hakikat şudur ki, özel sektöre karşı millet umumi efkârında duyulan antipati, uyanan servet düşmanlığı, kazanılan her parada mutlaka haramın mevcudiyetine olan inanç tamamile sebepsiz, yersiz ve haksız değildir, Rakamlar ortadadır ve Şefik inana ne kadar kızılırsa kızılsın, devlet masraflarına iştirakleri böylesine as sınıfların daha as talihli, fakat iştirak nisbetleri çok daha fasla sıhıflarca her an linç edilme tehlikesinde oldukları inkâr olunamaz.

Bu yüzdendir ki, iş âleminin uzağı gören, aklı başında, uyanık zümresinde şimdi bir kıpırdanıp, bir uyanma, realiteleri takdir ve gereğim yapma teşebbüsü, başlamıştır. Bu cereyanın vereceği netice, "Mutlu Azınlık" ta kaderini tayin edecektir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Sovyetler

Nazariyeciler toplantısı

Geçirdiğimiz hafta Moskovada Komünist Partinin nazariyecileri önemli bir toplantı yaparak doktrin meselelerini konuştular. 22. Kongrede komünist blok içinde gizlenemez hale gelen ayrılıklardan sonra böyle bir konferansın ehemmiyeti aşikârdı. Bir yandan komünist blok içinde Çin-Arnavutluk mihverine, diğer yandan Sovyet Rusyadaki "parti aleyhtarlan"na karşı doktrin yönünden mat edici delail hazırlanacaktı.

Bu toplantının harice sızan tafsilâtından ve bilhassa Suslofun parti presidiumu sözcüsü sıfatile sunduğu rapordan anlaşılmaktadır ki, şimdi Sovyet Rusya idarecileri oldukça yeni tasalarla karsı karşıyadırlar.

Gerek Çin ve Arnavut idarecilerini, gerekse Sovyet Rusyadaki Stalinci parti aleyhtarlarını "dogmacılar" tâbiri içine alan Suslof, bunların "kapitalist ve komünist sistem arasında harbin kaçınılmaz olduğu" baklandaki kanaatlerine şiddetle hücum etmiş ve "Sulh içinde beraber yaşama" formülünün Sovyet Rusya politikasının değişmez sloganı olduğunu tekrarlamıştır. Parti presidiumunun "sert" adamlarından biri, hatta birincisi olarak tanınan Suslof bu noktada Krutçefi kuvvetle desteklemiş, keza Krutçefi "ne pahasına olursa olsun sulh" istemekle ve ideolojiler arasında barışı tasarlamakla suçlandıran muhalefeti şiddetle tenkit ve hatta tehdit etmiştir. Suslofa göre, "sulh içinde beraber yaşamak" 'İdeolojilerin barışması değildir. Ancak, ihtilâfların halli için kuvvete başvurmamak ilkesinin ifadesidir. Yoksa diğer sahalarda, ekonomik ve politik alanda kapitalizm çökertilinceye kadar mücadele devam edecektir.

Aydınlar tehlikesi

Krutçefin dış siyasetini destekleyen Suslof, buna mukabil dahilde liberal bir sisteme doğru karılması tehlikesine nutkunda önemle işaret etmiştir. Parts sözcüsü bu konuda bilhassa gençliği ve aydın kitleyi tenkitlerine hedef ittihaz etmiş bulunmaktadır. Bu suretle Sovyet işleri uzmanlarının saman zaman işaret ettikleri bir keyfiyet, yâni endüstri ve bürokrasinin halile bir orta sınıfı meydana çıkaracağı ve bu orta sınıfın, menfaatleri ile beraber fikirlerini de resmi otoriteye karşı savunmaya başlayacağını, kısa deyimle bir umumi efkârın idare mekanizması üzerinde baskısını hissettireceği keyfiyeti resmi bir Sovyet şahsiyetinin nutkuna konu teşkil etmiş bulunmaktadır.

Nikita Krutçef
Karnı tok, sırtı *pek!*

Fakat tabii bu hakikat Suslofun ağzında bir nevi "Âsi gençllk"ten şikayet ve kapitalist dünyasının "Batıl âdetleri" ve "Çirkin zevkleri"nin Sovyet Rusyaya sirayeti tehlikesi şeklini almıştır. Öyle anlaşılıyor ki, son zamanlarda şair Maiakovski sembolünü benimseyen bîr kısım gençlik bazı gösterilere girişmekten de çekinmemiştir.

Suslof diğer taraftan ekonomik sahada da Batının sızmalarından şikâyetçidir. Daha çok Polonyadan gelen, fakat genel olarak hariçle temasın şimdi bir az daha kolaylaşmış olması sayesinde edinilen yeni ekonomik plânlama fikirlerinin de artık aydın kesimlerde enine boyuna tartışıldığı, hatta bunların tatbikinin tecrübe edilmesi için dileklerin ileri sürüldüğü yine Suslofun alarm işaretinden anlaşılmaktadır.

Finlandiya

Seçimler

Geçen 16 Ocakta Cumhurbaşkanı seçimlerinin ilk turunu yapan Finlandiya, bitirdiğimiz hafta içinde de parlâmento seçimine başvurdu. 15 Ocak seçimleri, Cumhurbaşkanını seçecek olan 300 ikinci seçmeni ortaya koydu. Bunlar önümüzdeki 15 Şubatta Cumhurbaşkanım seçeceklerdir.

Gerek Devlet Reisinin, gerekse parlâmento üyelerinin seçimi, bugünkü Cumhurbaşkanı Urho Kekkonen'in mensup olduğu Çiftçi Partisinin siyasetin plebisiti mesabesinde olmuştur ve Finlandiyalı seçmen, Kek' konen'in etrafında toplanmış gibi görünmektedir.

Bundan evvelki seçimde Kekkonen Cumhurbaşkanlığı için sıkı bir mücadeleye girmek zorunda kalmıştı. Bugün ise 300 ikinci seçmenden 145'ini kazanmak suretile altı yıllık yeni bîr iktidar devresini garanti etmiş gibi görünmektedir.

4-5 Şubat parlâmento seçimlerinde ise 200 üyeli parlâmentoda bir yanda merkez partileri ve Muhafazakârlar, diğer yanda solcu partiler olmak üzere, orantı değişmiştir. Evvelce komünist eğilimlilerin en kuvvetli partiyi teşkil ettiği. Mecliste umumi olarak sol cenah 101, merkez ve muhafazakârlar ise 99 üyeliğe sahiptiler. Şimdi bu orantı, Kekkonen'in mensup olduğu Çiftçi Partisinin liderliğindeki Merkez - Muhafazakâr grup lehine değişmiştir..Sol cenah 88 üyelik alabilmiş, geri kalan 112 üyelik ise "Burjuva" denilen partiler arasında paylaşılmıştır. Bu meyanda Çiftçi Partisinin kazancı, Sosyal - Demokratların kaybı ise barizdir. Komünistler, az zararla, mevcudu aşağı yukarı muhafaza edebilmişlerdir.

Fakat 2 milyon 700 bin Fin seçmenin % 80 gibi yüksek bir orantı ile katıldığı bu seçimde parlâmento aritmetiğinde vuku bulan yenilik, bugünkü şartlar ve yakın geçmişteki olaylar gözönünde tutulursa, oldukça şaşırtıcı, hattâ paradoksaldir. Zira Finlandiya seçimleri 30 Ekim 1961 tarihli Sovyet notasının gölgesinde, hatta baskısında cereyan etmiştir.

Kremlinin gölgesi

Moskova üç ay evvel Helsinki hükümetine verdiği notada 948 tarihli andlaşmaya dayanarak askeri müzakere talep etmekteydi. Bu andlaşmaya göre, Almanya veya onun müttefiklerinden gelecek bir tecavüz ihtimali karşısında iki devletin- -Sovyet Rusya ile Finlandıyanın- başbaşa verip askeri tedbirler kararlaştırmaları gerekiyordu. Bu ise Finlandiyalılara gayet tehlikeli bir başlangıç gibi görünmüş, Sovyetlerin tekrar üs istemesi ve bu kere baskın hücumlarının ehemmiyetinde bahisle memleketin Kuzey bölgelerine kadar yerleşmeye kalkması, kısaca bir istilâ ihtimalini hatıra getirmiştir.

O zamanlar Sovyet notasını yorumlayanlar birkaç ihtimal üzerinde durmuşlardı;

1) Sovyetler Finlandiyada yakın olan seçimlerde komünistlere şans kazandırmak ve bunların hükümet üzerinde müessir olmalarını Bağlamak istiyorlardı.

2) Kekkonen'in Batılı memleketlere yaptığı ziyaretler Moskovayı pirelendirmiş, Başkan Passikivi zamanında teessüs etmiş olan tam tarafsızlık siyasetinden ayrılındığı intibaı hasıl olmuştu.

3) Moskova Helsinkiye çok yakın komşuluğunu manidar bir şekilde hissettirmek, hatırlatmak istiyor-

Bütün bu yorumların yayıldığı, hâttâ Sovyet Rusyanın Finlandiyayı Varşova Paktı savunma sistemine dâhil etmeyi düşündüğü hakkında iddialar serdedildiği sırada Finlandiya Cumhurbaşkanı kalkıp Novosibirske kadar giderek Sovyet Rusya Başbakanı Krutçef ile görüşmüştür. Bu görüşme sonunda da Finlandiya ile Sovyet Rusya arasında askeri muzakerelerden şimdilik vazgeçildiği anlaşılmıştır.

Paradoks

Gerek Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, gerekse teşrii seçimlerde Kekkonen'i ve partisini zafere kavuşturan amilin büyük ölçüde Sovyet Rusya muvacehesinde sağlanan bu başarı olduğunda şüphe yoktur. Kekkonen 15 Şubatta fiilen Devlet reisliğine gelince, Bir azınlık hükümeti olan bugünkü Çiftçi hükümetin istifasını kabul edecek ve seçimler sol cenahın net bir frenlemesine şahit olduğu cihetle, muhtemelen bu kere sağa dahi meyyal bir hükümet teşkilin

Urho Kekkonen
Bir başarı daha

ridilecektir.

Sovyet Rusya bunu mu istemiştir? Finlandiya halkının Kokkonen etrafında sıkıca toplanmasının parlâmento plânında bir sağa kayma yapa-ağını Moskova hesaplıyamamış mıdır? Halbuki Moskovanın son notasının saiklerinden biri de sağcı ve Batıya meyyal unsurların Fin hükümetine gittikçe artan sızlanması olarak gösterilmekteydi.

Belki Kekkonen, artık nerede ise geleneksel olan tarafsızlığı muhafaza için parlâmento ve hükümet plânında bazı tedbirler almaya kararlı?dır. Fakat Cumhurbaşkanının bu konuda fazla zorlamalara gidemeyeceği de şüphesizdir. Zira, ikinci bir paradoks olarak, Kekkonen'in muhalifleri gelecekte onu Moskovanın Finlandıyaya empoze ettiği adam olarak göstermeye kalkışabileceklerdir.

Bir Yıldönümü

Arap Birliğinin kuruluşunun 17. yıldönümü münasebetile yapılacak toplantı için el'an tarafların mutabakatı sağlanamamıştır. Birlik Genel Sekreterliği bu oturumun Suudi Arabistanda Riyadda yapılacağını bildirmişse de, halen Mısır ile Suudi Arabistan arasındaki münasebetlerin buna imkân vereceği şüpheli göründüğünden, evvelâ Kahirede Büyükelçiler seviyesinde bir toplantı yapılarak meselenin incelenmesi kararlaştırılmıştır. Abdünnâsır, Suudi Arabistan toprakları üzerinde bir toplantıya asla razı değildir. Fakat Birlik üyelerinin çoğunluğu şimdiden mutabakatlarını bildirmiş bulunmaktadırlar.

Nasırın, dahilde ceberrut, komşularına karşı da mütecaviz bir mahiyet alan sosyalizm tecrübesinin Arap feodalitelerini ve monarşilerini ürküteceği şüphesizdi, Hâtta başarıya ulaşmakta güçlük çeken her otoriter rejim gibi Kahirede girişilen tecrübenin de hariçte suçlular ve düşmanlar arayacağı ve dikkati bu yöne çekmeye çalışacağı da beklenebilirdi, Nitekim Nasır, Suriyeyi elinden kaçırdıktan ve Yemeni de bıraktıktan sonra hızlandırdığı sosyalizm rejimine muvazi olarak, evvelâ kendinden ayrılanlara değil, fakat daha evvel ve daha çok Suudi Arabistana çullanmaya başlamıştır. Bunun bir sebebi, Suriye ve Yemen gibi Arap memleketlerinin az çok ölçülü, hatta ürkek reaksiyonlarına mukabil Suudi Arabistanın en koyu monarşi sıfatile ve petrolden elde ettiği büyük paralara ve kuvvetli himayelere güvenerek Nasırın karşısına dikilmiş olmasıdır. Ayrıca, Suud, Mekkenin bekçiliğini yapmak ve İslamın sesini yükseltmek iddiasıle, zındıklık telâkki ettiği sosyalizme karşı cihad açmış gibi bir tavır da takınmaktadır.

Ne yönden alınsa Nasırın tutumunun da. Kral Suudun iddialarının da ayakta durur tarafı yoktur. Zira makul bir sosyalizmin emperyalist gayeleri olamıyacağı gibi, kapkara bir monarşiyi islâmiyet gayretile izah da mümkün değildir.

Bu kavga Arap âlemini, özellikle Arap Birliği teşkilatını nereye götürecektir?

Nasırın ölçüsüz İhtirası zaman zaman Birlik üyelerim küstürmüştür. Libya, Ürdün, Sudan ve Tunustan sonra bugün küskünlük sırası Iraka gelmiştir, Kuveyti tanıdığı için teşkilâtı boykot eden Irak, bununla beraber, bu büyük kavga içinde Mısır ile bir yakınlık sağlamış gibidir. Mısırın Kuveytteki Kuvvetlerini çekmesi bu yakınlığın başlangıcını teşkil etmiştir.

Eğer Nâsırın Kuveytten askerlerini çekmesi Kasıma verilen bir açık bono telâkki edilebilirse, o zaman Nasırın da başka yerlerde ellerinin serbest kalmasını istediğine hükmetmek gerekecektir.

Lübnanda akim bırakılan Suriye Halkçı Parti komplosunun emperyalistlerin teşviki ile hazırlanan "Feyizli hilâl" adlı eski bir Haşimi rüyası olduğu iddiaları gözönüne alınınca ve Ürdüne şimdiden İngiliz kuvvetlerinin gelmeye başladığı, yeni kurulan Ürdün kabinesinin başına da Batı taraftarı bir şahsiyetin getirildiği hakkındaki beyanlar da hesaba katılınca, pazarlığın ilk tema'sı kalın hatları ile meydana çıkar. İngiliz donanmasının Basra körfezinde harekâtta bulunduğu ve Süveyş üzerinden milliyeti meçhul uçakların geçtiği haberleri de bunlara eklenmelidir.

İlk hedefin Arap monarşileri ve Emaretleri olduğu anlaşılıyor. Bu olaylar arasında Arap dünyası birliğinin çimentosunu teşkil eden İsrail düşmanlığını unutmuş gibidir. Arap Birliğinin Riyadda toplanıp toplanamıyacağı gibi az çok çocuksu meselenin arkasında, göz gözü görmeyecek kadar karanlık ve karışık şartlar içinde yeni bir dramın hazırlandığı intibaı vardır.

Silâhsızlanma

Christmas adası

Geride bıraktığımız hafta içinde İngiltere ve Amerika hükümetleri perşembeyi cumaya bağlayan gece, aynı anda yayınladıkları bir tebliğle İngiltereye ait Christmas adasının Amerika tarafından gelecekteki nükleer denemeler için kullanılmasına karar verildiğini bildirdiler.

Havai'nin 2 bin kilometre güneyinde bulunan bu adanın ismi daha Bermuda konferansından itibaren sık sık geçmekte idi. Kennedy ile MacMillan Bermudada, Sovyetlerin *geçen* sonbahar yaptığı bir seri nükleer denemeyi gözönünde tutarak, gerekince kendilerinin de atmosferde deneme yapabilmeleri için şimdiden hazırlıkta bulunulmasını kararlaştırmışlardı.

Nükleer denemeleri durdurmak için Cenevrede dört yıla yakın bir zaman fasılalarla devam eden üçlü konferans tam bir çıkmaza girip, öte yandan Sovyetlerin Sibiryada yine deneme yaptığı tesbit edilince, Christmas adası adı tebliğde arz-ı endam etti. MacMillan Avam Kamarasında bunu izah ederken işçilerin yuhaları ile karşılaştı, fakat mesele üzerinde müzakere açılmaması sağlanabildi. İngiltere Christmas'ı Amerikan denemelerine tahsis ederken, Amerika da İngilizlere yer altı denemeleri yapmak için Nevada çölünde yer gösterilmektedir. Yalnız, denemelerin tarihi belli değildir. Ne yayınlanan bildiride» ne MacMillan'ın beyanatında, ne de Başkan Kennedy' nin son basın konferansında bu hususta bir belirtiye rastlanmamıştır. Batılılar son bir şansı denemek niyetindedirler.

Sovyetlere son teklif

Hafta içinde, Moskovadaki Amerikan Büyükelçisi, Sovyet Rusya Dışişleri Bakanı Gromikoyu ziyaret ettiği zaman, bunun, Berlin meselesiyle ilgili dördüncü konuşma olduğu sanılmıştı. Fakat Amerikan Büyükelçisine bu defa İngiliz Büyükelçisi de rafakat etmekte idi. Buna bakarak silâhsızlanma ile ilgili bir teşebbüsün bahis konusu olabileceği düşünüldü. Nitekim Londra ve Washington'da aynı zamanda yayınlanan tebliğde bu konu aydınlanmaktadır. Batılılar Krutçefe gönderdikleri bir mektupta, yeni silâhsızlanma komisyonunun 14 Martta yapacağı toplantıdan evvel Amerika, Sovyet Rusya ve İngiltere Dışişleri Bakanlarının toplanarak nükleer denemeleri durdurma konuşmalarım canlandırmak için son bir gayret sarfetmelerini istemişlerdir.

Bundan şu anlaşılıyor ki, Batılılar bütün şansları tüketmeden nükleer denemelere yeniden başlamak istemiyorlar ve bunu resmi ve açık bir şekilde Sovyetlere bildiriyorlar.

Yine bundan anlaşılıyor ki, Amerika ve İngiltere işin sonunda nükleer denemelere tekrar başlamak zorunda kalırlarsa, bu ancak silâhsızlanma komisyonunun toplantısından sonra, hatta bu komisyonda da işlerin çıkmaza girmesinden sonra olacaktır. Yâni en erken Nisan ayında.

C E M İ Y E T

Ankaradaki kordiplomatik içinde bir haber gerçekten memnunluk uyandırdı. Amerika Büyük Elçiliğinin hâdiseleri değerlendirmede ve ileriyi görüşte meharet sahibi olduğunu ispat etmiş bulunan siyasî müsteşarı Robert Gaylord Barnes terfi ettirildi ve Büyük Elçilik nezdindeki elçilik payesine yükseltildi. Mr. Barnes, 27 Mayıstan önce, Türkiyede bir ihtilalin olacağını sezmiş tek Amerikan misyonu üyesidir. Şimdi, misyonun 1 numarasını da Türkiyenin meselelerini iyi bilen ve onları sempatiyle karşılayan Büyük Elçi Hare işgal ettiğine göre Ankaradaki Amerika ekibi mükemmel hale gelmiştir.

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir akşam Barnes'ların Kavaklıderedeki evinde verilen bir kokteyle gidenler orada son derece sevimli bir sakallıyla karşılaştılar. Ev sahibi bu zatı, misafirlrine halefi Robert Rossow Jr. olarak tanıştırdı. İkinci Robert'in de zeki gözlere sahip olması, meselelerimizi birinci Robert derecesinde anlayacağı ümidini hemen verdi.

Ev sahibesi Lajarij'in ayaklarına kara su inmişti. Kocasının yanında saatlerce ayakta durmuş, el sıkmıştı. Acaba Kraliçe Elizabeth ne yapar? Hani o daha sık ve daha çok el sıkar da..

İncecik, sarışın bir kadındır madam Lajarij. Fransız Kültür Heyeti Başkanının karısı olmaktadır. Aslen Polonyalıdır. Üstündeki örümcek ağından örülmüşçesine ince, siyah dantel elbise, kendisini büsbütün inceltmişti. Marina Vlady gelmişti. Bir filmin gala gecesiydi.. Ankara sosyetesi, kokteylde. İşte bunun için toplanmıştı.

Büfe deyip geçmemeli... Bazı milletler çok "sıkı"dırlar büfe hazırlarken... Burda, bu sefer, öyle değildi. Hakikî şampanyasından -yalancısı da var- küçük küçük karideslere kadar herşey akıyordu herşey!...

Misafirler arasında, miadım doldurmuş sefirler, o köşeden bu köşeye el öpüyorlardı. Ecnebilerce bizde "aydın" sayılan bir sınıf var. Onlar da ellerinde viski bardakları, hallerinden memnun, entelektüel entelektüel, yalnız yüksek konulardan dem vurarak konuşuyorlardı, birbirlerini dinlemeden... İkinci izdivacın son derece güzelleştirdiği, inceltti̇ği, bakışını parlaklaştırdığı Leylâ Çelikbaş herkesin ilgisini çekiyordu, "artistten on kat güzel" diye.. O da öyleydi, sırtındaki vizon etolü de.. İncecikleşmiş, Parislileşmiş bir Perihan Fenmen canlı canlı konuşurken, eşi Şefik Fenmen eski arkadaşlarını görmeden kalabalığı yarıyordu.. Eski arkadaşları onu Paristen getirtmemişlerdi. Ellerinde olsa, kırk yıl bırakırlardı. Pek âlâ lisan da biliyordu, muamele de.. Tabii, istediği zaman. Avundukun gelini -hep öyle anılıyor galiba. Halbuki ismi Lüsyen-, omuzlarına salıverilmiş açık sarı saçlarla dolaşıyordu. Marina Vlâdy'yle poz poz resimler çektirdi. Bir köşede, Falih Rıfkının oğlu bir yabancıya "sabahki tören"de -sabahki tören neyse?- Hilmi İncesulunun söylediği sözlerden cezbe halinde bahsediyordu.

Robert G. Barnes
Akıllı bir adam

"— Peki, ne söyledi de böyle seni yayından oynattı?" diyenlere de, "siz anlıyamazsınız" dercesine ciddi ciddi:

"— Çok, çok güzel söyledi! Basit söyledi, amma güzel söyledi" diye tekrarlıyordu.

Neymiş bu basit ve güzel sözler? Dinliyenlerden başka kimse öğrenemedi!..

Yalnız, davet çok sıcaktı bu sefer. Kabul bakımından sıcak. Böyle olması için, ev sahibiyle, incecik madam Lajarij ellerinden gelem esirgemediler. Hatta ev sahibesi uzun bir hastalıktan zorla kendini sıyırmıştı, ayakta durabileyim diye!.. Davet herkesin o kadar hoşuna gitti ki, kimse terketmek istemiyordu. Galaya yetişecek olan ev sahipleri, hem memnun, hem de, "bunlar gitmezse ne yapacağız?" der gibi birbirlerine gülümsiyerek bakışıyorlardı!...

Senatör Mehmet Ünaldı:

"— Olmaz öyle şey!" dedi.

1957 seçiminin milletvekillerinin normal devre sonuna kadar ödeneklerini alma keyfiyetini C.H.P. Meclis Grupunun reddetmiş olduğunu gazetecilerden öğreniyordu. Tekrarladı:

"— Olmaz öyle şey!"

Sonra, gerçeği Turgut Göle -eski dostudur den öğrenmek için koştu. Turgut Göle kendisine ne söyledi, kendisi bilir. Fakat dönüşünde, Mehmed Ünaldı yüksek yorumlara sapmak ihtiyacım duydu, gazetecilerin indinde. Gazeteciler:

"— Bu teklifi Mehmed Ünaldı yaptı. O yaptıysa, altında bir kötülük vardır" diye reddettiler...

Niye Mehmed Ünaldının hareketinde, teklifinde, sözünde kötülük aransın? Niye kendisi bu kadar, bu kadar emin, aranacağından? Hayret doğrusu!..

O gün formundaydı Mehmed Ünaldı, boyuna hikmetler savuruyordu, idare heyeti seçimi olmuştu ve kendi hizibi kaybetmişti. Karşı hiziplerden biri kazanmıştı.. Sağcıların hizibi.. -Biliyorsunuz, halk, nedense A. P. yi dört hizibe bölüyor. Yanlış, doğru, bilinmez- 1) Sağcılar 2) Dinciler, 3) Nurcular, 4) Şeriatçılar....

Ünaldı, kaybın verdiği atlanma içinde A.P. li yeni milletvekillerinden bahsediyordu:

"— Bunlar milletvekili değil, Ocak kongresine delege... Onun bunun evine gidiyorlar. Boyuna tavlanıyorlar. Bunlar mebusluğu öğrenemediler.."

Yakında öğrenirler inşallah sayın Mehmed Ünaldı! Öğrenirler inşallah, önlerinde böyle örnekler, böyle hocalar varken, öğrenirler inşallah!...

Kayseri Cezaevinin kapısına bir gazeteci geliyor. Savcı içerdedir. Savcıyı görmek istiyor. Gardiyan:

"— Olmaz, bana söyle söyliyeceğini, ben söyliyeyim" diyor.

Gazeteci ısrar ediyor. Gardiyan. duvar!..

"— Bana söyle, ben söyliyeceğim" diyor da başka birşey demiyor.

Hakikaten, kendine göre. kendi işine gelen tarzda söylüyor...

Gardiyanların vazifesi sadece gardiyanlıktır. Gazeteci ve savcılar arasında elçilik değil. Sonra, Kayseri gardiyanları hakkında söylenecek çok şey var. Söylemek, görenin vazifesi.. Askerler, son erine kadar ne kadar anlayışlı, ne kadar nâzik, hattâ ne kadar tahammülü -insan, onlayorlarsa, gardiyanlar da bunun o kadar tersi Bilhassa gazetecilere karşı, bilhassa!...

K A D I N

Doğuya yardım Kampanyası
Kadın eli yaraya uzandı

Yardım

Az veren candan..

Siyahlı beyazlı, 959 model fiyakalı bir İmpala araba Bakanlıklarda durdu. İçinden önce iki kadın, sonra üç erkek çıktı. Hepsi da inerken ceplerine davrandılar. Direksiyondaki sarışın, ufak tefek, zarif kadın gülümsedi, onlara, Türk Kadınlar Birligi rumuzunu taşıyan kumbarayı gösterdi. Kumbaraya son düşen, bir 50 liralıktı. Direksiyondaki kadın döndü ve teşekkür etti.

Olay, geride bıraktığımız haftanın sonlarında birgün Ankarada cereyan etti. Türk Kadınlar Birliği, Doğuya yardım için bir kampanya açmış ve arabaları olan kadınları Doğuya yardım yararına dolmuş yapmaya çağırmıştı, içlerinde ecnebilerin ve bir Bakan eşinin da bulunduğu otuz kadın bu çağrıya icabet etmişti. Dolmuşlar Ulus - Kızılay, Ulus - Bakanlıklar arasında işledi. Günün talihlisi Türk Kadınlar Birliği faal üyesi Nezahat Hergül oldu, Türk Kadınlar Birliğine en dolu kumbarayı o götürdü.

Nezahat Hergül sekiz çocuk annesi bir ev kadimdir ve ev işlerini de kendisi yapmaktadır. Ama, cemiyet için de var kuvvetiyle çalışmaktan geri kalmamaktadır.

Moda

Bahara doğru

Gün geçtikçe büyük bir rağbet gören Parisli hazır elbiseciler, ilkbahar ve yaz modellerini teşhir ettiler. Parisin moda merkezi haline gelmesini sağlayan meşhur büyük terzileri bile bugün Paristeki hazır elbiseciliğin ulaştığı başarıyı kabul etmiş ve kendileri de zevkli, nisbeten ucuz bir hazır elbiseciliğe, butik sisteminin inkişafına programlarında yer vermişlerdir.

Parisli hazır elbisecilerin teşhir ettikleri bahar modasında iki temayül mevcuttur. Birincisi, mimarinin meşhur neo-klasisizm tâbirinden ilhamını alan bir yeni klasik tara, ikincisi de kendi kendisine adeta bir moda mektebi yaratan meşhur kadın terzisi Chanel'in tesiri altında kalan kadınvari bir sadeliktir.

Neo - Klasik moda kendisini özellikle tayyörlerde, ciddi sokak kıyafetlerinde göstermektedir. Bu tarzlan ilham alan kıyafetlerde kollar takmadır, yaka ve kol kapakları yeniden ortaya çıkmış ve bal, fazla sıkılmamak şartiyle gösterilmiş, özellikle bedenin ön kısmında yerine oturmuştur. Tayyör ceketlerinin boyu kısacadır ve arka kısımları düz olacak bele oturmadan inmektedir, Etekler düz hatlı ise, derin pillerle zenginleştirilmiştir. Diğer eteklet, uca doğru genişleyen dört veya altı par-alı eteklerdir. Hatta ince dilimli etekler de mevcuttur. Birçok düz hatlı elbiseleri süsleyen şey. etek ucuna doğru açılan yatık pillerdir.

Chanel tarzı modaya uygun kadınvari sadeliğin sembolü ise bilindiği gibi yakasız, kol kapaksız, vücuda oturmayan kardigan tipi ceketli dümdüz, teferruatla süslü tayyörlerdir. Bu sade tayyörleri süsleyen şey başta kravat yakalı, ipekli veya emprime bluzlardır. Uzun ve zengin kolyeler, şık kol düğmeleri, bale takılan zincirler, esiri saman saatleri de bu süslü bluzların yardımcısıdır. Chanel'vari tayyör ceketleri eksen biyelerle çevrilmiştir ve kanarlar basen de ince makine dikişleriyle temizlenmiştir. Klasik tayyörlerin olsun, Chanel tipi tayyörlerin olsun, vazgeçilmez aksesuarı şık ve kadınvari bluzlardır. Baharı karşılamak için şimdiden hazırlanacak ideal kıyafet te işte çiçekli, renkli, iç açıcı bir emprime bluzdur.

Bahar pardösüleri de bu yıl çok yenidir. Bunlar bele az oturan redingot şeklinde olup, düz hat halinde inmekte, fakat,uca doğru açılan yatık plilerle zenginlik kazanmaktadır. Bu tip klâsik pardösülerin kollan takmadır ve küçük yakaları vardır. Bunun yanında biye ile çevrilerek bağlanan, adeta açık yakalı, yumuşak hatlı, fantezi bir manto tipi de mevcuttur.

Emprimeler

Daha kış ortasında kadınların hasret duydukları kumaş, emprimelerdir. Chanel tipinde hazırlanmış emprime tayyörler, düz renkli şeffaf bluzlarla giyilmektedir ve «tekler uca doğru açılan plilerle zenginleştirilmiştir. Şeffaf kumaşlar, organzalar, şifonlar, markizet tipi ince pamuklular, muslinler yaz kıyafetlerinin özelliğini teşkil etmektedir. Gene uzun kolyeler modadır ve çantalar boylarından kaybederek, uzunluktan kazanmışlardır. Ayakkabıların burnu küttür. Her vesile ile kullanılan uzun süslü veya düz çengel iğneler gene pek çoktur ve bunlar kravatlı bluzların vazgeçilmez tamamlayıcısı durumundadır.

Güzellik

Saç biçimleri

Gündüzleri tabiiye en yakın saç modası, fazla kabartılmış saçların yerini almış bulunmaktadır. Tabiiye yakın saç gene içeriden şişirilerek taranmakta, fakat her türlü mübalâğadan sakınmaktadır. Kâhkül gene revaçtadır. Bir tarafı diğerinden uzun veya diğerinden değişik asimetrik moda da ortadan kalkmış değildir. Fakat gündüz saçları için en önemli şey, henüz berberden çıkmış, suni bir manzara arzetmemektir. Bu arada yeni yeni çok tutunan bir saç ta, kenarları hafifçe içe dönük dümdüz inen saçlardır. Bunlar ekseri kâhkülle beraber tatbik edilmektedir.

Gece saçlarına gelince, bunlar her zaman taşlar, süslü iğneler, kurdelelerle süslüdür ve tepede topuz hissini veren, tepede kabarıklığı olan saçlardır. Bu yalancı topuz hissini uyandıran saçları elde etmek için çok uzun saça sahip olmak hiç te elzem değildir. Kabarıklığı telifin edecek uzunluk kâfidir ve bu da bugün zaten çok fazla kısa olmıyan saçlarla kolaylıkla elde edilebilecektir. Tepede kabarıklığı olan saçlarla da kâhkül çok iyi durmakta ve özellikle bakışları yumuşatmaktadır.

Berber' bugün saçı, her çeşit asimetri kolaylıklarından ve kabartma sanatından istifade ederek yüze en yakışan şekilde bildiği gibi tarayabilecektir. Esas gaye, yakıştırmak ve mümkün mertebe sunilikten kaçmaktır. Bu bakımdan güzellik mütehassıslarının kadınlara önemle tavsiye ettikleri bir husus vardır: Gezmeye gidileceği gün berbere gitmemek, bir veya iki gün evvel bu işi bitirerek, özellikle itinalı görünmekten kaçınmak o gün yalnızca berbere uğrayıp saç taratmak...

Fiyonklu bir bluz
Model 1962

D o ğ u

Jale CANDAN

On küsur yıl önce Vanda bulunmuştum. Doğu o zaman da mahrumiyet içinde idi. İnsanı yarı aç, yalınayak, hayvanı sıska, dertli idi. Ama Doğu için, Doğulu için bu, âdeta tabii bir olaydı. Kaderini yenmek aklından bile geçmezdi onun.. Hiç unutmam, gene bir köylü kadın her hafta, bazen haftada iki defa bana "geven" getirirdi. Geven o mıntıkada yetişen bir nebattır. Geveni çıra gibi, odunu tutuşturmak için kullanırdık, oduna da yardımcı olurdu. Birçok köylüler şehire geven getirip satarlardı. Bana gelen genç kadın, geveni sırtında taşırdı. Paçavralarla sarılmış ayaklan hemen hemen çıplaktı. Köyünün yakın olduğunu söylerdi ama, sonradan yaya üç saat çektiğini öğrendik. Bir 50 kuruşumu alır giderdi, hayatından memnundu. Ona komşu arkadaşlarla beraber, birkaç kere, iş göstermek istedik. "Çalışırsan, para kazanır, bir hayvan alırsın" dedik. "Geveni hayvan sırtında taşırsın, hem az yorulur, hem daha çok kazanırsın" dedik. İstemedi. Daha doğrusu, anlıyamadı. Tembel olmasına tembel değildi, çünkü 50 kuruş kazanmak için altı saat yalınayak yol tepiyordu. Ama yeni birşey yapmaktan korkuyor, alıştığı yolda yürüyor, ada yetiniyordu.

Son iki yıl içinde kuraklık yüzünden, Doğuda insan yiyeceği de, hayvan yemi de öylesine azalmış ki, her çeşit mahrumiyeti ölüm - doğum olayları kadar tabii karşılayan bu bölgenin halkı bile nihayet dile geldi. Gazeteler veryansın ettiler, Hükümet İlgilendi, halk yardım elini uzattı. Bu, memleketimizde çabucak moda haline gelen herhangi bir cereyandan daha başka şekilde hepimizi içten sardı. Aç Doğuyu, en ilkel yaşama şartlarından yoksun Doğuya, gene de tokgözlü, kabuğuna çekilmiş, kaderine bırakılmış Doğuyu belki da ilk defa acı, fakat gerçek tablolarıyla, aç çocukları, çıplak ihtiyarlara can çekişen hayvanlarıyla gözlerimizde canlandırabildik. İşte, bence bir Doğu meselesinin en önemli tarafı, kendimizden bir parçayı daha iyi tanımak fırsatını bulmuş olmamızdır. Gazetecinin, seçimlerden başka bir vesile ile, Doğuya kadar uzanman, Doğuyu hergün okuyucunun başucuna getirmesi gerçekten faydalı bir olaydır. Elbette ki gün gelecek bugün yapılan yardımların arkası kesilecektir. Gene, gün gelecek, Allah Doğunun yüzünü güldürecek, onu gene, hiç olmazsa, ölmiyecek kadar mahsule kavuşturacaktır. Kuraklık geçicidir ve geçecektir. Ama biz, bir Doğu meselemiz olduğunu hiçbir zaman unutmayacağız. Çünkü bu geçici açlık, Doğudaki daha birçok acı gerçeklerin meydana çıkmasına önayak olmuştur. Doğu oldum bittim ancak ölmeyecek kadar yiyebilmektedir. Doğunun bugün sürdüğü hayat bitkisel hayata çok yakındır. Bu bölgede sürü sahipleri için hayvan, insandan çok daha fazla önemlidir ve politikacı bu durumdan daima faydalanmıştır. Kuraklık sonucu ortaya çıkan açlık geçicidir ama, Doğuyu daldığı uykudan uyandırmak, ona maddi güçlüklerini yenmek için imkânlar verirken, onu aynı zamanda uyarmak ve kaderini yenmesini öğretmek te şarttır.

Haberler

Fazilet Eczanesi Atinada

Oyun yazarı ve hikayeci Haldun Tanerin "Fazilet Eczanesi" adlı oyunu yakında Atinada oyanacaktır. Oyuna, bir aralık "Pirsos" adlı yunanca bir dergide yayınlayan ve bu yolla Türk - Yunan sanat ve edebiyat yakınlaşmasına çalışan Panayot Abacı yunancaya çevirmiştir.

"Fazilet Eczanesi"nin tanınmış Yunan rejisörü Taki Muzenidis sahneye koyacaktır. Taki Muzenidis, bir kaç kere Türkiyeye gelmiş ve Selahattin Batunun "Güzel Helena" Adlı oyunuyla Sofoklesin "Kral Oidipus" unu Devlet Tiyatrosunda «rahneye koymuştur. Bu rejileriyle iyi bir sahneye koyucu olduğunu ispat eden Taki Muzenidisin Haldun Tanerin eserini de üzerine almış olması, oyunun başarılı bir mizansenle oynanacağına bir delil sayılabilir.

"Fazilet Eczanesi"nin Atinada oynanışını Türk - Yunan kültür ve sanat yakınlaşmasının yeni ve yerinde bir örneği olarak kabul etmek gerekir. .

Nijat Özön
Sinema alanında yetkili kalem

Sinema Terimleri Sözlüğü

Türk Dil Kurumu, sinema terimlerinin türkçeleştirilmesini öncelikle ele almış ve bu işi bir süre önce Nijat Özöne vermişti. Sinema alanının en yetkililerinden biri olan Nijat Özön hazırladığı "Sinema Terimleri Sözlüğü'nü Türk Dil Kurumuna teslim etmiştir. Sözlüğü inceleyenler, hazırlanan eserin çok başarılı olduğunu, bu çeşit sözlüklerin Batı ülkelerinde bile sayısının birkaçı geçmediğini belirtmektedirler.

Çok yaygın bir sanat dalı olan sinemanın çeşitli terimlerinin böylece türkçeleştirilmiş olmasını, büyük bir memnunlukla karşılamak gerekir. Türk Dil Kurumu, bu eseri kısa bir süre içinde yayınlarsa en müsbet işlerden birini başarmış sayılacaktır.

Tiyatro Terimleri Sözlüğü

Sinema Terimleri Sözlüğünün yanı sıra, tiyatro terimlerinin de türkçeleştirilmesi işi Türk Dil Kurumunca ele alınan işlerden biridir. Terimlerin hazırlanması işi Haldun Tanerin başkanlığında Metin And ve Özdemir Nutkuya verilmiştir.

İlkin bir terim listesi olarak hazırlanan ve sayısı 300 kelimeyi bulan tiyatro terimlerinin bir sözlük niteliğinde hazırlanmasının, daha yerinde olacağı düşünülmüş ve ilgililerden çalışmalarının sözlüğe çevrilmesi rica edilmiştir. Tiyatro Terimleri Sözlüğünün de 1962 yılı içinde Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanması beklenmektedir. Bu suretle en önemli ve yaygın iki sanat dalının terimleri türkçeleştirilmiş olmaktadır ki, bunun azımsanmıyacak bir başarı olduğu ortadadır.

Yılanların öcü

Fakir Baykurtun "Yılanların Öcü" adlı romanını genç rejisör Ergin Orbey sahneye uygulamış, Devlet Tiyatrosu Edebi Heyeti de oynanmasına karar vermişti. Hikâyenin bundan sonraki kısmı, hemen herkesin malûmudur. A. P. nin sağ geri kanadının seçkin temsilcileri Cahit Okurerler, Fethi Tevetoğluları vb. eserin oynanmamasını sağlamak amacıyla geniş bir kampanya açmışlardır. Geride bıraktığımız hafta içinde Milli Eğitim Bütçesinin Senatoda görüşülmesi sırasında da, fırsat yeniden ganimet bilinmiş, konu yenilenmiş ve hücuma geçilmiştir. Devlet Tiyatrosunun ve Genel Müdürü Cüneyt Gökçerin belki de en kuvvetli ve haklı yanına yapılan bu hücumlar Sanatsevenler Klübünde bir sanatçı grubu tarafından tartışılıyordu. Bir bardak suda yaratılmak istenilen fırtınanın gereksizliği üzerinde duruluyor, bu tutumun bir çeşit güdümlü sanat yaratacağı ileri sürülüyor, ilerisi için kaygılar belirtiliyordu. Konuşmaları başından beri sessizce izleyen, ama söze his karışmayan bir sanatçının varlığını, heyecanlı konuşucular sonradan farkettiler:

"— Sen ne susup duruyorsun yahu? Ne düşünüyorsun? Ne dersin bu işe?" dediler.

Sessiz oturan sanatçı, gözlüğünü düzeltti, yerinden hafifçe doğruldu, gülümsedi:

'— Hiç" dedi, "yılanların öcü!"

RADYO

Yayınlar

Tarihi

Birinci Dünya Savaşı sırasında, teknik yönden radyoculuk henüz "telsiz" özelliğini taşırken, milletlerarası yayın yalnız casusluk ve bilgi toplamak için kullanılmaktaydı. Müttefikler düşman hatlarının gerisine küçük Markoni vericilerini paraşütle atarlar ve casusların kendilerine bu cihazlar sayesinde bilgi gönderebilmelerini sağlarlardı. Tarafsız memleketler arasında ise milletlerarası radyo yayınından haberleşme gayesiyle faydalanılıyordu,

Milletlerarası radyo yayınını ilk defa propaganda gayesiyle kullanan memleket Sovyet Rusya olmuştur. 1926 yılında Moskova Radyosu Alman işçilerini tesir altında bırakmak için yayma geçti. Fakat milletlerarası radyo yayınının yalnız kötü gayeler için kullanılması uzun sürmedi. 1927 de Avrupada Milletlerarası Yayın Birliği kuruldu. Bu anlaşma sayesinde milletlerarasında program mübadelesi başladı. 1930 yılına doğru Hollanda, İngiltere, Fransa, Belçika ve Portekiz radyo dalgaları ile sömürgelerine yayın yapmayı akıl ettiler. Savaş sırasında radyoyu ilk defa bir silâh olarak kullanan millet te Japonlar oldu. 1931 de Mançuryanın istilâsı sırasında Japon Radyosu düşman ordusunun ve milletinin moralini bozmak için programlar yayınladı. Mitler de iktidara geçer geçmez derhal Alman Radyolarını emrine amade kıldı ve bu istasyonlarla uzak memleketlere ve bütün Avrupaya Nazi propagandası yaptırdı.

Radyonun propaganda alanında kullanılmasına 1938-1939 İspanyol İç Savaşında da rastlanmaktadır. Avrupadaki demokratik memleketler ise milletlerarası radyo yayınından faydalanmayı ancak 1939'da düşünebildiler ve ilk olarak BBC, 16 dilde yayın yapmaya başladı. Hemen hemen aynı yılda Birleşik Amerikada da milletlerarası radyo yayınına ilgi gösterilmeye başlandı, fakat kısa dalgadan uzak memleketlere yayın yapmaya teşebbüs eden kuruluşların hepsi özel şirketler oldu. Meşhur Pearl Harbour baskınından sonra Amerika Birleşik Devletleri de milletlerarası radyo yayınına önem vererek OWI -Savaşla İlgili Haberler Dairesi-'yi kurdu. Bu daire radyo yayınından başka basın, yayın ve sinema ile Amerika dışındakilere erişmeye çalışıyordu.

1942'de Başkan Truman OWI'yi dağıttı ve bu kuruluşun personelini Amerika Dışişleri Bakanlığına devretti. Aynı yıl yalnız milletlerarası radyo yayınından sorumlu olan VOA -Amerikanın Sesi Radyosu- çalışmaya başladı.

Amerikanın Sesi

Yalnız kısa dalga üzerinden yapılan milletlerarası radyo yayını ile Amerikanın esi Radyosu bütün dünya memleketlerine Birleşik Amerika Devletlerini tanıtmak, milletlerarası dayanışmayı kuvvetlendirmek için çalışmaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonra Amerikanın Sesi biraz karakter değiştirerek dünya siyasetine de karışmaya başladı ve milletlere Amerikanın çeşitli siyasi meselelerdeki tutumu, görüşü hakkında bilgi verdi. 1947'de bu kuruluş Demirperde gerisindekilere de seslenerek komünizme karşı da amansız bir savaş açtı.

Amerikanın Seal Radyosunun, dünyanın çeşitli yerlerinde antenleri vardır. En büyük röle istasyonları Manilla, Honolulu ve Münihtedir. Bundan başka Amerikanın Sesi İngiltere, Fransa, İtalya, Çin, Kore, Almanya, Avusturya Yunanistan ve Arjantinle de anlaşarak bu memleketlerdeki istasyonlardan da faydalanma imkanlarım sağlamıştır. Amerikanın Sesi Radyosunun programları şimdi tamamen Washington'daki stüdyolarda hazırlanmaktadır.

Amerikanın Sesi Radyosu bugün 36 dilde yayın yapmaktadır. Türkçe programlar 1942'de yayınlanmaya başlamıştır. İlk aylarda Türkiye için hazırlanan programlar haberler, yorumlar ve müzik yayınından ileri gitmiyordu. Bugün bu programların sayısı ve çeşidi oldukça geniş bir yer kaplamaktadır.

Bu kuruluş 12 Şubat 1962'de özel bir program yayınlayarak ilk yayın yaptığı günün 20. yıldönümünü kutlayacaktır. Amerikanın Sesi muhabirleri bu münasebetle dünyanın çeşitli yerlerindeki tanınmış kimselerle konuştular ve onların bu istasyonun faaliyetleri hakkındaki düşüncelerini öğrendiler. Banda alman bu sesler Washlngton'a gönderildi. Türkiyede de Amerikanın Sesi Radyosunun mikrofonları önünde konuşarak 20. yıldönümünde bu radyo yönetimine iyi dileklerini gönderenler arasında tiyatro eleştiricisi Özdemir Nutku, Amerikada uzun bir süre kalmış ve Amerikanın Sesinin faaliyetlerini yakından izlemiş olan Talât S. Halman ve bazı radyo yöneticileri vardır. Bu arada Ankara Radyosu da Amerikanın Sesi Radyosunun 12 Şubat 1962'de yayınlayacak olduğu özel programa dahil edilmek üzere kıta, fakat samimi bir mesaj hazırladı.

Haberler Komedisi

Mahmut T. ÖNGÖREN

Hemen hemen bütün radyo istasyonlarının en önemli yayınları arasında haber bültenleri başta gelir. Haber bültenlerini yayınlayan bütün radyo istasyonlarında ise Program Müdürlüğü, Söz ve Temsil Tayınları Şefliği ve Müzik Yayınlan Şefliği gibi bölümlerin yanısıra bir de Haberler Servisi vardır. Bu haberler servisinde radyo muhabirleri» haber bülteni yazarları ve haber spikerleri çalışırlar. Haberler servisinin en azından üç telefonu bulunur. Her radyonun bu servisi aynı zamanda iç ve dış haber ajanslarına abonedir. Radyo muhabirlerinin herhangi bir sebepten ötürü izleyemeyecekleri bir olayın haberi bu haber ajansları tarafından en kısa bir süre içinde radyoların haber merkezlerine bildirilir. Gerek radyo muhabirleri, gerekse haber ajansları tarafından radyolara gelen haberler arasından önemlilerini seçmek, bazı haberleri radyo diline göre yeniden yazmak ve bunun sonucunda meydana çıkan haber bültenini yayınlamak tamamen Haberler Servisine aittir, yayınlanan haberlerin sorumluluğunu da tabii bu servis ve radyo idaresi taşır. Bizim radyolarımıza gelince, yayınlanan haber bültenlerinin sorumluluğu yine radyo idaresine aittir. Fakat hiç bir radyomuz kendi yayınladığı haber bültenini hazırlayabilecek bir servise sahip değildir. Bütün haber bültenleri meselâ Ankarada Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün Haberler ve Yayınlar Dairesi tarafından hazırlanır, bir bisikletçi ile radyoevine gönderilir ve radyonun spikeri tarafından da okunur. Eğer bültende yayın ilkelerine aykırı olan bir haber bulunursa, eğer haberler radyonun tarafsızlığını bozacak özellikler taşıyorsa, pirincin taşını ayıklayacak olanlar radyo yöneticileridir. Çünkü Ankara Radyosu ile Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü arasında oynanan haber komedisini hiç kimseye anlatmanın imkânı yoktur.

Sümerbank
Satış Mağazalarında
Bol Çeşitli
Pamuklu
Yünlü
Kumaşlar
Zarif
Halılar,
Döşeme ve
Perdelikler
Kalite
Üstün
Renk ve Desen
Cazip
Fiat UCUZ
Sümerbank: Fabrika Mamûlleri
ve Bankacılık • İşleriyle
Halkın Hizmetindedir.
(Basın - A. 911) — 44

MUSİKİ

Konserler

Bükreş

Devlet Operası sanatçılarından Ayhan Baran, programda yazılı olan son parçayı da bitirdiği zaman Bükreşdeki büyük konser salonu alkıştan sarsıldı. Ayhan Baran, Cluj şehrinde Faust ve **Uçan** Hollandalı temsillerine çıktığı vakit de aynı büyük ilgiyi görmüş ve dakikalarca alkışlanmıştı. Konserden bir hafta sonra "Le Contemporain" adlı haftalık sanat ve edebiyat gazetesinde bir tenkit yayınlandı; Bükreşin tanınmış müzik münekkitlerinden biri Ayhan Baran hakkında ezcümle şunları yazmıştı:

"Türk bası Ayhan Baran, sonbaharda, "George Enescu" festivalinden sonra ismi etrafında büyük bir sempati toplamış ve başkent dinleyicilerinin gözdesi haline gelmişti. Ayhan Baranın olağanüstü güzel bir sesi var; sıcak, yumuşak, okşayıcı ve müzikal bir ses. Bu sesle basit **bir** gam bile yapılsa alkışlanmıya değer; fakat resitalde besteciler söz konusuydu; değişik çağlarda! yaşamış, değişik üslûplarda eser venmiş besteciler... Ayhan Baran, müziğin kolaylıkla etkilediği bir sanatçı; ama her eserin onun duygu alemindeki yankısı birbirinin aynı oluyor. Bu yüzden bütün lirik parçaların duygulu, etkili yönleri ön plana çıkmıştı ve bu eserler bitmek tükenmek bilmeyen patetik, hüzünlü monologlar haline gelmişti. Bach, Haendel ve İtalyan ön-klasikleriyle Brahma yahut Schumann arasında hiçbir fark göremeyişimizin sebebi bu olsa gerek; Ayhan Baran, monoton icrasıyla üç asırlık bir müzik tarihini tek çizgi üzerine oturtuyor ve büyük bestecilerin üslûpları üzerine kendi şahsiyetini giydiriyor. Ama bütün bu acemice icralara, nadiren raslıyabileceğiniz kalitedeki güzel sesin ha-

tırı için katlanıyorsunuz. Sağlam ve esaslı bir müzik kültürü aldığı takdirde Ayhan Baran muhakkak ki dünyanın en iyi şarkıcılarından biri olacaktır."

İngiltere

Değerli Türk piyanisti İdil Biretin İngllterede verdiği konserler İngiliz basınında geniş yankı uyandırmıştır. "The Guardian" adlı gazetede Gerald Larner imzasıyla yayınlanan bir yazıda özet olarak şunlar söylenmektedir:

"Zamanla insan, müziğe iki yaşındayken ilgi gösteren, dört yaşındayken cumhurbaşkanının huzurunda Bach ve Boethovenin eserlerini ezbere çalan piyanistleri ihtiyatla karşılamaya alışıyor. Çünkü nihayet bir medeniyette yetişebilecek Mozartların sayısı mahdut olmalı! Hakikaten, artık büyümüş olan Miss Biret, konserine Brahma'ın Haendel Varyasyonlarıyla başladığı zaman hiçbir bakıma olağanüstü değildi. Birinci varyasyonda bazı notaları kaçırdı, yeteni kadar kuvvet gösteremedi; fakat çalmaya devam ettikçe, ilk heyecan yatıştıktan sonra, şüphelerin yersiz olduğu anlaşıldı, Miss Biret çok istidatlı bir piyanist. Son derece berrak, temiz ve renkli bir tuşesi var..."

Times gazetesinde de aşağıdaki yazı yayınlanmıştır:

"Türk piyanisti İdil Biretin Wigmore Hall'deki resitalinin başlıca özellikleri şunlardı: *göz* kamaştıran bir teknik, sarsılmayan bir güven ve aksamıyan bir icra. İdil Biret, hızlı vuruş imkanlarını hiçbir zaman kaçırmayan kuvvetli bir piyanist; ama resitaldeki eserlerin hepsi bu sert icraya dayanabilecek güçte değildi. Mesela Beethoven'in Waldstein Sonatı aşın derecede dramatik bir çehre kazandı ve güzelliğinden çok şey kaybetti, Brahms'ın Haendel Varyasyonları da bütün parlaklığına rağmen nihayet bir sürat gösterisi «talaktan ileriye gidememişti; insan boş yere şairane duygular bekliyor ve sonunda sadece mükemmel pir teknikli yetinmek sorunda kalıyor. Bu aort ifadesine rağmen Miss Biret istediği zaman, biraz özenti gibi görünmekle beraber, pekala daha lirik ve yumuşak bir tonla da çalabiliyor; Jean Françaix'nin mutlak bir otoriteyle icra edilen Sonatinin bu sınıfa sokabiliriz, Roussel'in Opus 49 Üç Parçası ve Prokofyef'in ikinci Sonatı kuvvetli ve heyecanlıydı."

Aynı konser hakkında "Daily Telegraph" adlı gazetede de aşağıdaki yazı yayınlanmıştır;

"Genç Türk piyanisti îdil Biret'in Wigmore Hall'de verdiği konserin hayal kırıcı tarafları insicamsız stili ve sathi yorum tarzıydı. Eğer Beethoven'in Waldstein Sonatını vs Rondosunu Brahms'ın Haendel Varyaayonlarındaki gibi geniş ve hareketli çalsaydı daha başardı bir icra çıkabilirdi ortaya; fakat sanatçının insanın hoşuna giden coşkunluğu Brahms'da bile yeteri kadar ikna edici değildi. Miss Biret'in tonu, zorlandığı zaman sertleşiyor ve heyecan yükselişleri eserin dinamik çerçevesi içinden dışarıya taşıyor. Schumannın "Papillons"u zerafet ve cazibeden bilhassa mahrumdu. Miss Biret'in kuvvetli vuruşları ancak Roııasel'in Üç Parçasına uygun düşmüştü; bu sebepten konserin başarıyla icra edilen eseri Rouasel oldu."

Bir Garip işgüzarlık

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 30 Ocak salı gecesi Devlet Konser Salonundaki olağanüstü konseri sırasında Ankara Trafik Müdürü son derece üzücü olaylara sebebiyet vermiştir. Bahis konusu konser, yabancı elçiliklerin de davetli olması sebebiyle ayrı bir önem taşıyordu. Trafik Müdürü, konsere gelen dinleyicilerin otomobilden salonun kapısı önünde inmesine mani olmuş, ayrıca bu arzusunu kötü bir lisanla ifada ettiği için lüzumsuz tartışmalara yol açmıştır. Bu arada konserin solistleri de Müdürün zoruyla İstasyon Caddesinde otomobilden inmeye ve tuvaletleriyle çamurlu yollarda yürümeye mecbur edilmişlerdir. Ankara gibi medeni bir şehirde manasız ve mantıksız kararlarını kabaca yürütmeye çalışan bir memurun yeri olmamalıdır. Herhalde bir Trafik Müdürü Suna Kan, Gülseren Sadak gibi sanatçılarımızı terslemeye ve konserden evvel dizboyu çamurun içine sokmaya, Ulvi Cemal Erkin gibi bir bestecimizi paylamıya, Fransız Kültür Ateşesini konser salonunun yüz metre berisinde otomobilden indirmeye yetkili değildir. Devlet Konser Salonunun çevresinde görevlendirilecek memurların herşeyden önce saygılı, nazik ve kibar olması gerekiri Ankaranın kültür merkezinin önünde geçmiş devirlerin kaba polis metodlarını tatbik etmekten kaçınmalıyız.

Hatırlatması bizden!

Basın Şeref Divanı Tebliği:

3 Şubat 1963 günü Prof. Dr. Naci Şensoyun başkanlığında toplanan Basın Şeref Divanı aşağıdaki tebliğin umumi efkâra duyurulmasını kararlaştırmıştır:

1) Ocak ayı zarfında Dünya ve Son Posta Gazeteleri arasında yapılan karşılıklı yazışmalar divanımızca resen ele alınmıştır. Dünya gazetesinde "Bir kahpelik karşısında" ve "Bir kudurganı itlaf" başlıklı yazılar ile Son Puta Gazetesinde "Al", "Babıâli tipine" ve "Aziz Kurmay" başlıklı yazıların Basın Ahlak Yasasının ikinci maddesinin "Şahıs, müessese ve zümreleri hedef tutan yazılarda galiz kelimeler" kullanılmıyacağını, "Şeref ve haysiyetlere karşı haksız yayınlar" yapılmayacağını belirten (b) bendini açıkça ihlâl ettiği tesbit olunmuş ve bu durumdan dolayı her iki gazetenin TAKBİHİ kararlaştırılmıştır.

Divanımız bu gibi yayınlardan duyduğa büyük teessürü belirtirken bundan böyle basınımızdaki yazışmalarda galiz ifadelere yer verilmemesini diler, aksine davranışlar divanımız tarafından hassasiyetle takip edilecek ve en ağır müeyyideler uygulanacaktır.

2) 22 Kasım 1961 tarihli "Düşünen Adam" dergisinde "Bir şarlatana cevap" başlığı altında yayınlanan yazıyı resen ele alan Divanımız bu yazıdaki bazı ifadeleri Basın Ahlâk Yasasının 2. maddesinin (b) bendine aykırı bulmuş ve ait geçen dergiye İHTAR verilmesi kararlaştırılmıştır.

3) 12 Ocak 1962 tarihli Yeni İstanbul gazetesinde yayınlanan "Soyadsız adama reçete"' başlıklı yazıyı resen inceleyen divanımız bahiskonusu yayının Basın Ahlâk Yasasının, 2. maddesinin (b) bendini ihlâl ettiğini tesbit ederek Yeni İstanbul gazetesinin TAKBİHİNE karar vermiştir.

4) 14 Ekim 1961 tarihli Karakitür Dergisinde "Kim etti bu karı teklif size ey azınlık vatandaş" başlıklı yazı ile aynı dergide "Ekalliyet konusunda yayınlanan karikatürün Basın Ahlâk Yasasının 2. maddesinin (b) ve (d) fıkraralarına aykırı olduğu görülmüş ve bu durumdan dolayı Karikatür dergisine İHTAR da bulunulması kararlaştırılmıştır.

T İ Y A T R O

Amerikan "İbsen'i...

Oraloğlu Tiyatrosu, "Uyuyan Prens"-ten sonra, mevsimin üçüncü oyununu bir Amerikan dramıyla verdi. Buna bir Amerikan "İbsen"i de denilebilir. Çünkü Maxwell Anderson'un "Kötü Tohum"u -"The Bad Seed"-, aynı sahnede açılış eseri olarak mevsim başında oynanmış olan, "Denizden Gelen Kadın" yazarının "Hortlaklar"ını kuvvetle hatırlatıyor. Tez aynı tez: "İrsiyet" kanunu... Çocuklar soya çeker. Amerikan dramının tek farkı, "Hortlaklar" da babadan oğula geçen "kötü tohum"un, bu sefer, büyükanneden torununa atlamasıdır. "Babaların günahı" yerine "Büyükannelerin günahı"!

Penmark ailesinin biricik kızı Rhoda, kriminoloji uzmanlarını hayli meşgul edecek yaradılışta küçük bir kızçocuğudur. Henüz yedi yaşında olduğu halde, gözünü bile kırpmadan insan öldürebiliyor, yangın çıkarabiliyor. En korkuncu, bütün bunları usta canilere taş çıkartacak bir soğukkanlılıkla, herşeyi inceden inceye hesaplayarak, suç delillerini yoketmeyi, bu delilleri eline geçirenleri veya cinayetlerini farkedenleri ortadan kaldırmayı da ihmal etmiyerek yapmasıdır. Rhoda, okulda kazandığı bir madalyayı kendisine vermiyen arkadaşını denize itmekte, kurtulmaya çabalarken başını, ellerini tekmeyeleyerek buna mani olmakta tereddüt etmemiştir. Sonra, suçunun delili olan kanlı ayakkabılarını ele geçiren sapık uşağı, uyuduğu samanlığı ateşe vererek, diri diri yakmaktan âdeta haz duymuştur.

Oraloğlular "Kötü Tohum"da
Anasına *bak kızını al*

Kızının korkunç bir fütursuzlukla sırtısıraya işlediği cinayetleri keşfeden Anne, kendi babasının ta kızı olmadığım, hiç bir iz bırakmadan müthiş cinayetler işlemiş ve birgün ortadan kaybolmuş bir kadının kimsesiz kalmış kızı olduğunu, baba diye bildiği Richard Bravo tarafından evlât edinildiğini öğrenince, kendi kızının o "canavar tohumu"nu büyükannesinden aldığını anlıyor ve onu, daha büyük facialara meydan vermeden, birgün nasıl olsa oturtulacağı elektrikli sandalyadan kurtarmak, daha başka masum insanların canına kıymasına da meydan vermemek için, kendi eliyle yok etmeğe karar veriyor. Ona bir kutu uyku hapım içiriyor ve sonra, kızın dalacağı uykudan uyanmıyacağını zannederek, kendisi de tabancayı şakağına dayıyor ve tetiği çekiyor. Ama unutuyor ki, intiharıyla, hadise meydana çıkacak, çocuğun fazla miktarda uyku hapı aldığı anlaşılarak midesi yıkanacak, ölümden kurtarılacaktır. Son perde kapanırken "kötü tohum" güle oynaya gene ortada dolaşmaktadır. Max well Anderson, bu çok tesirli finalle, "tohum'un "kötülük" saçmıya devam edeceğini açıklamış oluyor. Çünkü, Annesi öldüğüne göre, hâdisenin içyüzü de anlaşılamamıştır.

Sahnedeki oyun

"Kötü Tohum", adından da anlaşılacağı gibi, küçük Rhoda Penmark'ın etrafında dönüyor. Alev Oraloğlu bu rolde bir harika çocuk, bir sahne hârikası olduğunu isbat edecek güçlü bir oyun gösteriyor. Yedi yaşının icabı, ezik, bazı kelimeleri yutan kırık dökük konuşmasını tabii görmek, oyun, jest, mimik, hele bakış ifadelerine de hayran olmak lâzım. Alev Oraloğlu bu tanrıvergisini, büyüdükçe, kaybetmez, tersine, geliştirirse, yakın bir gelecekte, Türk sahnesinin parlak yıldızlarından biri olmakta gecikmiyecektir.

Onun yanısıra genç mustarip ve kahraman Anneyi, öz annesi. Lale Oraloğlu her zamanki gibi zekâ parlayan, duygudan da hiç mahrum olmıyan bir oyunla canlandırıyor.

İkinci dereceden rollerde en büyük başarıyı, çocuğu boğulan Mrs. Daigle'i nefis bir kompozisyonla yaşatan Ani Şahnazar gösteriyor. Esin Eden Monica Breedlove'a, İbrahim Delideniz Reginald Tasker'e, Mümtaz Ener de Richard Bravo'ya isabetli çehreler kazandırıyorlar.

Tecrübeye hergün İhtiyaç var

Sıhhatinizi, çocuklarınızın tahsilini, paranızın muhafazasını, kanuni işlerinizi emanet ettiğiniz kimselerin daima tecrübeli olmasını istersiniz. Önemli bir tercih yapmanız gerektiği zaman tecrübeye bakarsınız. Çünkü tecrübe aradığınız zaman, iyi ve isabetli bir tercihin sağladığı huzuru da birlikte arıyorsunuz demektir.

İşte bundan dolayı pek çok kimsenin denizaşırı uçarken Pan American'a güvenmelerine şaşmamak lâzımdır. Zira Pan American, *"Dünyanın En Tecrübeli Havayolları"* olduğunu seneler boyunca ispat etmiştir.

Birdahaki seyahatinizde Tecrübenin kattığı pahabiçilmez Avantajdan istifade ediniz

Pan American'ı tercih ettiğiniz andan itibaren bu tecrübenin nimetlerini paylaşmış olacaksınız. Bütün yol boyunca kendinizi emniyet ve hutur içinde hissedeceksiniz.

Pan American'ın yaptığı her şey tecrübeye istinat etmektedir. Bunu, Pan Am mensuplarının telefonda ve bilet satış yerlerindeki maharetlerinden ve nazik muamelelerinden anlıyabilirsiniz. Bunu, son derece titiz Amerikan uçuş standartlarına göre yetiştirilmiş Pan Am pilotlarının ve mürettebatının yüzlerinde okuyabilirsiniz. Uçağın mükemmeliyeti, uçak personelinin nezaketi, içtiğiniz nadir şaraplar, *Paris'in meşhur Maxim's Lokantası* tarafindan hazırlanan nefis yemekler, hepsi, bu emsalsiz tecrübenin neticeleridir.

Bugün Pan American, dünyanın en büyük denizaşırı Jet filosuna sahiptir. Başka hiçbir Havayolu Şirketi, onun dünya çapındaki uçak servisiyle rekabet edemez... ve başka hiçbir Havayolu, 11 Amerikan şehrine direkt servis yapmamaktadır.

Önümüzdeki aylarda binlerce yolcu, Amerikaya ve dünyanın muhtelif yerlerine gitmek üzere Pan American Jet uçaklarına bineceklerdir. Bilet paralarına, Pan American'ın eşsiz tecrübesi ve bu tecrübenin sağladığı huzur dahildir.

PAN AM

Dünyanın En Tecrübeli Havayolları